

APOSTASIA, APOSTATA.

SUMMARIUM.

- 1 *APOSTATA* quid sit.
- 2 Quotuplex.
- 3 *Apostata à fide quis dicatur*, ad num. 5.
- 6 *Quas pœnas incurrat*, ad num. 9.
- 10 *Qualiter abjurare, & recipi debeat*, ad num. 18.
- 19 *Apostata ab obedientia*, ad num. 20.
- 21 *Apostata à religione*, ad num. 28.
- 29 *Non est talis, qui notabiliter gravatus, sine licentia confugit ad Superiorem majorem*, ad num. 39.
- 40 *Immò ad vitandum periculum multa alia fieri possunt sacris canonibus contraria*, ad num. 43.
- 44 *Neque est Apostata qui habitum non sine gravi culpa dimittit, animo tamen reassumendi*, ad n. 48.
- 49 *Pœnæ Apostatarum à religione*, ad num. 56.
- 57 *Obligatio superiorum revocandi, & recipiendi hujusmodi Apostatas*, ad num. 61.
- 62 *Apostata ab ordine sacro*.
- 63 *Ejus pœnæ*, ad num. 67.
- 68 *Inseruntur supplem. Auctoris*, ad num. 73.
- 74 *Additiones ex aliena manu*, ad num. 77.

- 1 **A**POSTASIA ex vi nominis significat quamdam desertionem, vel recessum à Deo in aliquo bono, in quo homo tenebatur perseverare, vel ex præcepto, vel ex voto. Unde quia à Deo tripliciter recedere possumus secundum tres modos conjunctionis debitæ ad ipsum, scilicet per fidem, obedientiam, & religionem professam, vel sacrum ordinem susceptum, ideo triplex est apostasia, seu defectio, scilicet à fide, obedientia, religione professa, vel sacro ordine suscepto; ita communiter Doctores cum Divo Thoma 2. 2. quæst. 12. art. 1. & Gloss. in cap. 1. de Apostatis. Apostasia à fide (quæ propriissime apostasia est, & à communi post Gloss. in cap. 1. de Apostatis verb. Apostata, Apostasia perfidiæ vocatur) est totalis discessus, seu defectio à fide christiana; unde apostata à fide ille dicitur, qui in totum à fide Christi recedit, sive totaliter eam deserit, ut si christianus efficitur Judæus, vel Turca, sive Paganus; l. 1. & 2. Cod. de Apostat. cap. Non potest 24. caus. 2. quæst. 7. Pirhing. lib. 5. tit. 9. §. 1. Farinac. tract. de Hæresi q. 183. §. 2. n. 13. Silvester verb. Apostasia, & alii communiter.
- 4 Hinc apostasia differt ab hæresi solum secundum magis, & minus, ex quo apostasia deficiat à fide Christi totaliter, & hæresis solum partialiter; Apostata enim dicitur, qui Christum, & fidem christianam, quam suscepit, totaliter abnegat; hæreticus vero non totaliter abnegat, sed solum partialiter secundum unum, vel aliquos articulos, ideoque magis late patet apostasia, quam hæresis; omnis enim apostata est hæreticus, sed non omnis hæreticus est apostata, ut de se patet, qui licet Lutherani,

☉ Ornatus causa pœna in totaliter recessos à fide, per leges patrias decreta adnotabitur. Discretio inter personam quæ *Renegatus* dicitur, & quæ *Apostata*, fiebat: nuncupabatur ille, qui in totum fidem catholicam deserbat, maometanamque sectam, aut aliam amplectebatur: iste vero, qui post recessum à fide, iterum accedebat, media sui conversione; mortis pœna, amissioneque omnium bonorum filiis catholicis, propinquisque usque ad decimum gradum applicandorum, primus puniebatur; (1) infamiæ inter alias pœnas notabatur secundus, à testimonio dicendo, factione testamenti, tam activa quam passiva, ac numerum publicorum privatione arcebat. (2) Hodiè autem Sanctæ Inquisitionis tribunal de similis apostasiæ crimine cognoscit, de quo suo in loco.

(1) *Ley 4. tit. 25. part. 7.* Ensandescen á las vegadas omes y ha, é pierden el seso, é el verdadero entendimiento como omes de mala ventura, é desesperados de todo bien reniegan la fé de nuestro Señor Jesu Christo, é tornanse Moros::: E porende mandamos que todos quantos esta maldad ficieren, pierdan porende todo quanto habian::: mas que finque todo á sus hijos si los ovieren aquellos que fincaren en la nuestra fé, é la non renegaren: é si hijos non ovieren ellos, á los mas propincos parientes, que ovieren fasta el deceno grado::: é demás desto mandamos, que si fuere fallado el que tal yerro ficie-

Calvinistæ, & alii hæretici vulgo, & improprie dicantur apostatæ; vere tamen, & proprie loquendo non sunt apostatæ à fide Chriti, cum adhuc christiani sint ad differentiam verorum apostatarum, quia amplius non sunt christiani, sed vel Judæi, vel Pagani secundum sectam, quam amplexi sunt.

Unde apostatæ ultra quam quod incurrunt omnes pœnas, quas incurrunt hæretici, ut expressè habetur cap. Contra Christianos 13. de Hæreticis in 6. præcisus his verbis: *Contra Christianos, qui ad ritum transierint, vel redierint Judæorum &c. erit tamquam contra hæreticos, si fuerint de hoc confessi, aut per Christianos, seu Judæos, convicti, & sicut contra fautores, receptatores, & defensores hæreticorum, sic contra fautores, receptatores, & defensores talium est procedendum.* Et tenent communiter Doctores. Adhuc tamen alias majores, & graviores incurrunt, quam ipsi hæretici; cum apostatæ semper quamdiu vivunt, & post mortem usque ad quinquennium accusari, & in suis puniri possint, l. Si quis 1. & l. Apostatarum 4. Cod. de Apostatis; nec suffragatur eis pœnitentia, uti suffragatur hæreticis, l. Hi qui 3. Cod. de Apostatis; ubi aperte dicitur: *Lapsis enim, & pœnitentibus subvenitur, perditis verò, hoc est Sanctum Baptisma profanantibus, nullo remedio succurritur;* Et si alios seducant, spoliantur omnibus bonis, & capitali sententia damnantur, l. Cum 5. Cod. de Apostatis. Quæ autem pœnæ de Jure sint statutæ hæreticis, & consequenter apostatis: Vide suo loco verb. Hæresis. ☉

Apostatæ à fide in Turcarum ditionibus existentes, si ibi redeant ad pœnitentiam, omnino debent abjurare apostasiam coram fidelibus captivis, quibus dederunt scandalum, in propriis carceribus publice, & explicite; at coram infidelibus non videtur hoc necessarium, sed sufficit, ut coram ipsis abstineant ab actibus infidelitatis, deponantque habitum protestativum falsæ religionis, & curent ut successu temporis cognoscant etiam infideles vel ab ipsis, vel ab aliis eorum abjuramentum, licet id cum periculo vitæ; Sacra Congr. Sanctissimæ Inquisitionis 18. Julii 1620. Sacra Congr. de Propag. fide sub die 7. Apr. 1629. quam refert Laurent. de Peyrinis de privileg. reg. tom. 3. in addit. ad constit. Leonis X. cap. 4. n. 26. pag. 430.

Apostatæ reversi ad fidem in terris infidelium tuta conscientia omnem habitum indistincte deferre possunt nationis discretivum, dummodo non sit protestatibus falsæ religionis, donec nanciscantur occasionem transfugienti ad fideles; nec proinde arcendi sunt à susceptione Sacramentorum, si propositum habent profitendi fidem, quando Juridice de illa interrogentur; Sacra Congregatio de propaganda fide 7. Aprilis 1629. cujus meminit Laurent. de Peyrin. loco superius cit. num. 27. Sac. Congreg. Rom. & universalis Inquisitionis coram Sanctiss. D. N. Urbano VIII. 18. Julii 1630. apud eundem Laurent. de Peyrinis dict. cap. num. 41. censuit deponendum esse habitum infidelium, quatenus sit protestatibus falsæ religionis; si vero sit æquivocus, potest illum deferre, quod

re en algund lugar de nuestro señorío, que muera por ello.

(2) *Ley 5. ejusd.* Apostata en latin tanto quiere decir en romance, como *Christiano que se tornó Judío, ó Moro, é despues se arrepiente, é se torna á la ley de los Christianos:* é porque tal ome como este es falso, é escarnecedor de la ley, non debe fincar sin pena, maguer se arrepienta. E porende dixeron los sabios antiguos, que debe ser enfamado para siempre, de manera que su testimonio nunca sea cabido, nin puede aver officio, nin lugar honrado, nin pueda facer testamento, nin pueda ser establecido por heredero de otros en ninguna manera:::

quod si ex illa delatione ratione personæ aliqua oriretur suspicio, tenetur aufugere quam primum poterit.

13. Apostatam pœnitentem in articulo mortis constitutum, & in terris infidelium existentem absolvere debet Confessarius, abjurata prius verbo apostasia in foro conscientiæ, & si per aliquod temporis spatium supervixerit, poterit
14 abjurare in balneo coram fidelibus: Quod si non poterit, relinquat chirographum suæ abjuratiōis saltem signo
15 crucis subscriptum: Quod si neque hoc possit, committat Confessario, ut suam abjuratiōem fidelibus manifestet.
16 Non autem tenetur pœnitens tunc in periculo vitæ constitutus, etiam suadentibus Turcis cum periculo vitæ fidem catholicam, quam tunc, abjurata infidelitate, amplexus est, confiteri, sed eorum suasionibus eludere, vel non respondere, vel æquivocis verbis utendo; Sacra Congreg. S. Rom. & Universalis Inquisitionis 18. Julii 1630. teste Laurent. de Peyrinis de cap. 4. num. 42.

17. Apostasia à fide per chirographum fraude dæmonis facta nullum jus illi tribuit, & reconciliandus est apostata, absque eo quod dæmon cogatur chirographum reddere, cum in tali casu sufficiat vera pœnitentia commissi criminis, seu apostasiæ, ex illo enim chirographo nullum jus acquiritur dæmoni, ut bene advertit Lupus in edictis
18 Inquis. part. 3. lib. 22. dist. 5. art. 2. diff. 2. Nec valet dici illud esse requirendum ad probandam apostasiam malefici, quia neque ad hoc es necessarium, cum corpus delicti apostasiæ non oporteat per scripturam probari, dum de eo constat per confessionem ipsius rei: Card. Albit. de inconstant. in fide cap. 32. num. 153.

19. Apostasia ab obedientia late capta est omnis mortalis divinæ legis transgressio, ut docet D. Thomas 2. 2. q. 12. art. 1. ad 1. juxta illud Ecclesiast. 10. Initium superbiæ
20 hominis apostatare à Deo. Stricte tamen, & proprie loquendo apostasia ab obedientia sumitur pro recessu à mandatis ecclesiæ, cum quis ex superbia, vel contemptu schismaticæ resistit ecclesiæ legitimè præcipienti, vel suis canonibus, conciliaribus decretis, & justis legibus obtemperare contumaciter recusat; colligitur ex cap. 2. de majorit. & obedient. & c. 1. caus. 3. q. 4. & c. 2. ejusdem caus. & quæst. ubi præcisè dicitur: Transgressores enim sponte legis suæ, ejusque violatores Apostatæ nominantur: & hujus apostasiæ præcipua species est schisma, de quo vide verb. Schisma.

21. Apostasia à religione proprie loquendo est criminosa discessio à religione cum animo non amplius redeundi ad regulare institutum. Dicitur criminosa discessio ad denotandum, quod ad incurrendam veram apostasiam, debet esse temeraria discessio, & facta sine licentia Superioris, unde apostatæ non sunt, qui discedunt cum legitima facultate, vel liberantur à regulari observantia, vel ad episcopatum legitime transferuntur, juxta Clement. I. de elect. Dicitur autem cum animo non amplius redeundi ad regulare Institutum, ad denotandum, quod ut incurratur vera apostasia, debet habere animum deliberatum nunquam redeundi, sive ad suum derelictum, sive ad aliud
22 quodcumque regulare Institutum. Unde qui à religione professæ etiam sine legitima facultate ad aliam laxiorem religionem transiret, non esset rigorose & proprie apostata, quia, ut inquit Innocentius in cap. Intelleximus in fine de ætat. & qualit. in nullo venit contra ea, quæ sunt de substantia ordinis, cum semper sit in alicujus obedientia, nam non dicitur apostata proprie, nisi qui ad seculum redit, & tenet Gloss. in cap. ult. de Apostatis, Abbas, Joannes Andreas, Archidiaconus, Sylvester, Fagnan. Pirhing. Rodriq. Cajetan. Layman, & alii plurimi.

23. Apostasiam vere incurrit, & dicitur apostata, qui à religione temere discedit cum animo non amplius redeundi, etiamsi retineat habitum, nam nihil refert, an cum, vel sine habitu discedat, dummodo habeat animum deliberatum non amplius redeundi; sicut enim habitus non facit monachum, sed professio regularis, cap. Porrectum; cap. Ex parte, de regularib. (Vide leg. 2. 3. 11. 14. tit. 7. p. 1.) ita retentio habitus tantum non debet facere quempiam esse in religione, ut æqualiter fiat dissolutio, & colligatio vinculi; l. Nihil est, de Reg. Jur. Leg. Abemptione. Cod. quando licet, §. Item per acceptilatiōnem, Instit. quib. mod. obligat. tollat. (Consonat lex 61.

tit. 5. p. 5.) Et expressè à Clemente VIII. in decreto pro reservatione casuum edito 26. Maji 1593. vocatur apostasia, sive fiat habitu retento, sive dimisso, præcisus his verbis: *Apostasia à religione sive habitu dimisso, sive retento, quando eo perveni, ut extra septa monasterii, sive conventus fiat egressio.* Quod decretum fuit etiam confirmatum ab Urbano VIII., 21. Septembris 1624. Sic tenet Abbas in cap. 1. num. 2. de Apost. Farinac. tract. de hæresi quæst. 183. §. 1. num. 62. Cajetanus, Sanchez, Rodriguez, Angelus, Sylvester, Pirhing. Anaclet. Donatus, & cum plurimis aliis Pignatell. tom. 7. cons. 68. n. 5.

Quamvis autem ex dictis colligatur rationem formalem apostasiæ proprie dictæ in hoc præcisè consistere, quod discessio à religione fiat cum animo non amplius redeundi, adeoque eos, qui cum animo redeundi discedunt, non esse proprie apostatas, sed fugitivos: Tamen in praxi communiter accipiuntur, & tractantur ut veri apostatæ, qui extra claustra sine Superiorum licentia habitu etiam retento, & cum animo redeundi ad religionem vagantur, prout refert Sanct. com. in stat. Relig. S. Francisci cap. 2. statut. 61. esse definitum per statuta papalia Julii II. cap. 7. part. 31. præcisus his verbis: *Intelligimus autem apostatam omnem, qui sine licentia, vel contra obedientiam suorum Prælatorum per terras, loca, seu patrias cum habitu, vel sine, cum socio, vel sine illo iverit, atque quomodolibet discedentem.* Et sic pro eodem sumuntur in decretis de apostatis, & ejectis à Sac. Congregat. Concil. jussu Urbani VIII. 21. Septembris 1624. editis, ubi §. 3. expressè dicitur: *»Rursus statuit, »ut fugitivi, & apostatæ sive habitum regularem deserant, sive non, possint, ac debeant ab Episcopis loci, »ubi moram trahunt, in carceres conjici, ac Superioribus Regularibus consignari secundum regularia statuta »puniendi.«* Et pro eodem etiam sumuntur à Clemente X. in constitut. incip. Pastoris æterni vices edita 18. Februar. 1675. in qua habetur præcisè: *»Ut Regulares apostatæ & fugitivi &c. tunc pœnarum ipsis propter apostasiam hujusmodi inflictarum, vel infligendarum &c.«*

Non est tamen apostata regularis, qui injuste, & notabiliter gravatus à Superiore recta via ad Generalem, Provincialem, aut alios, ad quos de Jure, accedit absque licentia Superioris. In tali enim casu talis religiosus non peccat, nec recedit ab obedientia, sed dicitur appellare de facto, quamvis antea non appellaverit. Appellatio autem ex Pasqualigo ad Lauretum de Franchis part. 1. numer. 1359. est defensio contra injustitiam, & præsidium innocentiam; & defensio per omnes est de Jure naturæ, adeoque Regularibus nedum licita, sed & necessaria, ut per majorem Superiorem à gravamine Superioris inferioris liberentur. Non est enim difficile, utpote nimis durum, quod ex proprio statu Regulares sint deterioris conditionis, quam ceteri homines, qui ab injustis gravaminibus possunt appellare, & ad majores Judices recurrere, cap. Suggestum, cap. Pastoralis Officii de appellationibus lib. 2. tit. 28. (Vide addit. hisp. verb. Appellatio.) Et sic tenent Lezana sum. tom. 1. cap. 16. num. 8. Peyrin. de subdito quæst. 1. cap. 20. Ameno de delictis tit. 2. §. 1. Apostasia num. 27. Pignatell. tom. 10. Consult. 24. num. 27. & plurimi apud ipsum, Pirhing. Bonacina, Tamburin. & alii.

Nec officit, quod Concilium Trid. cap. 4. sess. 25. de Regular. decernat: *»Nec liceat Regularibus à suis »conventibus recedere, etiam pretextu ad Superiores suos »accedendi, nisi ab eisdem missi, aut vocati fuerint; qui »vero sine prædicto mandato in scriptis obtento repertus »fuerit, ab Ordinariis locorum tamquam desertor sui »tituti puniatur.«* Nam, ut inquit Rodriguez tom. 1. q. regul. 30. art. 3. & Pignatell. tom. 10. consult. 24. numer. 28. non est credendum, Concilium voluisse derogare Juri naturali de se defendendo ab injusto gravante, & iniquo oppressore, & loqui voluisse de Religiosis sic injuste gravatis, & inique oppressis, sed solum de illis, qui sine vera causa, & solo apparenti, levi, ac emendicato prætextu recurrunt, uti illa dictio pretextu significare videtur. Mens igitur Concilii fuit providere, ne Regulares ex quocumque levi, inani, & colorato prætextu vagandi, & se subtrahendi à Superiorum obedientia occa-

sionem quærant, ut sæpissime in dies accidebat, & per hoc præcepit tales Regulares esse puniendos tamquam sui ordinis desertores, etiamsi similibus emendicatis prætextibus accedendi ad Superiores à conventu, vel monasterio sine facultate discedant; non autem prohibere ne in causa veri, & realis notabilis gravaminis præsentis, vel imminenti ad majores Superiores posset haberi recursus, eo vel maxime, quod non est petenda licentia ab illo, ad cuius gravamen tollendum agitur. Et sic declaratum fuisse à Sac. Congregat. refert Rodriquez loco citato; Et tenent Navarr. comm. 2. de Regul. num. 67. juxta Gloss. in cap. Cum Pastoris 2. q. 7. arg. cap. Ex parte de accus. Suarez de religione tom. 4. l. 2. cap. 102. num. 4. Quaranta, Ameno, & alii plurimi. In tali enim casu præsumitur licentia tacita Superioris ad quem, ut optime dicit Suarez tom. 4. tract. 5. l. 3. cap. 1. num. 6. Lezana tom. 1. cap. 16. num. 9. Pignatell. tom. 10. consul. 24. num. 28. Barbos. in Concil. sess. 25. cap. 4. num. 9. cum Arrogon. & plurimis aliis ibi citatis.

(Nullus dubitat, religiosum extra claustra vagantem posse vitam degere, irregularem: leg. 29. tit. 7. p. 1. idè Episcopus contra eum procedere, nisi qualitatibus præscriptis extra ea se præsentet; Vide Add. hisp. verb. Regulares per tot. præcipue incip. Postquam, ubi Observantia Sacro Sancti Concilii decretorum demandatur.)

35 Nec etiam obstat, quod in multis statutis variarum religionum declaretur apostata, qui sine obedientia extra conventum ierit etiam prætextu ad Superiores accedendi, etiamsi recta via coram Superiore se sistat, ut signanter cavetur in constitutionibus Minorum de observantia statut. Sambucan. cap. 2. §. 8. num. 5. nam ut optime dicit Sanctus in compendio commentariorum super ipsa statuta Minorum, verb. Apostasia, & Apostata num. 7. statuta recursum, & confugium ad Superiorem non condemnant absolute, sed frivolum & sub preteritu ob causas scilicet leves, & frivolas: Non enim est apostata qui supra modum gravatus ad Superiorem sine licentia confugit. Poen. cap. 9. q. 2. & constitut. cap. 3. statut. 22. Et talem non esse apostatam tenent etiam Lantusca verb. Appellatio num. 8. Ameno de delictis tit. 2. §. 1. Apostasia num. 31. Mattheucci Official. quoad Apostatas num. 16. & 17. Rodriquez, Portell. ex nostris.

36 Et à fortiori non est apostata regularis recurrens recto tramite ad Urbem à gravaminibus Superiorum sine eorum licentia, dummodo non vagetur, & se præsentet R. P. D. Secretario Sac. Congr. ut pluries fuit decretum, & signanter in Valentina 6. & 27. Junii 1698. Monacell. tom. 1. in Apendic. adnotat. ad decret. de Ejectis num. 1. Ursaya Instit. criminal. lib. 1. tit. 8. num. 29.

37 Debet tamen talis Religiosus ad Superiorem majorem sine obedientia confugiens esse sic notabiliter, & manifeste gravatus, ut evidenter constet, vel de facili probari possit, non habere aliud remedium, nisi ut ad majorem Superiorem confugiat, & sic apud illum se ipsum tueatur. Ad justificandum tamen suum recursum, & ut nulla pro foro etiam externo sit apostasiæ umbra, & suspicio fugæ, nec contra eum militent sancita à Sac. Congreg. Regular. anno 1587. in decreto incipient. Quoniam nonnulli Regulares vagandi studio &c. & à Sixto V. in sua constitut. incip. Ad Romanum spectat §. 20. & à Concil. Trident. sess. 25. de Regul. cap. 4. super recessu Regularium sine Obedientialibus, à conventibus, his verbis: »Nec liceat Regularibus à suis conventibus recedere etiam prætextu ad Superiores suos accedendi, nisi ab eisdem missi, aut vocati fuerint: Qui vero sine prædicto mandato in scriptis obtento repertus fuerit ab Ordinariis locorum tamquam desertor sui instituti puniatur: expediret, immo esset sic instruendus, ut prius ipse recurrens peteret facultatem à Superiore gravante adeundi majorem Superiorem, & tali facultate sic negata, peteret testimoniales apostolos, à testibus fide dignis de petita, & sibi denegata tali facultate.«

39 Et dato quod nec tales testimoniales apostolos posset obtinere propter aliquem timorem, vel respectum, aut aliam causam in testibus, seu potius petendo tales testimoniales apostolos, aut licentiam, aliquod majus gravamen certo timeret, quod nisi festinanter, & occulte discederet, statim incarceraretur, & adderentur gravamini-

bus gravamina, tunc nulla petita licentia, & nullis testimonialibus, posset recta via Superiorem adire pro necessario sublevamine, quia nemo tenetur sibi majus malum procurare, & in tali casu, licet non verbo, factò diceretur appellare, quod plus est: cap. Dilecti filii 2. de appellat. & Gloss. ibi: Navar. Pignatell. Suarez, Peyrin. Ameno, Nicolius, & alii supracitat. Immò plurimi, ut Peyrinus cit. ex Portello in addit. ad dubia regular. verb. Habitus num. 3. Diana tom. 3. tract. 2. resolut. 115. & alii tenent, quod in tali periculoso casu possit etiam regularis habitum dimittere absque incurso apostasiæ, & sic incognitus directe ad Superiorem accedere, dummodo vere, & certo timeat, quod in itinere capiatur, & reducatur per vim ad manus Superioris gravantis. Et hoc est juxta caput Clerici officia, ubi expressè dicitur: »Nisi justa causa timoris exegerit habitum transformari, & »Glossa ibi explicite: Clerus justa de causa potest proponere habitum clericalem, nec censetur apostata, & »Gloss. in cap. Ut periculosa, Ne Clerici, vel Monachi in 6. verb. Temere, ubi habet præcisa verba: Ex causa licet habitum transformare, si justa sit, puta timor.«

Et quod Regularis dimittens habitum ad evitanda pericula non sit apostata, tenent expressè Sylvester verb. Habitus num. 3. Divus Antonin. in 3. part. tit. 24. c. 33. & Pignatell. tom. 10. consult. 24. cap. 14. num. 14. cum plurimis aliis ibi citatis. Adde quod evitandi periculi causa licet Clericis arma deferre juxta Gloss. in cap. Clerici arma, ubi dicit: Clerici arma portare non debent sine justa causa: Justam causam intellige, si per loca periculosa transitum faciant, tunc possunt portare arma ad terrorem latronum. (Vide Add. hisp. verb. Arma, & verb. Clericus, incip. Quæ arma, nihil officit per tot. perlegi.) Et etiam ad evitanda pericula licet eis comam deferre, Gloss. in cap. Clericus neque Comam, ubi dicit, quod cum quidem reprehenderetur à Papa, sic pro sua justa defensione respondit.

Tutius ut peterem Laici sub imagine Romam;
Fas fuit, ut sinerem luxuriare comam.

Regularis cum literis obedientialibus itinerans, & ad liberius divagandum habitu regulari in itinere dimisso, & in veste seculari incedens, non est apostata, quia ex superius dictis ratio formalis apostasiæ est, quod discessio à religione fiat cum animo deliberato non amplius redeundi, hic autem Regularis, ut supponitur, haberet animum, & voluntatem iterum redeundi ad claustra sub obedientia Superiorum, & in tantum dimisit habitum regularem, ut liberius sub veste sæculari divagaretur, Sanchez lib. 6. moral. cap. 8. num. 5. Pirhing. lib. 3. tit. 31. sect. 5. n. 187. & alii. Nec etiam talis Regularis censendus est fugitivus, quia recessit à conventu seu provincia cum legitima facultate suorum Superiorum.

Ligatur tamen excommunicatione lata in Regulares temere habitum dimittentes liberius vagandi causa, cap. Ut periculosa, Ne Clerici vel Monachi in 6. ibi: periculosa, Religiosis vagandi materia subtrahatur, districtius inhibemus, ne de cetero aliquis professus temere habitum dimittat. Si quis autem temerarius violator extiterit, excommunicationis incurrat sententiam ipso facto. Et hanc excommunicationem etiam incurrit, qui habitum deferret, sed ita coopertum, ut cognosci non possit, ut cum multis à se citatis tenet Peyrin. de subdito cap. 26. & facit gloss. in Clementin. de vita, & honestat. Cleric. cap. Quoniam qui verb. Extrinsece. Et ratio est clara, quia licet ipse non dimittat habitum materialiter, dimittit tamen formaliter, & deferre illum coopertum alio habitum, idem est ex Quaranta Summ. Bull. verb. Apostata, ac illum non deferre, & ita faciliter potest libere vagari deferendo habitum coopertum, ac si nullo modo ipsum deferret; & per hoc Concil. Trident. sess. 25. de Regul. cap. 19. decrevit sic: Ne detur licentia cuicumque Regulari occultè ferendi habitum suæ religionis.

Regulariter autem quantumcumque habitus etiam ex lascivia relinquatur, vel cooperiatur, si non relinquitur animo deliberato illum non assumendi, non contrahitur apostasia, ut respondit Oldrad. cons. 102. in hanc rem edito, & tenet Rodriq. tom. 1. q. Regul. 30. art. 1. Pigna-

natell. t. 10. cons. 24. num. 15. Peyrin. & alii &c.

49 Poenæ apostasiæ à religione, seu statu religioso de Ju-
50 re communi sunt sequentes. Prima est excommunicatio,
quæ ipso facto incurritur, si fiat apostasia cum dimissione
habitus, ut expressè habetur in cap. Ut periculosa 2. ne
Clerici vel Monachi in 6. Secus si apostasia fiat cum re-
tentione habitus, quia nullus textus dictam excommunica-
tionem infligens allegari potest. Ipse enim textus cap. Ut
periculosa, quam aliqui in contrarium allegant, loquitur
solum de illis, qui habitu dimisso discedunt, ibi: Ne de
cetero aliquis professus temere habitum dimittat &c. Sic
tenet gloss. de temp. Ordinand. verb. Apostata. Abbas in
cap. fin. num. 2. de Apost. Sach. lib. 2. moral. cap. 8. num.
20. Pirhing. hoc tit. num. 9. Sylvester, Ostiens. & alii
communiter.

51 Secunda poena est suspensio ab ordinibus sacris, quos
Apostata suscepit durante apostasia, cap. Consulationi,
de Apost. & reiter. Baptism. l. 5. & 9. Et si durante sus-
52 pensione celebret, vel alios ordines exercent, fit Irregula-
ris, cap. Cum æterni, de sentent. & re jud. lib. 2. tit. 14.
in 6. & cap. Cum medicinalis, de sentent. excomm. pari-
53 ter in 6. A qua Irregularitate licet de Jure communi non
possit dispensare nisi Papa, ut clare innuunt dicti suo ca-
nones cum æterni; & cum medicinalis de Jure tamen
particulari per privilegia possunt ab ipsa dispensare cum
suis subditis omnes Prælati Regulares; ut patet ex conces-
sione Sixti IV. in Bulla Maris Magni incipient. Regimini;
Pauli III. incipient. Licet debitum & S. Pii V. incip. Dum
ad Congregationem Cassinensem. Vide verb. Irregularitas
art. 3. num. 16. & 17.

54 Tertia poena est, quod durante apostasia regularis apos-
tata existat privatus privilegiis suæ religionis; Concil. Tri-
dent. sess. 25. de Regul. c. 19. ubi expressè dicit: Interim
55 vero nullo privilegio suæ religionis juvetur. Præter au-
tem hæc poenas à Jure communi statutas, sunt etiam aliæ,
ut privatio vocis activæ, & passivæ, carceris, flagellatio-
nis, jejunii, & hujusmodi, quæ diversimode à qualibet re-
ligione in particulari pro suis apostatis sunt impositæ, &
ideo circa istas potest quisque consulere propriæ, & par-
ticulares suæ religionis constitutiones, in quibus fere om-
nibus est imposita excommunicatio ipso facto incurrenda
ab apostatis, & fugitivis, sive habitu retento, sive dimis-
so fiat apostasia, aut fugat.

56 Apostatas, & fugitivos recipientes, retinentes, vel oc-
cultantes, aut eis pro fuga, & apostasia consilium, aut
auxilium præstantes, peccant mortaliter, & ipso facto ex-
communicationem incurrun, ut patet ex pluribus consti-
tutionibus pontificiis citat. à Casarub. in compendio pri-
vilegior. verb. Apostata ab ordine, ubi num. 19. signanter
refert constitutionem Innocentii VIII. qua in favorem or-
dinis Minorum regularis observantiæ statuit ut recipien-
tes, & detinentes hujusmodi fratres à suis conventibus
sine licentia suorum Superiorum recedentes, sint ipso
facto excommunicati, non obstantibus quibuscumque pri-
vilegiis, & literis apostolicis in genere, vel in specie
quibuslibet locis, vel personis per Sedem Apostolicam
concessis, & imposterum concedendis. Et fere idem sta-
tuerunt alii Pontifices pro aliis ordinibus, ut videri, po-
test etiam apud Hyacinth. Donat. tom. 1. tract. 7. q. 22.
Mirandam tom. 1. quest. 51. art. 1. Pellizar. tom. 2. tract.
8. cap. 8. sect. 4.

57 Prælati seu Superiores Regulares tenentur fugitivos,
seu apostatas requirere, & revocare, & eos cogere, ut ad
ordinem revertantur: Sic expressè præcipitur à Grego-
rio IX. in cap. Ne Religiosi 24. de Regular. l. 3. tit. 31.
Ne Religiosi vagandi occasionem habentes propriæ sa-
lutis detrimentum incurrant, & sanguis eorum de Præ-
latorum manibus requiratur, statuimus ut Præsidentes
capitulis celebrandis secundum statutum Concilii Gene-
ralis (scilicet Lateranensis sub Innocentio III. cap. 22.
quod refertur cap. In singulis de statu Monachorum)
seu Patres Abbates, seu Priores fugitivos suos, & ejec-
tos inobedientes invenerint, eos excommunicent, & tam-
diu faciant ab ecclesiis Prælati excommunicatos pu-
blice nunciari, donec ad mandatum ipsorum humiliter
revertantur.

58 Nec valet dicere, hunc canonem sic præcipientem fuisse
consuetudine abrogatum, quia ut solidè probat Fagna-

nus in hoc cap. Ne Religiosi de Regular. num. 4. & seq.
hæc obligatio, quæ incumbit Prælati inquirendi, & redu-
cendi fugitivos, & apostatas, oritur ex jure divino, quo
tenentur omnes, quibus animarum cura commissa est, oves,
suas curare, & errantes reducere; fugitivi vero, & apos-
tata non desinunt esse subditi Prælatorum regularium,
ideòque consuetudo contraria non revocandi illos cum nu-
triat peccatum, tam ex parte Superiorum, quam subdito-
rum, qui extra religionem vagando, propriè salutis detri-
mentum incurrun, ut dicitur in principio ipsius cap. Ne
Religiosi &c. non valet: Eo vel maximè quod hæc obli-
gatio perquirendi, & reducendi ad ordinem fugitivos, &
59 apostatas fuit renovata, & iterum imposita Superioribus
regularibus de mandato Urbani VIII. à Sacra Congregat.
Concilii in suis decretis editis 21. Septembris 1624. in qui-
bus §. 4. sic præcise præcipitur: Rursus statuit, ut fugi-
tivi, & apostata sive habitum regularem deferant, sive
non, possint, ac debeant ab Episcopo loci, ubi moram
trahunt, in carceres conjici, ac Superioribus regularibus
consignari secundum regularia Instituta puniendi; Utque
ipsi quoque Superiores teneantur (nota attente) eos per-
quirere, ad religionem reducere, atque efficere, ut ap-
prehendantur. Quæ obligatio eos perquirendi, & ad re-
ligionem reducendi fuit iterum innovata, & confirmata
60 ab eadem S. Congr. in decreto jussu Innocentii XII. edito
24. Julii 1694. in §. primo per hæc præcisa verba: Quo-
que ad præscriptam legem sanctæ memoriæ Gregorii IX.
in cap. final. de Regularib. annuatim fugitivi requiran-
tur, & respectivè cogantur ad claustra reverti. Apostata
61 tæ à religione debent recipi, salva regulari disciplina,
dum poenitentes redeunt, non obstantibus constitutionibus
prohibentibus recipi eos, qui ter apostatarunt. Sacra Cong.
Episcop. & Regular. in una Carthusianorum 15. Decem-
bris 1603.

Apostasia à sacro ordine, & apostata ab illo dicitur,
62 cum quis à perfectiori statu clericali, quem in manu Epis-
copi edito continentia voto assumpsit, ad statum laicalem,
vel etiam conjugii, dimisso suo habitu propria temeritate
se transfert: cap. Præterea Clerici 1. de Apostat. gloss.
ibi verb. Apostasia, Hostiens. in summ. num. 1. & 2. Sanctus
Thom. 2. 2. quest. 12. art. 1. in corp. Pirhing & est
in jure communis. Poenæ apostasiæ à sacro ordine sunt se-
quentes. Prima est excommunicatio non lata, sed ferenda,
63 si Clericus Apostata non contraxerit matrimonium; si ve-
ro in sacris constitutus matrimonium contraxerit, Excom-
municatio erit latæ sententiæ; arg. cap. 1. Apostatis, &
Clementin. unic. de consanguinit. & affinit. ubi expressè
habetur: Clericos in sacris constitutos ordinibus matri-
monia contrahentes refrænare metu poenæ ab hujusmodi
eorum temeritatis audacia cupientes, ipsos excommuni-
cationi ipso facto decernimus subjacere: Abbas in cap.
1. de Apostatis, Sanchez de matrim. lib. 7. disp. 48. Pir-
hing. de Apostat. num. 5. Secunda est poena infamiæ,
64 quam ipso facto incurrit, ideòque ab accusando, & testi-
monio ferendo repellitur, arg. cap. Alieni erroris, caus.
2. quest. 8. & cap. Beatus Prædecessor, caus. 3. quest.
4. Pirhing. lib. 5. tit. 9. num. 5. Diaz in pract. crim. cap.
115. num. 2. Anaclet. lib. 5. tit. 9. num. 29. Tertia poena
65 est Irregularitas si Apostata à sacro ordine matrimonium
contrahat, quia in tali casu esset bigamus similitudinarius,
cap. Nuper à nobis, & cap. A Nobis fuit lib. 1. tit. 21.
Anaclet. lib. 5. tit. 9. de Apostat. & alii. Quarta poena,
66 est amissio privilegii ordinis clericalis, ita ut percutiens
Clericum Apostatam non incidat in canonem, Si quis
suadente caus. 17. q. 4. Sic colligitur ex cap. Præterea
Clerici 5. tit. 8. de Apostatis, & cap. Perpendimus, de
sentent. excomm. lib. 5. tit. 39. & maximè si talis Apos-
tata tertio monitus ab Episcopo, non respiscat, nullo
privilegio clericali gaudere debet; cap. In audientia
lib. 5. tit. 39. ubi de similibus Apostatis expressè dicitur;
De privilegio Clericorum subsidium aliquod habere
non debent. Abbas in cap. 2. §. 5. & 6. de Apostat.
Farinac. tract. de hæresi quest. 183. num. 127. Pirhing.
loc. cit. num. 5. Quinta poena est, quod tales Apostata,
67 qui nec minis, nec blanditiis induci possunt ad reassu-
mendum abjectum habitum, possint ab Episcopis duro
carceri mancipari, ut expressè habetur in cap. A nobis
l. 5. t. 9. de Apostatis: Tales si voluerit, poteris sub

gravi custodia carcerare, ita quod solummodo vita sibi misera reservetur, donec à suæ præsumtionis nequitia resipiscant. Abbas, Pirging. Anaclet. lib. 5. tit. 9. de Apostatis.

(Ferè cum pœnis prædictis conveniunt disposita, in leg. 41. & 42. t. 6. p. 1. in quibus si clericus matrimonium contraxerit, debet beneficio privari, & ab officio suspendi per excommunicationis sententiam: filii hujus conjugii excluduntur à parentum hæreditate; si de licentia uxoris ad ordines promoveatur, iterum accedens, privationem & suspensionem meretur; verum cum pœnitentè dispensatur; Vide etiam leg. 39. ejus. tit. & part. ubi concordantia & discordantia inter orientales & occidentales clericos ad contrahendum matrimonium designatur; utrique in minoribus contrahere possunt; quando promoventur, castitatem isti, non illi promittunt: Occidentales promoti ad uxores præhabitas non commiscuntur; secus orientales.)

68 * Apostatæ, & fugitivi regulares quomodo absolvan-
tur à Summo Pœnitentiario, assignatur à Benedicto XIV.
69 tom. 2. constit. 95. incipient. Pastor bonus §. 33. Quoad
apostasas, vel fugitivos Regulares ad Apostolicam Pœni-
tentiariam recurrentes: servetur laudabilis ejusdem pra-
xis, ut scilicet major Pœnitentiarius, audito prius, si in
Urbe adsit, ordinis Superiore, seu Procuratore generali,
injungat apostatæ, seu fugitivo, intra tempus arbitrio ip-
sius majoris Pœnitentarii taxandum, reditum ad proprium
ordinem. Interim vero si expediat, à censuris eundem ab-
solvere, vel absolvi mandare possit, cum reincidentia, si
intra dictum tempus minime redierit (dilata tamen usque
ad actualem reditum dispensatione super Irregularitate, si
forte eam insuper contraxisset) & alias præterea pœnas,
sive de jure communi, sive ex statutis ordinum, propter
apostasiam, seu fugam inflictas, discrete moderari, com-
mutare, vel etiam, juxta peculiare circumstantias, con-
donare possit. Si vero casus ejusmodi sit, ut re præsertim
in Signatura discussa, censeatur expedire, quod absque
reditu ad proprium, transitus eidem ad alium ordinem
concedatur; possit major Pœnitentiarius istud etiam con-
cedere, adhibitis tamen iis cautionibus, quas ad refrænandam
vagandi licentiam necessarias, seu opportunas judi-
caverit; nec non illa præ oculis habendo, quæ infra circa
transitum disponuntur. Nemini autem Regulari quacum-
que de causa permittere valeat, ut in habitu seculari, seu
Clerici Secularis, in perpetuum extra claustra vivere
possit.

70 Apostatæ nullatenus admittuntur ad allegandam quam-
cumque causam super nullitate professionis regularis, sed
ad monasterium redire coguntur; Idem t. 2. constit. 47.
incip. Si datam hominibus. (Vide add. prox. citat. & verb.
71 Superiores, ibique ad literam Bullam præced.) Apostatæ
declarantur illi, qui post unicam sententiam latam pro
nullitate professionis, etiam appellatione non interposita,
habitum abjecerint; Idem ibidem. Item ii, qui post sibi
72 indultam restitutionem in integrum è religionis claustris
migrare præsumant; Idem ibid.

73 Ibidem addenda est novissima sequens constitutio fe-
licis recordationis Summi Pontificis Benedicti XIV. incip.
Pastoris æterni; qua regulares apostatæ ad suos ordines
cum pœnarum condonatione revocantur.*

BENEDICTUS EPISCOPUS.

SERVUS SERVORUM DEI.

Ad futuram rei memoriam.

„PASTORIS æterni vices, licet immeriti, gerentes in ter-
„ris, paternæ charitatis nostræ partes esse reputamus, ut
„oves, quas satanæ versutia à caulis Domini abduxit, ad
„easdem opportunis rationibus reducere, & ne in perpe-
„tuum pereant, quantum Nobis ex alto conceditur, pro-
„videre studeamus. Itaque in præsentis anno Jubilæi, an-
„no scilicet remissionis & gratiæ, quem ad totius catholi-
„cæ ecclesiæ consolationem, atque ædificationem, aper-
„tis atque largiter prolatis spiritualium gratiarum dispen-
„sationi Nostræ divinitus creditarum thesauris indiximus,
„& benedicente Domino, maximo cum animi Nostris gau-

„dio celebramus, pietatis Nostræ viscera erga Regulares
„professionis suæ desertores aperire, eosque ad Christi
„ovile, suos videlicet cujusque ordines, extra quos, lupor-
„um rapacium insidiis, atque periculis expositi, misere
„vagantur, quantum divina benignitas largiri dignabitur,
„ut ad salutarem vitæ normam, quam amplexi fuerant,
„velut postliminio reversi vota sua Domino reddere stu-
„deant, revocare cupientes, ac fel. rec. Urbani VIII. Cle-
„mentis X. Innocentii XII. & Benedicti XIII. Romano-
„rum Pontificum Prædecessorum Nostrorum, qui annis
„Jubilæi tunc instantibus seu currentibus, ejusmodi Re-
„gularium desertorum reductioni provide consuluerunt,
„vestigiiis inhærentes, auctoritate apostolica tenore præ-
„sentium misericorditer indulgemus, ac statuimus, & de-
„cernimus, ut Regulares apostatæ & fugitivi cujuscum-
„que sint ordinis tam mendicantium, quam non mendi-
„cantium, congregationis, societatis, & instituti etiam
„necessario exprimendi, qui citra montes intra quatuor,
„ultra montes vero intra octo menses à publicatione ea-
„rumdem præsentium literarum inchoandos, sua sponte
„ad suam quisque religionem redierint, tunc pœnarum
„omnium ipsis propter apostasiam hujusmodi inflictarum
„vel infligendarum, remissionem atque impunitatem as-
„sequantur. Ita tamen, ut debeat à suo quisque Superio-
„re humiliter petere absolutionem, & coram eo culpam
„fateri, atque emendationem polliceri; & viceversa Su-
„perior benigne illos teneatur ab hujusmodi pœnis absol-
„vere, & paterna charitate complecti; cui propterea ad
„effectum præmissum dumtaxat, quatenus opus sit, om-
„nem facultatem necessariam dicta auctoritate harum se-
„rie impertimur.

„Non obstantibus &c.

„Ut autem &c.

„Noli ergo &c.

„Datum Romæ apud S. Mariam Majorem anno Incar-
„nationis Dominicæ 1749. pridie Idus Januarii Pontifi-
„catus Nostris anno decimo.“

¶ Gravis est quæstio illa, quam obiter examinat Auc-
tor num. 22. utrum verus apostata à religione sit ille, qui
ad aliam religionem discedit animo illam ingrediendi,
sed non petita licentia à Superiore religionis quam dese-
rit. Negant cum Auctore loco citato Fagnan. in cap. ult.
num. 11. & sequent. de Apost. Gonzal. ibid. num. 1.
& alii.

At cum aliis affirmat Suarez de Religion. t. 4. tract. 75
8. lib. 3. cap. 12. à num. 17. Media via pariter cum aliis
incedit Farinac. prax. quæst. 183. num. 105. ubi distin-
guit, & apostasiæ pœnas evitare tenet eum, qui intrat reli-
gionem aliquam quæ ejusdem est regulæ tametsi habitus
diversi ab illa é qua est egressus. Secus si intrat religio-
nem, quæ simul est diversi habitus, diversæque regulæ;
76 hunc & apostatam esse, pœnisque subjici apostatarum
contendit.

In quæstione de quâ agit Auctor num. 23. & sequent. 77
an scilicet ad apostasiam à religione requiratur dimissio
habitus, Schmier. jurisprudent. canon. civil. lib. 5. tract.
2. cap. 3. sect. 1. num. 74. & sequent. relatis opinione af-
firmativa Fagnan. in d. cap. ult. num. 7. de Apostat. alio-
rumque, & negativa opinione Gonzal. in eod. cap. ultim.
num. 4. & pariter aliorum, ita concludit, Attamen quoad
excommunicationem latæ sententiæ incurrendam juxt. cap.
Ut periculoso 2. Ne Cleric. vel Monach. uti & quoad
amissionem privilegiorum ordinis præcedente saltem sen-
tentia declaratoria juxta Concilium Tridentinum sess. 25.
de Regular. cap. 19. infligendam requiritur habitus di-
missio. At quoad irregularitatem, qua religiosus Apos-
tata sacros ordines in apostasia susceptos etiam post con-
versionem & reditum ad monasterium exercere nequit,
in cap. ult. de Apost. nulla fit distinctio num habitum de-
posuerit vel retinuerit.

Ricciull. de jur. person. extr. grem. existent. lib. 6. 78
de Apost. fidei lib. 7. de Apostat. à stat. ordin. cleric. &
l. 8. de Apost. à stat. relig. regular. ex ratione instituti
agit. Theophilus quoque Raynaud. hoc ipsum argumen-
tum tractat. in opere cui titulus Judæ Posteris Apost. à
Religiosis ordin. lucubratio. Consule utrumque, dum res
ita postulat. ¶

(Additio num. 9. sup. posita, aliquid in hujusmodi
ma-

materia ab hispanicis ordinationibus determinatum ut edoceret, fuit inserta; Quis demirabitur, cum hodie major debeat præberi notitia, pœnas stabilitas saltem demonstrari, & loca, ubi omnia hic concernentia latius pertractantur, præscribi! Si pro regis & patriæ salute vitam suam vassallus *leg. 4. tit. 24. p. 4.* in periculo ponere tenetur, ac mortem subire; *leg. 2. tit. 23. 4. tit. 27. 3. tit. 29. p. 2.* Si servus pro domino ejus offensa, aut vitæ defensione in eadem est obligatione constitutus: Quanto majus erga Deum Creatorem, & Redemptorem nostrum erit vinculum? Ea propter per leges nostras hispanicas prohibitum equidem fuit, aliquem ex christianam religionem profitentibus à castris ejusdem militiæ ad perfidam sectam, sive judaicam, sive maomethanam transfugere, vel in parte recedere: ignis concrematio erat pœna: *l. 1. t. 1. l. 4. For. Reg.* parentes desertionem hujusmodi filiorum afficientes puniebantur eadem; per leges partit. ipsamet animadversione, qua hæretici pertinaces; sed *leg. 2. ejusd. tit. & lib. For. Reg.* isti eadem cum omnium bonorum regi applicandorum amissione plectebantur: per *leg. part. 2. tit. 26. p. 7.* inter hæreticum concionatorem, erroribus hæreticorum credere exhibentes, & credentem, non vero exequentem magna notatur distinctio: transgressores primò nominati flammis exurebantur: ultimus exilium patiebatur, aut in carcere erat detentus, donec resipisceret, cum applicatione bonorum descendentes, si catholicam præferrent religionem: *leg. 7. tit. 7. p. 6.* deficientibus, collateralibus ejusdem religionis usque ad decimum gradum; non stantibus, regiæ cameræ; (*Vid. ad rem add. hisp. verb. Successio ab intestato vers. Non potest non :::*) per *leg. Ordin. Reg. 3. & 4. tit. 4. 4. tit. 19. lib. 8.* eo ipso quod à judice ecclesiastico pro hæretico quis fuerit damnatus, (olim ecclesiastici privativa hæc erat cognitio: *sic lex 2. tit. 1. lib. 4. For. Reg. Addit. hispan. verb. Forum, vers.* De prima & Quis verò *verb. etiam* Inquisitionis Tribunal) medietas eorumdem ipsiusmet cameræ erat propria; nihilominus *leg. 1. tit. 1. lib. 1. Ord. Reg.* pœnas legib. partit. & Ordin. stabilitas in effectum esse perducendas decernitur; tamen ut posteriores, *leges Recop. Castel.*, in quantum anterioribus contrariantur, (*leg. 238. styl.*) debent observari; *Vide d. Add. in princ. verb.* Inquisitionis tribunal: majorem ad claritatem & notitiam recognosce *tit. 1. & 2. l. 4. For. Reg. t. 24. 25. & 26. p. 7. t. 3. 4. jam cit. & 5. t. 1. l. 1. Ordin. leg. 1. & 6. tit. 1. lib. 1. t. 2. & 3. lib. 8. Recop. Castel. leg. 29. tit. 5. lib. 7. 15. 16. & 17. tit. 26. lib. 9. Ind.* in quibus de judeis, sarracenis, & hæreticis agitur; ordinatur quomodo inter christianos duo primi vivere debent; quibus, & intra quod tempus actio vel accusatio in tertios erit producenda, etiam post mortem; non vi, nec eos terrendo sed bonis exemplis, charitativisque blanditiis ad Christi fidem sunt convertendi; eodem modo, & blandis verbis de hæreticorum conciliatione est agendum; si pœniteat, veniet reconciliandus; si pertinax, ut plectatur, curiæ seculi tradetur; *Vid. suis in locis, & add. hisp. verb. Hæbreus.*

- 13 Ordo à Scoto traditus fundatur in sacra scriptura, ad num. 14.
- 15 Apostolorum canones indicantur in cap. Placuit 4. dist. 16.
- 16 Afferuntur dicti Apostolorum canones.
- 17 Apostolorum traditiones non possunt in dubium revocari, & ab omnibus sunt observandæ.
- 18 Apostolorum literas contemnens est hæreticus.
- 19 Apostoli cum Christo habuerunt usum, & dominium aliquorum mobilium, & affirmare contrarium est hæreticum.
- 20 Apostoli cum Christo multa habuerunt, de quibus poterant disponere.
- 21 Apostolorum præceptum de pecunia non habenda, non fuit rigorosum.
- 22 Novæ add. ex aliena manu, ad n. 42.

APOSTOLUS idem est ac latine *Missus*, Concil. Aquisgran. sub Ludovico Pio cap. 9. ubi habentur præcisa verba: *Apostoli in latina lingua Missi interpretantur, quia ipsos misit Dominus evangelizare ad illuminationem omnium populorum.* Et gloss. in cap. Cordi nobis, tit. 15. de appellat. in 6. verb. Petat, & additio, ubi habet: *Sic etiam de Apostolis dicimus, quod à Deo, vel de cælo missi fuerint.* Apostoli omnes fuerunt baptizati Baptismo Christi, cap. Quando ab Hierosolymis, & cap. Si eos, de consecrat. dist. 4. Cum hac tamen advertentia, quod solus Petrus inter ipsos fuit baptizatus à Christo suis propriis manibus. Scribit enim Evodius Petri successor in episcopatu antiocheno, à Christo ex mulieribus solam Virginem Matrem, & viris baptizatum solum Petrum, à Petro Andream, Jacobum, & Joannem, ab iis ceteros; Sic referunt Euthimius in cap. 3. Joann. & Nicephorus lib. 2. hist. cap. 3. & tenet Bellarminus lib. 1. de Romano Pontifice cap.

Apostoli omnes à Christo ordinati sunt sacerdotes, & Episcopi; cap. ult. lib. 8. constit. apostolicar. ubi habetur præcisè: *»A Moyse constituti sunt Pontifices, Sacerdotes, & Levitæ; à Christo autem Salvatore nostro Nos »tredecim Apostoli; ab Apostolis vero Ego Jacobus, & »Ego Clemens, & alii nobiscum, ne omnes iterum recensamus: Communiter verò à Nobis omnibus Presbyteri, »Diaconi, Hypodiaconi, & Lectores.«* Et quod à Christo fuerint ordinati sacerdotes, habetur præcisè verbis in Concil. Tridentin. cap. 1. de Sacrificio Missæ sess. 22. *»In »Cœna novissima Corpus, & Sanguinem sub speciebus »panis, & vini Apostolis, quos tunc novi testamenti sacerdotes constituerebat, ut sumerent, tradidit, & Canon. »2. Si quis dixerit, illis verbis: Hoc facite in meam commemorationem, Christum non instituisse Apostolos sacerdotes, aut non ordinasse, ut ipsi, alique sacerdotes »offerrent Corpus, & Sanguinem suum, anathema sit.«*

Apostoli omnes immediatè à Christo, & non mediante Petro, acceperunt munus Apostolatus, sicque jurisdictionem, & auctoritatem ubique terrarum prædicandi verbum Dei, fundandi Ecclesias, & creandi Episcopos, ut colligitur aperte ex verbis ipsiusmet Christi Joann. 20. *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos;* Quibus verbis dicunt Patres, & præcipuè Chrysostomus, Cyrillus, & Theophylactus factos fuisse Christi Vicarios; immò ipsum Christi officium, & auctoritatem accepisse, & sicuti Pater Filium misit summa potestate præditum, ideò, addit Cyrillus, adjecit Christus: *Sicut misit me, ut intelligeremus in apostolica auctoritate eis à Christo tributa contineri omnimodam potestatem ecclesiasticam; & Luca 6. expressè habetur: Vocavit discipulos suos, & elegit duodecim ex ipsis, quos & Apostolos nominavit; & Joann. 6. Nonne ego vos duodecim elegi? & Paulus Apostolus expressè dicit, se auctoritatem, & jurisdictionem habuisse à Christo, & inde probat se esse verum Apostolum: Galat. 1. Paulus Apostolus non ab hominibus, neque per hominem, sed per Jesum Christum, & Deum Patrem; & ibidem, ut ostenderet se non accepisse auctoritatem à Petro, vel aliis Apostolis, ait: »Cum autem placuit ei, qui me segregavit ex utero Matris meæ, & vocavit per gratiam suam, »continuo non acquievi carni, & sanguini, neque veni »Hierosolymam ad antecessores meos Apostolos, sed abii »in Arabiam, & iterum reversus sum Damascum; Dein-*

APOSTOLUS.

SUMMARIUM.

- 1 Apostolus idem est ac latine Missus.
- 2 Apostoli omnes fuerunt baptizati Baptismo Christi.
- 3 Apostolus Petrus inter ipsos fuit baptizatus à Christo suis propriis manibus, à Petro Andreas, Jacobus, & Joannes, & ab eis ceteri.
- 4 Apostoli omnes à Christo ordinati sunt sacerdotes, & Episcopi, ad num. 5.
- 6 Apostoli omnes immediatè à Christo, & non mediante Petro, acceperunt munus Apostolatus, sicque jurisdictionem, & auctoritatem ubique terrarum prædicandi verbum Dei, fundandi ecclesias, & creandi Episcopos, ad num. 7.
- 8 Adducitur, & solvitur instantia, ad n. 11.
- 12 Apostoli singuli posuerunt suum articulum in symbolo, & verisimilius juxta ordinem traditum à Scoto meo Doctore.

7 „de post annos tres veni Hierosolymam videre Petrum
 „&c. § cap. 2. Mihi enim, qui videbantur esse aliquid,
 „nihil contulerunt.“ Et quod par fuerit omnium Aposto-
 lorum potestas, & jurisdictio administrandi per totum or-
 bem terrarum absque ulla limitatione, habetur etiam in
 cap. In novo dist. 21. his verbis: *Ceteri vero Apostoli cum*
eodem, id est Petro, pari consortio honorem, & potesta-
tem acceperunt. Et cap. Loquitur Dominus caus. 24. q.
 1. *Hoc erant utique & ceteri Apostoli, quod fuit & Pe-*
trus, pari consortio præditi, & honoris, & potestatis.
 Et sic tenet Bellarmin. de Rom. Pontific. lib. 4. cap. 22.
 & 23. & multi apud ipsum, Barbos. part. 1. de offic. &
 potest. Episcop. tit. 1. num. 31. Pirhing. lib. 1. decretal.
 tit. 31. num. 40. Anaclet. lib. 1. tit. 31. num. 71. & alii
 plurimi cum communiori.

8 Nec valet objicere Canonem cap. Ita Dominus, dist.
 19. ubi Leo Papa videtur innuere Apostolos non recepisse
 jurisdictionem immediatè à Christo, sed à Petro his ver-
 bis: *Hujus muneris sacramentum ita Dominus ad om-*
nium Apostolorum officium pertinere voluit, ut in Bea-
tissimo Petro Apostolorum omnium summo principaliter
collocaret, ut ab ipso quasi quodam capite dona sua ve-
lut in corpus omne diffunderet. Non valet, inquam, quia
 9 ex canone isto nullimode potest deduci voluisse Pontifi-
 cem innuere, quod Apostoli receperint jurisdictionem im-
 mediatè à Petro, sed solum voluit ibi Pontifex (ut cano-
 nem, summarium, & ejus expositionem legenti patet) ar-
 guere quosdam Episcopos, qui contra ecclesiam romanam
 erigebant cervicem, & contra ipsos probare, quod non
 deberent recedere ab ecclesia romana ita à Deo confirma-
 ta, & in Petri soliditate corroborata, ut nulla temeritas
 hominum, nec portæ Inferi adversus eam possint unquam
 prævalere, & quicumque à Petri soliditate, cujus vice Pa-
 pa fungitur, recedere voluerit, sit deponendus, quod nos
 ultro fatemur, & insuper cum Cypriano Papa in Canone
 Loquitur Dominus, caus. 24. quæst. 1. dicimus, quod,
 quamvis Apostolis omnibus post resurrectionem suam
 parem potestatem tribuat, & dicat, sicut misit me Pa-
 ter, & ego mitto vos, tamen, ut unitatem manifestaret,
 unitatis ejusdem originem ab uno incipientem auctorita-
 te sua disposuit. Hoc utique erant ceteri Apostoli, quod
 Petrus fuit: pari consortio præditi & honoris, & potes-
 tatis, sed exordium ab unitate proficiscitur, ut ecclesia
 10 Christi una monstretur. Quia igitur voluit Christus exor-
 dium ecclesiæ sumere ab unitate capitis ex omnibus Apos-
 tolis, qui erant pastores, & episcopi constituti, Petrum
 selegit, qui omnibus præesset, & esset caput ecclesiæ;
 quoniam si in ecclesia non esset unum caput, cui reliqua
 membra obtemperarent, non posset corpus ecclesiæ unum
 esse, sed membra ecclesiæ sine capite inter se dissiderent,
 & in partes abirent; Licet enim Christus æqualem potes-
 tatem fundandi ubique terrarum ecclesias creandique Epis-
 copos dederit omnibus Apostolis, tamen voluit inter ipsos
 11 esse quamdam discretionem, ut scilicet Petrus esset eo-
 rum caput, & tamquam suus in tota ecclesia Vicarius,
 ordinariam, & perpetuo duraturam haberet potestatem,
 quæ una cum officio Vicariatus Christi deinde transiret
 ad legitimos ejus Successores Romanos Pontifices, &
 Apostoli Petrum recognoscerent tamquam eorum caput, &
 principem, & sua jurisdictio esset solummodo personalis,
 & extraordinaria propter necessitatem illius temporis, &
 primæ foundationis ecclesiæ; adeoque in se ipsis termina-
 tura, nec transitura ad suos successores, quales sunt Epis-
 copi Papa inferiores. Melchiades in Epist. Decretali,
 Anacletus Papa cap. In novo dist. 21. & idem Anaclet.
 cap. Sacrosancta, dist. 22.

12 Apostoli singuli posuerunt suum articulum in Sym-
 bolo; varii tamen variant in assignando ordine, quo quis-
 que Apostolus suum articulum posuit; Et inter omnes ver-
 isimilior videtur ordo, quem tradit Doctor meus Subtilis
 in 3. dist. 25. quæst. unic. Sic Petrus posuit primum ar-
 ticulum, scilicet: *Credo in Deum Patrem Omnipotentem,*
Creatorem Cæli, & Terræ. Joannes posuit secun-
 dum, scilicet: *Et in Jesum Christum Filium ejus, uni-*
cum Dominum nostrum. Jacobus Zebedæi posuit ter-
 tium, scilicet: *Qui conceptus est de Spiritu Sancto, na-*
tus ex Maria Virgine. Andreas posuit quartum, scilicet:
Passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus, & se-

pultus. Philipus posuit quintum, scilicet: *Descendit ad*
inferos. Thomas posuit sextum, scilicet: *Tertia die re-*
surrexit à mortuis. Bartholomæus posuit septimum scili-
 cet; *Ascendit ad Cælos, sedet ad dexteram Dei Patris*
Omnipotentis. Matthæus posuit octavum, scilicet; *Inde*
venturus est judicare vivos, & mortuos. Jacobus Alphæi
 posuit nonum, scilicet; *Credo in Spiritum Sanctum:* Si-
 mon Zelotes posuit decimum, scilicet: *Sanctam Eccle-*
siam Catholicam, Sanctorum Communionem. Judas Ja-
 cobi posuit undecimum, scilicet; *Remissionem peccato-*
rum. Sanctus Mathias posuit duodecimum, scilicet: *Car-*
nis resurrectionem, vitam æternam. Et hic Scoti ordo
 fundatur in Sacra Scriptura; Nam *Actorum cap. 1. nu-*
mer. 13. hoc eodem ordine referuntur Apostoli post Chris-
 ti in cælos ascensionem: *Et cum introissent in Cænacu-*
lum, ascenderunt, ubi manebat Petrus, & Joannes, &
Jacobus & Andreas, Philippus, & Thomas, Bartho-
lomæus, & Matthæus, Jacobus Alphæi, & Simon Ze-
lotes, & Judas Jacobi; Et exinde cecidit sors super
Mathiam, & annumeratus est cum undecim Apostolis,
 ibi num. 26. Unde verisimilius est, quod singuli Apos-
 toli posuerint suos Articulos in Symbolo ab ipsis confecto,
 juxta ordinem post Christi Ascensionem inter se observa-
 tum, & à S. Luca hic *Actorum cap. 1. n. 13.* relatum.

(Postquam corpora juris hispani, præmanibus habita,
 videlicet *Regii Fori, Septempartitarum, Ordinamenti,*
Recopilationis Castellæ & Indiar. (in omnibus tit. 1.
 lib. 1. & tit. 3. p. 1.) perlegeris, intuearisque, Christia-
 ne Lector, quæ debemus credere, hoc est, quidquid Sancta
 Romana Ecclesia credit aut confitetur, asbque quo ne-
 mo salvabitur, & tamquam hæreticus plectetur; vide
 verb. Præcedens in fin. oculos non avertas à leg. 1. ejusd.
 tit. & p. ut pote in ea eisdem verbis (quamvis hispano
 idiomate) quibus Apostoli fidei catholicæ articulos posue-
 runt, cum eorumdem nominibus referuntur; ostenditur-
 que in leg. ejusd. tit. & p. sanctæ fidei quatuordecim es-
 se articulos, ex quibus ad divinitatem septem, ad huma-
 nitatem spectant ceteri.)

Apostolorum canones indicantur in cap. Placuit, 15
 dist. 16. Dicti autem canones Sanctorum Apostolorum 16
 per Clementem à Petro Apostolo Romæ ordinatum Epis-
 copum in unum congesti, sunt sequentes.

I. Episcopus à duobus, aut tribus Episcopis ordi-
 nator.

II. Presbyter ab uno Episcopo ordinator: item Dia-
 conus & reliqui Clerici.

III. Si quis Episcopus, aut Presbyter, præter ordi-
 nationem Domini, quam de sacrificio instituit, alia quæ-
 piam, puta aut mel, aut lac, aut pro vino siceram, aut con-
 fecta quædam, puta aut aves, aut aliqua animalia, aut
 legumina supra altare obtulerit, ut qui contra ordinatio-
 nem Domini faciat, deponitor: excepto novo frumento,
 & uva opportuno tempore. Præterea licitum non esto
 aliud quippiam admovere ad altare, quam oleum in can-
 delabrum, & incensum, oblationis tempore. ☉ Hic
 Canon ab aliquibus dividitur in duos. ☉

IV. Omnium aliorum pomorum primitiæ Episcopo,
 & Presbyteris Domum mittuntur, non super altare. Ma-
 nifestum est autem, quod Episcopus, & Presbyteri inter
 Diaconos, & reliquos Clericos eas dividunt.

V. Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus uxorem
 suam prætestu religionis non abjicito; si abjicit, segre-
 gator à communione; si perseverat, deponitor.

VI. Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus secula-
 res curas non suscipito, alioquin deponitor.

VII. Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus
 sanctum diem paschæ ante vernum æquinoctium cum Ju-
 dæis celebraverit, deponitor.

VIII. Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Dia-
 conus, aut quicumque ex Sacerdotali consortio, oblatione
 facta, non communicaverit, causam dicito. Et si bona ra-
 tione subnixa sit, veniam promerentor. Sin minus dixerit,
 à communione excluditor, tamquam qui populo auctor
 offensionis fuerit, mota contra eum suspicione, qui ob-
 tulit.

IX. Quicumque fideles ecclesiam ingrediuntur, &
 Scripturas audiunt, neque apud preces, & sanctam com-
 munionem permanent; eos tamquam qui ordinis in ec-
 cle-

clesia perturbationem inducant, à communione arceri oportet.

X. Si quis cum excommunicato, licet in domo, preces conjunxerit, deponitur & ipse.

XI. Si quis cum deposito Clerico, ut cum Clerico, preces conjunxerit, deponitur & ipse.

XII. Si quis Clericus, aut Laicus à communione segregatus, seu nondum in communione receptus ad aliam profectus civitatem sine commendatitiis literis receptus fuerit, à communione excluditur, tam qui recepit, quam qui receptus est. Si excommunicatus fuerit, in longius illi tempus Excommunicatio protenditur.

XIII. Episcopo, qui parochiam suam dereliquerit, alteri insilire nefas esto, licet à pluribus ad hoc compellatur, nisi rationabilis aliqua causa subsit, quæ hoc ipsum facere vi adigat, nempe quod plus lucri, & utilitatis his, qui illic constituti sint, verbo pietatis conferre possit: neque hoc tamen à se ipso, sed multorum Episcoporum iudicio, & exhortatione maxima.

XIV. Si quis Presbyter, aut Diaconus, aut quicumque tandem de Clericorum consortio, relicta parochia sua, in aliam concesserit, & omnino transmigratioe facta præter voluntatem sui Episcopi in alia parochia moram traxerit, hunc jubemus, ne porro in ministerio publico sit ecclesiæ, maxime si accersente ipsum Episcopo ejus redire contemnat; perverso illic ordine perseverans, ut laicus tamen ibi laicorum in communionem admittitur.

XV. Quod si Episcopus, ad quem accesserint pro nihilo reputata vacationis à ministerio ecclesiastico pœna, quæ contra eos definita est, ipsos ut Clericos susceperit, à communione excluditur, ut perversi ordinis magister.

XVI. Qui post Baptismum duabus implicitus fuit nuptiis, aut concubinam habuit, is Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut denique in consortio sacerdotali esse non potest.

XVII. Qui viduam duxit, aut divortio separatam à vivo, aut meretricem, aut ancillam, aut aliquam quæ publicis mancipata sit spectaculis, Episcopus, Presbyter, aut Diaconus, aut denique ex consortio sacerdotali esse non potest.

XVIII. Qui duas sorores duxit, aut consobrinam Clericus esse non potest.

XIX. Clericus, qui fidejussiones dat, deponitur.

XX. Si qui humana violentia eunuchus factus est; aut in persecutione amputata ei sunt virilia, aut ita natus fuit, & dignus est, efficitur Episcopus.

XXI. Qui sibi ipsi virilia amputavit, Clericus non efficitur, sui enim ipsius homicida est, & inimicus creationi Dei.

XXII. Si quis cum Clericus esset, virilia sibi ipsi amputaverit, deponitur, homicida etenim sui ipsius est.

XXIII. Laicus, qui se ipsum mutilavit, per tres annos à communione ejicitur, puta, quia ipse vitæ suæ possit insidias.

XXIV. Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus in fornicatione, aut perjurio, aut furto deprehensus deponitur: non tamen à communione excluditur: Dicit enim Scriptura: *Bis de eodem delicto vindictam non exiges;* Eidem conditioni consimiliter, & reliqui Clerici subduntur.

XXV. Ex his, qui cœlibes in Clerum pervenerunt, jubemus, ut Lectores tantum, & Cantores (si velint) nuptias contrahant.

XXVI. Episcopum, aut Presbyterum aut Diaconum, qui vel fideles delinquentes, vel Infideles injuriam inferentes percutit, & terrorem ipsis per hujusmodi vult incutere, deponi præcipimus. Nusquam enim Dominus hoc nos docuit. Immo vero contra, cum ipse percuteretur, non repercutiebat, cum laceraretur conviciis, non reddebat convicium, cum pateretur, non comminabatur.

XXVII. Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, ob certa crimina juste depositus attingere ministerium, quod aliquando tractaverat, præsumserit, omnino hic ab Ecclesia abscinditur.

XXVIII. Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, pecuniæ interventu, hanc dignitatem nactus fuerit, deponitur tam ipse, quam qui eum ordinavit & om-

nino à communione abscinditur, quemadmodum Simon Magus à me Petro.

XXIX. Si quis Episcopus secularium magistratum familiaritate usus, per ipsos ecclesiam nactus fuerit, deponitur; segregantur quoque à communione quicumque cum ipso communionem habent.

XXX. Si quis Presbyter proprium aspernatus Episcopum, seorsum conventicula egerit, & altare erexerit, cum de nullo crimine Episcopum in pietate, ac injustitia condemnarit, deponitur quasi qui principatum ambiat: Tyrannus enim est. Consimiliter, & reliqui Clerici, qui suum illi calculum apponunt; Laici vero à communione segregantur; Atque hæc post unam, & item alteram, ac tertiam Episcopi exhortationem fiunt.

XXXI. Si quis Presbyter, aut Diaconus per Episcopum à communione exclusus sit, hunc neutiquam ab alio fas esto suscipi, quam ab eo, qui ipsum à communione exclusit, nisi forte fortuna Episcopus, qui ipsum à communione segregavit, defunctus sit.

XXXII. Nemo peregrinorum Episcoporum, aut Presbyterorum, aut Diaconorum sine commendatitiis suscipitor literis, & si eas obtulerit, attentius in disquisitionem vacantur: Et quidem si Prædicatores pietatis fuerint suscipiuntur: sin minus, ubi necessaria ipsis suppeditaveritis, ad communionem, & ulteriorem ipsos consuetudinem non admittitur; multa enim per obreptionem fiunt.

XXXIII. Cujusque gentis Episcopus oportet scire, quinam inter ipsos primus sit, habereque ipsum quodammodo pro capite, neque sine illius voluntate quidquam agere insolitum: illa autem sola quemque pro se tractare, quæ ad parochiam ejus & loca ipsi subdita attinet. Sed neque in illa citra omnium voluntatem aliquid facito; ita enim concordia erit, & Deus glorificabitur per Dominum in Sancto Spiritu.

XXXIV. Episcopus extra terminos suos in civitatibus, & regionibus sibi non subjectis ordinationes facere non præsumito; si vero præter voluntatem eorum, qui civitates illas, aut regiones detinet, id fecisse convictus fuerit, deponitur tam ipse, quam etiam hi, quos ordinavit.

XXXV. Si quis ordinatus Episcopus ministerium, & curam populi sibi commissam non susceperit, hic à communione sejunctus esto tamdiu, donec susceperit obedientiam accommodans. Similiter autem Presbyter, & Diaconus. Si vero non præ voluntate sua, sed præ malitia populi non susceperit, maneto ipse quidem Episcopus; Clerus vero ejus civitatis à communione segregatur; eo quod tam inobedientem populum non corripuerit.

XXXVI. Bis in anno Episcoporum celebratur Synodus; ac pietatis inter se dogmata in disquisitionem vocantur: neque non in ecclesiis incidentes contradictiones dirimuntur: semel quidem quarta feria Pentecostes, secundo duodecima Hyperberetæi, idest Octobris.

XXXVII. Omnium rerum ecclesiasticarum curam Episcopus gerit, & eas dispensato, quasi inspectante Deo. Non licitum autem ei esto quidpiam ex iis sibi tamquam proprium assumere, aut cognatis suis elargiri, quæ Deo dedicata sunt; quod si pauperes illi sint, ut pauperibus subministrato, non tamen horum prætestu res ecclesiæ venundato.

XXXVIII. Presbyteri, & Diaconi absque voluntate Episcopi nihil peragunt: ipsius enim fidei populus Domini commissus est, & pro animabus ab ipso repetitur ratio.

XXXIX. Manifestæ sunt privatæ res Episcopi, si modo & privatas habet: manifeste item sunt dominicæ, ut privatas quidem res Episcopus cum moritur, quibus vult & quomodo vult, relinquendi facultatem habeat: neque occasione ecclesiasticarum rerum intercidant res Episcopi, qui numquam uxorem, & liberos, cognatos, aut servos habet. Justum enim est quod Deum pariter, & homines, simul ne ecclesia per ignorationem rerum Episcopi, damni aliquid sustineat, simul ne Episcopus, aut cognati ejus prætextu ecclesiæ oblædantur; aut etiam qui illum generis proximitate contingunt, incidant in negotia, ejusque mors implicetur diffamationibus.

XL. Præcipimus, ut Episcopus res ecclesiæ in potestate habeat. Nam si pretiosæ hominum animæ fidei ejus

committendæ sunt; multo utique magis oportuerit, & de pecuniis mandatum dare, ut illius arbitrato dispensentur, neque non cum timore Dei, summaque sollicitudine per Presbyteros, ac Diaconos erogentur, in pauperes. Percipiat autem & ipse (si modo indiget) quantum ad necessarios suos, & hospitio exceptorum fratrum usus opus habet, ne quo modo ipse posteriorem loco habeatur, quam ceteri. Ordinavit enim lex Dei, ut qui altari inseruiunt, de altari nutriantur, quando nec milites unquam sui annonis hostibus arma inferunt.

XLII. Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, qui vel aleæ, vel ebrietatibus indulget, vel desinito, vel deponitor.

XLIII. Subdiaconus, aut Cantor, aut Lector, qui consimilia facit, vel desinito, vel à communione sejungitor; similiter & Laici.

XLIV. Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, qui usuras à mutuum accipientibus exigit, vel desinito, vel deponitor.

XLV. Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, qui cum hæreticis preces conjunxerit, dumtaxat à communione suspenditor. Si vero etiam ipsos tamquam Clericos aliquid agere permiserit, deponitor.

XLVI. Episcopum, aut Presbyterum, qui hæreticorum Baptisma, aut sacrificium susceperint, deponi præcipimus. Quæ etenim conventio inter Christum, & Belial, aut quæ particula fidelis cum Infideli?

XLVII. Episcopus, aut Presbyter, si eum, qui verum Baptisma habeat, iterum baptizaverit, aut pollutum ab impiis non baptizaverit, deponitor: ut qui crucem, & mortem Domini derideat, neque discernat veros Sacerdotes à Sacerdotibus impostoribus.

XLVIII. Si quis Laicus, cum unam à se uxorem abiecit, alteram duxerit, aut ab alio dimissam, à communione segregator.

XLIX. Si quis Episcopus, aut Presbyter secundum ordinationem Domini non baptizaverit in Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum, sed in tres principio carentes, aut tres Filios, aut tres Paracletos, deponitor.

L. Si quis Episcopus, aut Presbyter in una initiatione non tres immersiones, sed unam dumtaxat, quæ in mortem Domini detur, peregerit deponitor. Non enim dixit Dominus: In mortem meam baptizate, sed profecti docete omnes gentes baptizantes eos in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.

L. Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut quivis omnino de Sacerdotali consortio, nuptiis, & carnibus, & vino abstinerit, non propterea quo mens ad cultum pietatis reddatur exercitior, sed propter abominationem, oblitus, quod omnia pulchra valde, & quod masculinum, & foeminam Deus creavit hominem, sed difamationibus lacessens creationem Dei vocat ad calumniam, aut corrigitur, aut deponitor, aut ex Ecclesia rejicitor. Consimiliter Laicus.

LII. Si quis Episcopus, aut Presbyter eum, qui à peccato revertitur, non recipit, sed rejicit, deponitor, eo quod Christum offendat, qui dixit, ob unum peccatorem, qui respiscat, gaudium aboriri in Cælo,

LIII. Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus carnibus, & vino Festivis diebus non utatur, idque per abominationem, non propter exercitationem ad cultum pietatis, deponitor, tamquam qui cauterio notatam habet conscientiam, & multis auctor sit offendiculi.

LIV. Si quis Clericus in caupona cibum capere deprehensus fuerit, à communione excluditor: excepto tamen eo, qui necessario in itinere in commune divertit hospitium.

LIV. Si quis Clericus Episcopum contumelia affecerit, deponitor, Principi enim populi tui non maledices.

LV. Si quis Clericus contumelia affecerit Presbyterum, aut Diaconum, à communione segregator.

LVI. Si quis Clericus mancum, aut mutum, surdumve aut cæcum, aut eum, cui vitiosus incessus est, subsannaverit, communione privator; consimiliter, & Laicus.

LVII. Episcopus, aut Presbyter, qui negligentius circa Clerum, vel populum agit, neque in pietate eos erudit, à communione segregator. Si vero in ea socordia perseveraverit, deponitor.

LVIII. Si quis Episcopus, aut Presbyter Clerico ex inopia laboranti necessaria non suppeditaverit, à communione rejicitor; sin perseverat, deponitor, ut qui Fratrem suum necaverit.

LIX. Si quis falso inscriptos impiorum libros tamquam Sacros in Ecclesia ad populi & Cleri corruptionem publicaverit, deponitor.

LX. Si accusatio contra Fidelem instituat de fornicatione, aut adulterio, aut quacumque alia actione prohibita, & convictus fuerit, in Clerum non producitor.

LXI. Si quis Clericus per metum humanum, vel Judæi vel Græci, vel Hæretici negaverit, si quidem nomen Christi, ab Ecclesia rejicitor, si vero nomen Clerici, deponitor; pœnitentia tamen ductus, ut laicus recipitor.

LXII. Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut omnino quicumque ex Sacerdotali consortio comederit carnes in sanguine animæ ejus, aut à bestiis abreptum, aut suffocatum, deponitor: hoc enim Lex prohibuit. Sin vero Laicus fuerit, à communione excluditor.

LXIII. Si quis Clericus, aut Laicus Synagogam Judæorum, aut Hæreticorum conventiculum ingressus fuerit, ut preces cum illis jungat, deponitor, & à communione excluditor.

LXIV. Si quis Clericus in concertatione aliquem pulsaverit, & uno ictu, ac pulsatione interemerit, deponitor propter temeritatem suam. Sin vero Laicus sit, acceptor à communione.

LXV. Si quis Clericus dominicum diem, aut Sabbatum, uno solo demto, jejuna deprehendatur, deponitor, sin Laicus, à communione ejicitor.

LXVI. Si quis virginem sibi non desponsatam admoda vi detinet, à communione suspenditor. Non licitum autem esto aliam ducere: sed eam detineto, quam sollicitavit, quamvis paupercula sit.

LXVII. Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus secundam ab aliquo ordinationem susceperit, deponitor tam ipse, quam qui ipsum ordinavit; nisi forte constet ordinationem eum habere ab Hæreticis. Qui à talibus baptizati, aut ordinati sunt, hi neque Fideles, neque Clerici esse possunt.

LXVIII. Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut Lector, aut Cantor Sacram Quadragesimam Paschæ, aut quartam feriam, aut Parasceve non jejunaverit, deponitor, præterquam si imbecillitate impediatur corporis: Sin Laicus sit, communione privator.

LXIX. Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus aut omnino quicumque ex Clericorum consortio cum Judæis jejunaverit, aut communem Festum diem cum ipsis egerit, aut Lautitia Festi, nempe azyma, aut aliud hujus generis ab eis susceperit, deponitor: Si Laicus, à communione segregator.

LXX. Si quis Christianus oleum ad Sacra Gentilium, aut in Synagogam Judæorum in Festivis seorum detulerit, aut lucernas incenderit, à communione excluditor.

LXXI. Si quis Clericus, aut Laicus ceram, aut oleum ex Sancta subripiat Ecclesia, à communione sejungitor.

LXXII. Vas aureum, & argenteum sanctificatum, aut velamen, linteumve nemo amplius in suos usus assumito; iniquum enim est. Ceterum si quis deprehensus fuerit, excommunicatione mulctator.

LXXIII. Episcopum de aliquo per fide dignos accusatum homines, ab Episcopis vocari necessarium est. Et si quidem comparuerit, & confessus, convictusque fuerit, censura irrogator ecclesiastica. Si vero vocatus non obtemperaverit, secunda quoque vice vocator, missis duobus ad ipsum Episcopis. Quod si per contumaciam, nec sic quidem comparuerit, Synodus suam contra ipsum pronuntiato sententiam, nec quid tergiversando, detrectandoque judicium lucrifacere videatur.

LXXIV. In dictionem testimonii contra Episcopum hæreticus non admittitor, sed neque Fidelis, si solus sit; In ore enim duorum, aut trium testium consistet omne dictum.

LXXV. Item non oportet Episcopum Fratri, aut Filio, aut alteri cognato humano gratificari affectu. Neque enim Ecclesiam Dei conferre debet in hæredes; Enimvero si quis id fecerit, irrita permaneto ordinatio: ipse autem Excommunicatione percellitor.

LXXVI. Si quis oculo defectus, aut obtuso crure existat, & dignus sit, Episcopus efficitur: non enim mutilatio corporis ipsum polluit, sed inquinatio animæ.

LXXVII. Qui verò mutus, surdusve, & cæcus est, Episcopus non efficitur: non quia oblæso corpore est, sed ne ecclesiastica impediatur munia.

LXXVIII. Si quis dæmonem habeat, Clericus non efficitur; sed neque cum fidelibus preces fundito; mundatus verò recipitur, & si dignus fuerit, efficitur.

LXXIX. Qui ex vita gentili advenerit, & baptizatus est, aut ex conversatione prava; eum justum non est protinus promoveri in Episcopum. Injurium enim est eum, qui non prius specimen, & documentum de se præbuerit, aliorum Doctorum existere, nisi alicubi dono divinæ gratiæ hoc fiat.

LXXX. Dicimus, quod non oporteat Episcopum, aut Presbyterum publicis se administrationibus immittere; sed vacare, & commodum se exhibere usibus ecclesiasticis. Animum igitur inducito hoc non facere, aut deponitor. Nemo enim potest duobus Dominus servire juxta præceptum dominicum.

LXXXI. Servi, si in Clerum promoveantur citra Dominorum voluntatem, hoc ipsum operatur redhibitionem; si quando verò servus quoque gradus ordinatione dignus videatur (qualis & noster Onesimus apparuit, & Domini consenserint, manuque emiserint, & domo sua ablegaverint); efficitur.

LXXXII. Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, qui militiæ vacaverit, & simul utrumque retinere voluerit, tam officium romanum, quam sanctionem sacerdotalem, deponitor. Quæ enim Cæsaris sunt, Cæsari: & quæ Dei, Deo.

LXXXIII. Quisquis Imperatorem, aut magistratum contumelia affecerit, supplicium luito, & quidem si Clericus sit, deponitor; si laicus à communione removetur.

LXXXIV. Sunt, omnibus vobis Clericis simul, & Laicis venerandi, ac sacri libri, veteris quidem Testamenti, Moysis quinque, Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium, Jesu filii Nave unus, Judicum unus, Ruth unus, Regnorum quatuor, Derelictorum ex libro dierum duo, Hester unus, de Machabæorum gestis tres, Job unus, Psalterium unus, Salomonis tres, Proverbia, Ecclesiastes, Canticus Canticorum, Prophetarum duodecim: Unus Isaïæ, Jeremiæ unus, Daniel unus. Inquiritor autem à vobis extrinsecus, ut adolescentes vestri addiscant item sapientiam eruditi Syrach. Nostra verò, hoc est novi Testamenti evangelia quatuor, Matthæi, Marci, Lucæ, Joannis: Pauli epistolæ quatuordecim, Petri epistolæ duæ, Joannis tres, Jacobi una, Judææ una, Clementis epistolæ duæ, & præceptiones, quæ vobis Episcopis per me Clementem in libris octo nuncupatæ sunt, quas omnibus publicare non oportet ob quædam arcana, quæ in se continent: Et actiones nostras Apostolorum.

Ⓢ Iste canon ex Bail, & aliis, hic est apocryphus, quia omittit varios libros canonicos, & alios non canonicos admittit. Ⓢ

17 Apostolorum traditiones non possunt in dubium revocari, & ab omnibus sunt observandæ. Concil. Ephesin. in epist. civil. ad Theodosium. Marcell. 1. epist. 1. Apostolorum canon. Apostolorum literas contemnens est hæreticus, cap. Quid autem, cas. 24. quæst. 3. Apostoli cum Christo habuerunt usum, & dominium aliquorum mobilium, & affirmare contrarium, est hæreticum, cap. Cum inter, extravag. Joann. XXII. de verbor. significat. 18 Apostoli cum Christo multa habuerunt, de quibus poterant disponere; cap. Quia quorundam, extravag. Joannis XXII. de verbor. significat. 19 Apostolorum præceptum de pecunia non habenda, non fuit rigorosum; cap. Quia quorundam, ibid. §. Adhuc licet; ubi post multa habentur hæc præcisa verba: Præterea Augustinus dicit expresse, quod illud non fuit præceptum, sed potestas recipiendi necessaria ab iis, quibus prædicabant evangelium quam servare Apostolis licuit, vel etiam non observare. 20

21 Plura de Apostolis ab Auctore asseruntur, quæ non solum in controversiam revocantur, sed etiam ut falsa exploduntur ab omnibus ætatis nostræ eruditis viris.

Nos verò tum ea, quæ omisit ipse, supplevimus; tum ea indicabimus, quæ ex auctoribus hac de re suspectis nimis confidenter asseruit. Apostolos itaque Christus Dominus elegit duodecim non generis nobilitate, non honoribus, nec literis conspicuos, sed idiotas elegit, ut confunderet mundum, teste Augustino, tract. 7. in Joannem, & humiliter natos, inhonoratos, illiteratos, ut quidquid magnum essent & facerent, ipse in eis esset & faceret, ut idem asserit S. Pater, lib. 18. de Civitate Dei, capit. 49. Rem præclare exponit Ambrosius, lib. 5. in Lucam, cap. 6. per hæc verba: „Adverte cœleste consilium: non sapientes aliquos, non divites, non nobiles, sed piscatores, & publicanos, quos dirigeret, elegit, ne traduxisset prudentia, ne redemisset divitiis, ne potentia, nobilitatisque auctoritate traxisset aliquos ad suam gratiam videretur, ut veritatis ratio, non disputationis gratia prævaleret.“

Origine Gallilæi fuere. Nam Angeli, actor. 19. Viros Gallilæos appellarunt, & Judæi diversarum nationum Gallilæos eosdem dixere, dum eos audientes mirarentur dicentes: Nonne omnes isti, qui loquuntur, Gallilæi sunt? quos tamen nos audivimus loquentes nostris linguis Magnalia Dei. Qui fratres Domini dicuntur; ortum ex tribu Juda habuere; reliquos verò ex tribu Zabulon & Nephtali fuisse tradunt Hieronymus, in Isaïam, cap. 9. & Theodoretus, in Psalm. 67. 23 24

Præter duodecim à Christo selectos tres alii recensentur Apostoli, S. Mathias in locum Judæ proditoris ab Apostolis suffectus, atque Paulus & Barnabas peculiari Sancti Spiritus instinctu Apostolatus munere insigniti. Nec desunt, qui dicant, S. Joannem Baptistam Apostolum fuisse Æterni Patris. Hieronymus, in cap. 1. ad Galatas, ait: Unde & nos possumus intelligere Joannem quoque Baptistam, & Prophetam, & Apostolum appellandum; siquidem ait Scriptura: Fuit homo missus à Deo, qui nomen erat Joannes. 25

Inquiri hic quoque solet, num fuerint Apostoli matrimonio conjuncti. Tertullianus, lib. de Monogamia, capit. 8. Petrum solum, inquit, invenio maritum per sororum. Eandem sententiam clarius exponit Hieronymus, lib. adversus Jovinianum, cap. 14. „Quoniam excepto „Apostolo Petro non sit manifestè relatum de aliis Apostolis, quod uxores habuerint: & cum de uno scriptum „sit, ac de ceteris tacitum; intelligere debemus sine uxoribus eos fuisse, de quibus nihil tale scriptura significat. Paulo verò infra subdit: Petrus, & ceteri Apostoli, ut ei (hoc est Joviniano) ex superfluo interim concedam, habuerint quidem uxores, sed quas eo tempore „acceperant, quo evangelium nesciebant. Qui assumti „postea in Apostolatam reliquerunt officium conjugale. „Nam cum Petrus ex persona Apostolorum dicit ad Dominum. „Ecce nos reliquimus omnia, & sequuti sumus te: respondit ei Dominus: Amen dico vobis, quoniam nemo est, qui dimiserit domum, aut parentes, aut fratres, aut uxorem, aut filios propter regnum Dei, qui non recipiat multo plura in seculo ipso, & in seculo futuro vitam æternam. Et epist. 50. ad Pammachium, capit. 8. Apostoli vel virgines, vel post nuptias continentibus fuerunt. Ambrosius autem in ea esse videtur sententia, lib. 4. in Lucam, cap. 4. ut non solum Petro, sed etiam Andree uxor fuerit, & quidem soror uxoris ipsius Petri, ait enim: fortassis in typo mulieris illius socrus Simonis & Andree variis criminum febribus caro nostra languebat. Auctor Commentarii in epistolas S. Pauli (qui non Ambrosius, sed Hilarius quidam Sardus secta Luciferianus & Anabaptista à viris eruditis censetur, & quem S. Hieronymus falsè irridens orbis deucalionem appellat adversus Luciferianos, cap. 9.) in epist. 11. ad Corinth. cap. 11. scripsit: Omnes Apostoli exceptis Joanne & Paulo uxores habuerunt. At obscuri suspectique auctoris sententia fidem non meretur, præsertim dum cum iis, quas recitavimus, auctoritatibus comparatur. Ferunt nonnulli, Petrum ante Apostolatam ex conjugate filiam Petronillam suscepisse: & si aliqui arbitrantur Petronillam filiam Petri spiritualement dumtaxat fuisse, eodem prorsus modo quo idem Petrus, epist. 1. c. 5. v. 13. Marcum filium suum appellavit; idque comprobatur etiam Baronius, ad an. 69. §. 3. 27

Quantum ad Apostolorum baptismum probanda neuti-

tiquam videtur Auctoris assertio, qua solum Petrum à Christo, Apostolos verò reliquos ab ipso Petro baptizatos contendit. Evodius enim ille, cujus ipse sententiam sequitur, non est, qui antiochenam sedem post Petrum occupavit. Nam epistola illa, quæ inscribitur lumen, & ex qua sententiam illam decerpit Nicephorus, veteribus omnibus ignota fuit, ut Baronius, *ad annum 71. §. 13.* animadvertit, ac non nisi ut alterius obscuri Evodii sive suspecti Auctoris foetus, haberi potest. Nec tanta haberi potest fides Moscho haud multæ auctoritatis septimi seculi Scriptori, dum id ex jam amisso quinto hypotyposeon Clementis Alexandrini libro comprobare studet. Nam scimus, in suo prato spirituali plures hunc habere fabellas; & aliunde constat, etiam Alexandrinum Clementem apocryphis plerumque usum fuisse. Satius ergo ducimus, id hac in re tenere, quod indubiæ fidei auctores Patresque tradiderunt. Augustinus, *epist. 265. alias 108.* ait: *Scriptum est, quando baptizatus sit Apostolus Paulus, & scriptum non est, quando baptizati sint alii Apostoli: Verumtamen etiam ipsos baptizatos intelligere debemus sive baptismo Joannis, sicut nonnulli arbitrantur, sive quod magis credibile est, baptismo Christi.* Nam Christus apud Joannem, *cap. 13. vers. 10.* lotos illos ac mundos esse affirmat. Ambrosius verò in Lucam, *cap. 18.* omnes à Christo baptizatos fuisse pro certo statuit; nam ait: *Laverat eos Jesus; lavacrum aliud non querebant. Uno enim Christus baptismate omnia solvit baptismata.* Similia habet Hilarius Pictaviensis in Matth. *cap. 20.* ubi scribit Apostolos sequutos esse Christum in regeneratione in lavacro baptismi, in fidei sanctificatione, in adoptione hæreditatis.

29 Apostolis in ultima cœna potestatem contulit confi-
 30 ciendi Eucharistiam, dum postquam dixerat: *Accipite & manducate*, subjunxit, *hoc facite in meam commemorationem.* Sed post resurrectionem eisdem ligandi solvendi-
 que potestatem fecit per illa verba: *Quodcumque ligaveritis super terram, erit ligatum & in cœlis; & quodcumque solveritis super terram, erit solutum & in cœ-*
 31 *lis.* Quoad extraordinariam eorumdem potestatem, nihil Auctori addendum censeo. At certa res est Petrum, Apostolorum principem, atque caput totius ecclesiæ fuisse constitutum, cui jure ordinario, in successores quoque transferendo, jus, seu potestas esset in universam ecclesiam, cum privilegio conjuncto, quo errare non posset, dum gregi sibi credito ea, quæ Christus ecclesiæ suæ revelavit, inculcasset, proponeret, & explicaret. Nam soli Petro dictum est: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalent adversus eam:* Soli Petro munus injunctum est etiam fratres, hoc est, Episcopos in fide confirmandi: *Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos:* Soli denique Petro post trinam de suo erga Christum amore confessionem, dictum legimus: *Pasce oves meas, pasce agnos meos.* Is sanè, cum spectato verborum tenore, tum ex perpetua & constanti ecclesiæ traditione edocemur, hanc Petro, ejusque successoribus præ ceteris fuisse Apostolis concessam prærogativam, ut fundamentum illud sit, quo tota Christi ecclesia regitur; ut caput sit, ac princeps totius christianæ reipublicæ; ut ille sit pastor, qui universum christianum populum, omnesque per universum orbem constitutos Episcopos, concredita sibi à Christo doctrina, regere debeat; ut ille denique judex sit, cujus sententia, quæ errori obnoxia esse non potest, ortæ de religione controversiæ finiantur.

32 Non negamus, Apostolos condidisse symbolum, christianæ scilicet doctrinæ compendium, quo fideles veluti propriæ fidei tessera uterentur. Perpetua enim & constans hac de re universæ ecclesiæ traditio id extra controversiam ponit. Nam initio V. seculi cum de hoc symbolo ex professo tractare Patres cœpissent, nemine contradicente veluti traditam ab Apostolis fidei regulam jam antea ab omnibus ecclesiis susceptam universam receptum ac commendatum fuit. Testatur id Ruffinus, *in expositione symboli*; Hieronymus, *in epistola ad Pammachium*; Ambrosius tum variis in locis, tum præsertim, *in sermone ultimo de jejuniis Eliæ*; Augustinus, *de fide, & symbolo*, Maximus Taurinensis, *homilia de traditione symboli*, Petrus Chrysologus, *sermone 65. in symbolo Apos-*

tolorum, Cælestinus Papa, *in epistola ad Nestorium*, Cassianus, *lib. 6. de Incarnatione, cap. 3.* ac Leo I. *epistola 27. quæ est ad Pulcheriam Augustam, atque alibi.* Ii omnes, aliique illius ætatis patres duo testantur, scilicet omnes per universum dispersas ecclesias hanc fidei regulam habuisse, & credidisse omnes ecclesias ab Apostolis hanc fuisse profectam. Itaque quinto ecclesiæ seculo, ecclesiæ omnes symbolum, quod ab Apostolis confectum crederent, habuerunt; nec scimus ab aliquo ante decimum quintum ecclesiæ seculum fuisse id in dubium revocatum. Quamobrem certo statui posse videtur, rem ita se habere.

Sed clariora quoque suppetunt ad rem demonstrandam. Primum, quia verisimile non est, Apostolos fidei compendium non edidisse, quod catechumenis memoriæ mandandum esset, & quo veluti tessera fideles discernentur ab aliis. Deinde quia hujusmodi symboli mentio occurrit quoque apud Patres secundi, & tertii seculi, qui palam faciunt, ecclesias omnes ab Apostolis illud suscepisse. Irenæus, *lib. 1. adversus hæreses, cap. 1.* de regula veritatis immobili verba facit, *quam quisque per baptismum acceperit: & cap. 2. ecclesia*, inquit, *per unum orbem usque ad fines terræ seminata ab Apostolis & Discipulis eorum accepit eam fidem, quæ est in unum Deum Patrem Omnipotentem &c.* ubi veluti paraphrasi explicatum exhibet Apostolorum symbolum. Tertullianus circa finem secundi seculi, *lib. de velandis Virginibus*; ejusdem fidei confessionis mentionem facit, eamque fidei regulam christianis omnibus communem vocat, cujus initium esse ait: *Credo in unicum Deum Omnipotentem &c.* Idemque repetit *cum adversus Praxeam, cap. 2. tum alibi passim.* Cyprianus quoque ejusdem meminit symboli, *epistola, quæ est ad Magnum, atque alia ad Numidæ Episcopos scripta.* Itaque à Patribus trium priorum seculorum satis indicatum habemus symbolum per Apostolos confectum.

Ex quo facile concludere est, Patres quinti seculi, qui literis illud tradidit, ac veluti in ecclesias omnes ab Apostolis derivatum commendavere, perpetuam atque constantem omnium seculorum traditionem fuisse sequutos. Reliqua vide apud Natal. Alex. Matth. petit Didier, *in observationibus ad Bibliothecam Dupini*, Cellier, aliosque Theologos, qui hæreticos, ac intemperatos illos criticos confutaverunt, qui aut certum non esse Apostolos hujusmodi symbolum confecisse cum Calvino & Erasmo asseruerant; aut paulatim ab ecclesia fuisse confectum cum Kinchio, & Basnagio docuerunt, vel denique ab Episcopis & Presbyteris ecclesiæ romanæ repetendum esse cum Vossio, atque Pachero arbitrantur.

Hactenus à nobis indicata ostendunt quidem, *Apostolos discessuros ab invicem normam prius futuræ sibi in commune prædicationis constituisse, atque hanc credentibus dandam esse regulam statuisse, ab ipsis compositam*, ut scribit Ruffinus, *in expositione symboli*, non verò quemlibet suum articulum pronuntiasset, ut ex Auctore sermonis *de tempore* falso Augustino adjudicati Auctor noster asseruit. Nam ad id certo astruendum antiquorum traditio deest, & varietates, quæ in symbolo occurrerent quinto ecclesiæ seculo, dum scripsit Ruffinus, valde suspectam faciunt incerti illius scriptoris auctoritatem, qui prædictum *de tempore* sermonem conscripserat: etenim articulus de descensu Christi ab inferos neque in symbolo ecclesiæ romanæ, neque in orientalibus reperiebatur, ut refert ipse Ruffinus, sed fides illis subjecta verbis continebatur *sepultus est*, ex ejusdem Ruffini observatione: Item articulus de Sanctorum communionem in symbolo ecclesiæ aquilejensis, atque in græcis latinisque antiquis symbolis desiderabatur: Sicut etiam articulus de vita æterna, qui articulo de carnis resurrectione inclusus reputabatur in symbolis plerisque, quæ pro fine habebant, *carnis resurrectionem.* Id autem demonstrare videtur, non extitisse prioribus seculis traditionem de duodecim articulis ita à duodecim Apostolis confectis, ut suum quisque pronuntiaverit: Hæc enim traditio, ne illa occurreret variatio, obstitisset. Quamobrem statuendum videtur, fuisse quidem fidei compendium ab Apostolis confectum, quo veluti tessera uterentur fideles, sed incertum omninò esse, unum vel ab uno alteri communicatum fuerit, num

omnes simul convenerint, vel num singuli suum articulum pronuntiaverint.

Quantum ad canones Sanctorum Apostolorum, quos ex capite placuit per Clementem Romanum in unum congestos asserit Auctor, hæc ex Joanne Donatio adnotare necessarium existimavimus.

34 Certum est, à temporibus Apostolorum, atque adeò ab ipsis Apostolis de rebus fidei ac morum haberi cœpta concilia, ut vel ex Apostolorum actibus liquet. Unde nihil mirum, si antiquissima regularum ecclesiasticarum collectio aut collectionis instar sub canonum apostolicorum nomine prodierit, quam J. C. Beveregius, qui nuper in Anglia Synodicon edidit, codicem canonum ecclesiæ primitivæ meritò dici posse opere proprio contendit.

35 Hæc sub Clementis Romani Episcopi titulo, una cum octo libris apostolicarum constitutionum vulgata est: nec desunt qui Apostolis has regulas assignaverint: atque in eo numero esse videtur Justinianus, nov. 6. in fine præfat. & Balsamon, in can. 2. Synodi Trullanæ. Eaque de causa inter Hagiographa recensentur à Joanne Damasceno, & aliis. Turrianus & Salmeron è Societate Jesu in Concilio Hierosolymitano, quod in actibus Apostolorum memoratur, editas arbitrantur; & collectio arabica, è bibliotheca blodejana à jam nominato Beveregio laudata, in summo Sionis condita, atque à Clemente Petri discipulo enuntiata refert. Contra in præfat. Nomo-Canonis Photius, Hincmarus, aliique, in quibus ipsi Quini-sextæ Synodi Patres, non canones Apostolorum vocant, sed canones, qui dicuntur Apostolorum.

36 Clementem sane eorum Auctorem, aut editorem fuisse plurima sunt, quæ dissuadeant; præsertim verò quod non pauca his canonibus contineantur partim ab ecclesiæ romanæ usu aliena, ut prohibitio jejunandi sabbato, canon. 65. partim quæ tempore S. Clementis recepta fuisse, ac certo jure constituta non facile probari possit: qualia fortè provinciarum ecclesiasticarum & parochiarum seu diœcesum episcopalium distributio, concilia metropolitano annua, bonorum ad ecclesiam pertinentium ab Episcopi bonis distinctio, quo pertinent canones 14. alias 15. 35. 38. & 40. Sed quamvis eruditorum ferè consensu nec canones illi, nec constitutiones & alia Clementi adscripta opus esse credantur aut Apostolorum, aut etiam Clementis Papæ, nihil tamen ambigitur, quin tum hæc, tum illi satis expressa servant antiquæ disciplinæ vestigia, quæ Auctorem ostendunt non doctum modo & pium, sed priscum quoque, nec tertio Christi seculo posteriorum.

37 De tempore vetustæ hujus collectionis parum constat. Dubitari quidem non potest, quin non modo ante Chalcedonensem, can. 2. Chalced. ex 30. Apostol. & Ephesinam universales synodos cogniti essent, cum in illis synodis horum canonum aliqui non obscure indicentur; sed & ante concilium antiochenum, quod eorum non paucos innovavit, atque adeò nicenum Œcumenicum 1. in lucem prodierit, facile probari potest, cum in hoc canones illi partim insinuentur, partim etiam palam laudentur. Canon quippe apostolicus sextus designatur canone 9. concilii nicæni, ubi de criminis alicujus reis ad ordines præter canonem promotis agitur. Canon 15. sive 14. Apostolorum de migrationibus Episcoporum & Clericorum indicatur canone 15. & 16. nicænis. Canon quoque 62. Apostolorum de lapsis non promovendis canone nicæno 10. demonstratur. Apertè verò repeti videntur nicæno 1. Canon apostolicus 21. & seqq. de eunuchis per vim factis à Clero non arcendis. Canone autem 2. nicæno, qui est de recens baptizatis non statim promovendis contra canonem ecclesiasticum, quid aliud quam canonum Apostolorum 80. scribitur? Canone denique nicæno 15. qui tradit de excommunicatis ab Episcopis unius provinciæ servandum esse canonem, qui ab aliis Episcopis eos admitti prohibet, nonne manifestè ad canones Apostolorum 12. alias 13. & 32. alias 33. refertur?

38 Nondum innotuisse hanc collectionem anno Christi 258. quo agitabatur controversia de baptismo hæreticorum inter Stephanum Summum Pontificem illorum baptismata recipientem, atque Beatum Cyprianum Carthaginensem, & Firmilianum Cæsareæ in Capadocia Episcopum illud respicientes, ex eo inducit Illustrissimus Petrus

de marca, lib. 3. de Concord. Sacerd. & Imper. cap. 2. quod Firmilianus cum Sanctorum Petri, & Pauli quædam loca non satis perspicua in suam sententiam adduceret, eamque consuetudine Asiaticorum tueretur; non tamen meminit canonum Apostolorum 46. 47. quos profectò, si illi tum in lucem prodierint, minime omissuros fuisset, utpote qui ejus sententiam manifeste adstruerent. Damnatur enim canone 46. Episcopus & Presbiter hæreticorum baptismum admittentes; & canone 47. deponi jubetur is, qui pollutum ab impiis (id est ab hæreticis baptizatum) non baptizaverit, non minus quam is qui ritè & secundum veritatem baptizatum adhuc baptizaverit. Hinc conjicit eruditissimus Præsul, paulo post illam Firmiliani adversus Stephanum contentionem, fortè & ejus occasione, editos, aut collectos fuisse hos canones, paulo scilicet postquam Iconii in Lycaonia vicinarum Orientis regionum Episcopi frequenti synodo convenissent; quæ synodus eadem sanxerat, quæ duobus illis canonibus Apostolorum 46. & 47. continentur.

39 Verum nuperus synodici Editor ante laudatus probat, horum canonum aliquos antiquissimis tum græcis, tum latinis patribus longe ante iconiense concilium cognitos fuisse Clementi Alexandrino, ac Tertulliano circa annum Christi 195. Origini non multo post, & Cypriano, qui anno 253. passus legitur. Inducuntur ab iis, v. gr. canones 7. 17. 31. 47. 50. 61. 81. deque iis rebus habita jam ante concilia. Nam Cypriano teste, in epist. ad Jubajanum, jam ejus tempore statutum fuerat, ut hæretici ad ecclesiam catholicam conversi baptizarentur, cum, inquit, jam multi anni sint, & longa ætas, ex quo sub Agrippino bonæ memoriæ viro convenientes in unum Episcopi hoc statuerint; quod de Episcopis Africanis accipiendum est; Agrippinus enim Carthaginensis Episcopus fuerat. Idem autem, ut diximus, canone Apostolorum 47. constitutum reperitur. Pascha quoque cum Judæis celebrari non debere, quo pertinet canon apostolicus 7. alias 8. synodi plures ante annum 198. sanxerant, Romana sub Victore I. Palæstina, Pontica, Gallica &c. de quibus Eusebius, lib. 5. eccles. histor. cap. 22. & Beda; ex quibus patet, rectè Hincmarum conjecisse, editos fuisse aut collectos canones, qui dicuntur Apostolorum; iis temporibus, quibus nondum libere concilia celebrabantur.

40 Quod attinet ad horum canonum auctores, locumve, ubi primum prodierint, ex 1. illorum canonum colligi potest conditos non esse ab Episcopis asiaticæ dioceseos, ut qui 14. luna pascha celebrarent à temporibus S. Polycarpi. Et siquidem omnes simul, eodemque loco esse compositos constaret; minus impeditam quæstionem facere Hyperberetæi mensis habita mentio canon. 38. quo nomine cum October lingua syro-macedonica, usu tunc per Syriam, & Orientem recepta, significetur, apparet, hunc canonem in Syria conceptum; unde sequeretur ceteros quoque iisdem è locis manasse. Verum non desunt, qui satis probabiliter conjiciant, diversis in synodis, diversisque temporibus editos. Huic ego sententiæ sic accedo, ut magnam partem ex conciliis, quæ in Orientis præsertim tractibus sub finem secundi, & initium tertii seculi habita sunt, partim ex moribus, qui per earumdem regionum ecclesias invaluerant, tertio currente seculo, sive unius, sive quod verisimilius videtur, plurimorum Antistitum opera collectos existimem; neque aliud voluit Illustrissimus Marca, cum paulo post iconiensem anni 258. synodum in lucem exisse scripsit hanc collectionem. Itaque Orientales Episcopi sub illud tempus antiquas disciplinæ regulas & traditiones vel in Apostolis acceptas re vera, vel quas ab iisdem accepisse videri volebant, in unum codicem conjecerunt: cui ut majorem conciliarent auctoritatem, canones Apostolorum appellarunt, & Clementem Petri discipulum, ac successorem pro illorum collectore venditarunt: idque forte, quemadmodum non inscite suspicatur Marca, ut Stephano Romano Pontifici vetustioris longe Pontificis nomen opponerent.

41 Numerum horum canonum alii alium constituunt. Græci 85. habent, vel 84. duobus in unum collatis. Apud Latinos nonnisi 50. numerantur. At can. 2. dist. 16. sub nomine Zephyrini Papæ sexaginta; vel quemadmodum alii legunt, septuaginta agnoscit. Quamquam Bellarminus

nus errorem in numero suspicatur; & Polycarpus ex eodem Zephyrino quinquaginta tantum numerat. Verum hæc lis satis facile dirimi poterit, si dicamus, sub nomine Apostolorum revera proditos fuisse quinque & octoginta canones; sed veris Apostolorum, aut apostolicorum virorum traditionibus ac regulis quædam ab hæreticis fuisse admixta, ita ut corrupti ac interpolati prodierint; quod & Epiphanius observavit: unde nihil mirum si non omnes ubique recepti fuerint, præsertim cum in Oriente compositi non pauca contineant ex moribus orientalium ecclesiarum ab occidentalium usu aliena.

42 Auctoritatem eorum confirmare videtur, uti jam dictum est, Tertullianus, *lib. adversus Praxeam*, dum canones Apostolorum scribit esse nobis per manus traditos: S. Athanasius, *in synopsi* (si quidem ea verè Athanasii) ubi eos numerat inter Hagiographa; Synodus sexta in Trullo, *can. 2.* jubens eos posthac firmos, & stabiles permanere; atque omnium maximè S. Joannes Damascenus, *lib. 4. de orthodoxa, cap. 14.* qui eos inter scripturas sacras videtur recensere. Accedit quod à Dionysio Exiguo inserti sunt initio codicis canonum ecclesiæ romanæ, atque ab Isidoro corpori canonum præfixi, cujus in præfatione relata, *can. 4. distinct.* eos ceteris Conciliis se præponere ait: *Propter eorum auctoritatem; & quod SS. Patres eorum sententias synodali auctoritate roboraverunt, atque inter canonicas constitutiones posuerunt;* quæ verba sine dubio ad dictum canonem 2. Synodi Quini-Sextæ referenda sunt, cum illius quoque verba initio ejus *canon. 4. dist. 16.* habeantur; ideòque tribui non possunt Isidoro Hispalensi ante aliam synodum defuncto. Sunt tamen alterius Isidori, qui ejus corpus canonum amplificavit; qua de re infra. Contra Gelasius Papa, *canon. 3. dist. 15.* & vetus Isidori, *canon. 15. dist. 16.* eos apocryphis adscribunt: posterior enim ab hæreticis sub nomine Apostolorum compositos fuisse affirmat. Ad hæc concilianda observandum est, apocrypha esse duorum generum, alia quippe omninò rejecta, atque damnata sunt ab ecclesia catholica; alia non improbata quidem, sed è numero Canonicorum, quibus à nonnullis inferebantur, rejecta. Hoc posteriore sensu apocryphi sunt omnes illi canones nomine Apostolorum inscripti; priori vero sensu illa dumtaxat, quorum sententia receptæ in ecclesia doctrinæ adversatur. Generaliter verò, quamvis omnes à Græcis admittantur: à Latinis tamen ex parte tantum, hoc est quinquaginta priores recipiuntur, ex Urbano II. apud Gratianum, §. Verum sciendum *post can. 6. distinct. 32.* ex Humberto Cardinali sub nomine Leonis IX. *can. 3. dist. 16.* quos sequitur Hincmarus Rhemensis, *in opusc. 55. capitulor.* illi nimirum qui à Dionysio Exiguo relati sunt in codicem canonum. Quin & in quinquaginta illis prioribus multa contineri, quæ temporum progressu apud catholicos Occidentis non plenè observantur, & res ipsa docet, & palam profitetur Martinus Perezus, *de traditionibus, pag. 3. cap. de auctorit. can. Apostol.* adeò ut Michael. Medina, *lib. 5. de sacratorum hominum continentia, cap. 165.* scribere ausus sit, vix sex, aut octo in latina ecclesia observari: Quod sanè hyperbolicè dictum, cum nec tertia pars eorum in desuetudinem abierit; & vix duo, tresve reperiantur, quos palam ecclesia repudiet: Hi sunt *quadragesimus sextus* cum *quadragesimo septimo* de baptisate hæreticorum non recipiendo (quos tamen duos canones adhibita distinctione servari adhuc non absurdi dici potest, & *quingagesimus* de trina mersione in baptismo necessaria usurpanda. Nam *sextus* de uxore ab Episcopo, aut Presbytero non abjicienda, alium habet intellectum ab eo, quem nonnulli putant; fortasse & *decimus* de iis, qui ecclesiam ingressi communionem non percipiunt; & *vigesimus* de Clerico fidejussionibus inserviente, ac *vigesimus septimus*, qui non omnibus Clericis, sed Lectoribus tantum Cantoribusque conjugium permittit. Vide Joannem Beveregium, *in Pandectis canonum, sive Synodico*, & Joannem Baptistam Cotelerium, *in notis ad Clementem.* Videatur etiam Van-Espen, *part. 5.*

APOSTOLI, ID EST LITERÆ DIMISSORIÆ.

SUMMARIUM.

- 1 **A**POSTOLI unde dicti.
- 2 Apostolorum nomine in jure veniunt literæ dimissoriæ, quibus reus dimittitur à judice inferiori ad superiorem, qui per eos Apostolos instruitur de causa, & processu.
- 3 Isti Apostoli, qui petuntur in causa appellationis, interdum vacantur epistolæ, & interdum dimissoriæ.
- 4 Apostolorum quinque sunt species, scilicet Apostoli Conventionales, Dimissorii, Reverentiales, Refutatorii, & Testimoniales.
- 5 Qui sint Apostoli Conventionales.
- 6 Qui sint Dimissorii.
- 7 Qui sint Reverentiales.
- 8 Qui sint Refutatorii.
- 9 Qui sint Testimoniales.
- 10 Si judex requisitus non tradit Apostolos, & appellanti eos denegat, & postea procedit in causa, non valet processus, nisi renuntiatum fuisset appellationi.
- 11 Si appellans non petat Apostolos infra triginta dies, censetur renuntiare appellationi.
- 12 Et si judex illos denegat, vel infra præmissum tempus malitiosè, aut negligenter ei tradere prætermittit, non valet ejus interim confectus processus.
- 13 Triginta dies sunt terminus ad petendum Apostolos.
- 14 Novæ addition. ex aliena manu, ad n. 18.

APOSTOLI dicuntur derivari à verbo græco *Apo*, quod latinè valet idem ac *De*, & *Stolon*, quod latinè idem valet ac *Missio*, quasi dimissio alicujus causæ, quam facit unus Judex ad alium. Sic Hostiensis relatus, *in cap. Cordis nobis, tit. 15. de appellat. in 6. verb.* Petat. Unde Apostolorum nomine in jure veniunt literæ dimissoriæ, quibus reus dimittitur à judice inferiori ad superiorem, qui per eos Apostolos instruitur de causa, & processu; colligitur, *ex cap. Ut super, de appellat. in 6.* & expressè Glossa, *in cap. Cordi nobis, de appellat. in 6. verb.* Petat. & Glossa, *notabil. in Clement. cap.* Si à iudicibus, *de appellat. verb.* Nota Apostolos, & *in cap.* Quamvis rigor, *Clement. de appellat.* Et isti apostoli, qui petunt in causa appellationis, interdum dimissoriæ, Gloss. *ibid. in Clement. cap. de appellat.* Quamvis rigor, *verb.* Nota, & dicuntur dimissoriæ, quia ad eum, ad quem appellatur, causa dimittitur; Joann. Andreas, *in leg. Dimissoriæ, ff. de verbor. significat. num. 3. Fagnan. in capit. Significasti, de offic. Archidiacon. & Communis.* Apostolorum quinque sunt species, scilicet *Apostoli Conventionales, Dimissorii, Reverentiales, Refutatorii, & Testimoniales.* Apostoli Conventionales sunt illi, qui dantur à parte adversa appellationem admittente, sive judicialiter tacente, vel refutante judice, sive extrajudicialiter sine iudicis interventu; *cap. Sæpè contingit, de appellat.* Dimissorii sunt illi, per quos judex dimittit appellantem ad iudicem ad quem, quia appellationi detulit, & eam admisit, *cap. Ab eo, caus. 2. quest. 6.* ¶ Dicebantur etiam apostoli dimissoriæ literæ ab Episcopo datæ cuiuspiam Clerico, vel Laico in aliam diocesim proficiscentibus, ut vel ordinibus initiarentur, vel ad majores promoverentur, aut in catalogum alterius ecclesiæ referrentur. Ita Auctor *additionum ad Hierolexicon Macri, Bononiæ edit. ann. 1765. verb.* Apostoli. De hujusmodi literis dimissoriis, seu dimissorialibus, vide *verb. Ordo, artic. 3. num. 36. usque in finem.* ¶ Reverentiales sunt illi, per quos judex ob reverentiam superioris appellati defert appellationi, cui alias deferre non tenebatur; *capit. 1. de appellat. in 6.* Refutatorii sunt illi, quos dat judex non deferens appellationi, exprimendo simul causam, cur appellationem non admisit, *cap. Cordi nobis, de*

9 de appellat. in 6. Testimoniales sunt illi, qui non conceduntur à iudice, sed ab honestis, & probis viris, qui testantur, rarum tempore & modo debito apostolos petiisse, & sibi fuisse denegatos: Sic Gloss. notabil. in cap. Si à iudicibus, Clement. de appell. verb. Nota apostolos. Et Gloss. cap. Cordi nobis, de appellat. in 6. verb. Petat in additione. Speculator, in part. 4. tit. de appellat. §. Sequitur, Joannes Andreas, & alii passim.

10 Si iudex requisitus non tradit apostolos, & appellanti eos denegat, & postea procedit in causa, non valet processus, nisi renuntiatum fuisset appellationi, cap. Ut super, de appellat. in 6. ubi expressè dicitur: Si verò non exhibuerit, si fortè in causa procedat (nisi appellationi renuntiatum fuisset) ejus invalidus, & irritus sit processus, & cap. Ab eo, ubi etiam expressè dicitur: Ut si is, à quo appellatur, Apostolos appellanti non tribuat requisitus, ex tunc si fortè in causa procedat (nisi appellationi renuntiatum fuerit) ejus invalidus sit Processus. Si appellans non petat apostolos infra triginta dies, censeatur renuntiare appellationi. Et si iudex illos denegat, vel infra præmissum tempus malitiosè, aut negligenter ei tradere prætermittit, non valet ejus interim confectus processus; cap. Ab eo, de appellat. in 6. ubi dicitur expressè: Ab eo, qui appellat, infra triginta dies instanter apostoli peti debent, & eidem infra dictum tempus à iudice exhiberi; alias præsumitur appellationi suæ renuntiare appellans, si eos infra idem tempus petere prætermittat, etiamsi vadat, aut mittat ad appellationem hujusmodi prosequendam. Illud autem, quod felicitis recordationis Innocentius Papa IV. Prædecessor noster statuendum decrevit; ut si is, à quo appellatur, apostolos appellanti non tribuat requisitus, ex tunc si fortè in causa procedat (nisi appellationi renuntiatum fuerit) ejus invalidus sit processus, tunc demum obtinet, cum iudex super hoc cum debita instantia, loco & tempore congruo requisitus eos expressè denegat, vel infra præmissum tempus malitiosè, aut negligenter illi tradere prætermittit. Et quod triginta dies sint terminus ad petendum apostolos, habetur clarè etiam, in leg. Judicibus, cod. de appellat. Et Rota Roman. part. 10. decis. 164. num. 7.

14 ¶ Apostoli, dimissoriæ scilicet literæ, ab ἀποστολή dicti sunt: ἀποστολή, idest Apostole, remissio est. Ab Apostole missio, non autem stolon, ut Auctor putat, id quod notavit Calvin. in suo Lexico juridico, verb. Apostoli.

15 Apostolorum autem, qui libelli pariter dimissorii appellantur, formam atque solemniam de jure Romanorum veteri exponit Brissonius, ex leg. 1. ff. de libell. aimisor. ubi Marcianus hæc habet: Post appellationem interpositam literæ dandæ sunt ab eo, à quo appellatum est, ad eum, qui de appellatione cogniturus est, sive principem, sive quem alium. Quas literas dimissorias, sive Apostolos appellant. Sensus autem literarum talis est: Appellasse, puta, Lucium Titum, à sententia illius, quæ inter illos dicta est. Sufficit autem petiisse intra tempus dimissorias instanter & sæpius, ut etsi non accipiatur, ad ipsum contestetur. Vide Brissonium ipsum, ex quo exscripsimus, de formulis, lib. 5. formul. 179.

17 De jure quoque ecclesiastico apostolorum usum testandæ appellationis gratia habitum fuisse quoties Romam ad Summum Pontificem provocaretur, patet ex Concil. Lugdunen. an. 1245. nec non ex epist. Hildeberti Episcopi Cenomanensis, epist. 82. quam refert Du-Fresne, verb. Apost. Aded autem religiosè mos hic & forma observari debebat, ut iudex superior ad quem fuerat appellatum, de causa non judicaret, nisi constitisset, apostolos per appellantem postulatos fuisse, atque impetratos, cujus observantiæ negligentiam, quæ aliquantulum irrepererat, graviter redarguit, Concil. Narbonen. ann. 1430. apud Martene, tom. 4. Anecd. col. 354. ¶

A P P E L L A T I O.

A R T I C U L U S I.

Quoad ea, quæ concernunt appellationis essentiam, divisionem, & finem.

S U M M A R I U M.

- 1 APPELLATIO quid sit.
- 2 Appellatio est duplex, judicialis una, & extrajudicialis altera.
- 3 Appellatio judicialis quæ sit, ad n. 5.
- 6 Appellatio judicialis, & extrajudicialis tripliciter differunt inter se, & assignatur hæc triplex differentia, ad n. 8.
- 9 Appellatio alia est rationalis, seu legitima, & est illa quæ fit justa de causa, ac servatis jure servandis, & istæ legitimæ appellationi tenetur iudex regulariter deferre.
- 10 Alia est appellatio frustratoria, & est illa, quæ solummodo morandæ solutionis, aut protrahendæ litis causa interponitur, & isti non tenetur iudex deferre. Immo sic injustè appellans omnino puniendus est.
- 11 Alia est appellatio frivola, ac levis, & est illa, quæ fit ex minimis, ac frivolis, seu futilibus rationibus, & isti pariter non tenetur iudex deferre, sed meritò potest eam sic cognitam statim rejicere.
- 12 Appellatio propter tres causas potissimum introducta est, quæ tres causæ assignantur, ad n. 14.
- 15 Fieri potest, ut licet sententia prioris iudicis sit formaliter justa, isque rectè processerit, tamen ea à iudice appellationis propter novas allegationes rescindi debeat.

APPELLATIO est ab inferiori ad superiorem iudicem provocatio ratione gravaminis illati, vel inferendi facta; cap. Placuit 2. quæst. 6. Est in jure communis. Est igitur duplex, judicialis una, & extrajudicialis altera; cap. Cordi nobis, cap. Concertationi, de appellat. in 6. & Clement. 3. eod. tit. Appellatio judicialis est, quæ fit ab actu judiciali, scilicet à sententia iudicis, sive definitiva, sive interlocutoria, qua quis se gravatum existimat, aut cum quis citatur à iudice dato nimis brevi tempore peremptorio; tunc sic gravatus habet justam causam appellandi juxta, cap. 1. de dilatione, vel cum iudex delegatus juxta exceptionem partis, quod v. gr. vi impetrati rescripti apostolici conveniri non possit, admittere non vult, tunc ea pars tamquam aggravata ad superiorem appellare potest, juxta cap. Significante 31. & cap. Rodolphus 35. de rescriptis. Appellatio extrajudicialis est, quæ fit ab actu aliquo extrajudiciali, quo quis se gravatum existimat, vel probabiliter gravandum timet; ut si quis injustè sit captus, vel incarceratus, vel nominatus, & obligatus ad tutelam, ad quam non tenetur, tunc potest, si se gravatum sentit, appellare; leg. 1. §. Si quis tutor, ff. Quando appelland. sit. Sic etiam appellatio extrajudicialis dicitur, quæ fit contra electiones, collationes, & provisiones, ex quibus se quis gravatum sentit; cap. Concertationi. de appellat. in 6.

Appellatio judicialis, & extrajudicialis tripliciter differunt inter se. Primò, quia appellatio judicialis supponit iudicium esse cœptum, cum sit provocatio à iudice inferiore ad superiorem. Appellatio verò extrajudicialis non supponit iudicium inceptum, sed ipsum iudicium, seu causam incipit, tunc enim solum incipit causa, cum interponitur ipsa appellatio extrajudicialis, & idè magis propriè dicitur provocatio ad causam, ut habetur, cap. Cum sit Romana, his verbis: Sacri canones etiam extrajudicium passim appellare permittitur. Nec solent hujusmodi dici appellationes, sed provocaciones ad causam. Secundò, differunt, quia appellatio judicialis supponit necessariò iudicem à quo, & iudicem ad quem, extrajudicialis verò non necessariò supponit iudicem à quo, cum

- possit extrajudicialiter appellari etiam contra alium quem
 8 **cumque gravantem distinctum à Judice.** Tertio differunt, quia appellatio judicialis etiam mere, & simpliciter proposita suspendit executionem, & facit in contrarium attentata revocari; c. Post appellationem §. Appellat. caus. 2. q. 6. & cap. Dilectis filiis, de Appellat. Extrajudicialis autem non suspendit executionem, nec facit in contrarium attentata revocari, nisi sit bene, & rationabiliter proposita, expressa etiam causa legitima appellandi, quæ ut talis sit à Superiore admissa, ut colligitur ex cap. Constitutus 45. de Appellat. & ex cap. Cum inter 16. de election. ubi expressè habetur: *Appellationem illam dicimus legitimam non fuisse, unde per eam electio non potuit impediri.*
- 9 Appellatio alia est rationabilis, seu legitima, & est illa, quæ fit justa de causa, ac servatis jure servandis, & isti legitimæ appellationi tenetur Judex regulariter deferre: cap. Cum Appellationibus de Apellat. in 6. Alia est appellatio frustratoria, & est illa, quæ solummodo morandæ solutionis, aut protrahendæ litis causa interponitur, ut l. Tutor. ff. de usuris, & isti non tenetur Judex deferre; cap. Cum speciali, de Apellat. Immo sic injustè appellans omninò puniendus est: cap. Omninò caus. 2. quest. 6.
- 10 Alia est appellatio frivola, ac levis, & est illa, quæ fit ex minimis, ac frivolis, seu futilibus rationibus, & isti pariter non tenetur Judex deferre, sed merito potest eam sic cognitam statim rejicere; cap. Cum Appellationibus frivolis, de Appellat. in 6. & cap. Cum parati essemus de Appellationibus lib. 2. tit. 28. in cujus Summario habetur expressè: *Appellatio frivola non excusat inferiorem, quominus teneatur obedire Superiori, & ut de contemptu puniatur.*
- 11 Appellatio propter tres causas potissimum introducta est. Prima est, ut gravamen inique oppressis illatum removeatur; cap. Suggestum 15. de Appellat. ubi Alexander III. scribens Archiepiscopo Eboracensi de motivo editæ suæ Decretalis sic præcisè dicit: *Non ad deprimentam cujusque Justitiam, sed ad removendum gravamen nos fecisse cognoscas, & cap. Cum speciali 51. de Appellat. ubi §. Porro, habentur præcisa verba: Cum appellationis remedium non sit ad defensionem iniquitatis, sed ad præsidium innocentie institutum.* Secunda est, ut iniquitas Judicantium, aut imperitia corrigatur; l. 1. §. 1. de appellat. & relat. ubi expressè dicitur: *Appellandi usus iniquitatem Judicantium, vel imperitiam corrigit.* Tertia, ut ex propria ignorantia, vel negligentia læsus jus suum consequi possit; nam quæ in prima instantia Judicis nec allegata, nec probata sunt, ea in secunda, seu coram Judice appellationis ab utraque litigantium parte allegari, & probari possunt, dummodo ea faciant ad decisionem causæ: l. Prolatum 4. cod. de temp. appellat. cap. Cum Joannes 10. de fid. instrument. Unde fieri potest, ut, licet sententia prioris Judicis sit formaliter justa, isque rectè processerit, tamen ea à Judice appellationis propter novas allegationes rescindi debeat, ut patet exemplo in cit. cap. Cum Joannes, ubi expressè habetur; *Sententiam vero Judicum prædictorum, qui alias juste pronunciasse noscuntur (cum hujusmodi exceptio coram ipsis nec probata fuerit, nec objecta) quoad dictum capitulum infirmamus.*
- 12 Appellatio extrajudicialis, definiente Lyncher. tract. de Gravam. extrajudic. cap. 1. sect. 1. §. 2. Est provocatio à gravamine per judicem, vel partem extra
 13 **judicium illato, vel inferendo.** Vestigia hujus appellationis passim in Jure canonico occurrunt. Videsis cap. 5. de appellat. cap. 8. eod. tit. in 6. & Clemen. 3. pariter eod. tit. De Jure verò civili hæc appellatio minimè permissa erat, ut confutato Lyncher. probat Bohemer. in Decretal. lib. 2. tom. 28. §. 2.
- 14 Gravamina extrajudicialia, à quibus appellare licet de Jure canonico, vel à parte proficiscuntur, vel à judice. A parte multifariam gravari quis potest extra judicium; quod exemplis illustratur in cap. 8. de appellat. in 6. Plura supeditat Lyncher. d. tract. cap. 3. part. 1. veluti si quis iniquè à collegio opificum excluditur, si alicui iniquè alimenta denegantur, si quid in præjudicium juris patronatus attentatur, si alienatio in præjudicium alterius suscipitur &c. Huc etiam pertinent gravamina, quæ à Judice
 15 non qua tali, sed qua privato procedunt. Hujusmodi ve-
- rò appellatio non est propriè talis, sed potius provocatio ad causam, quæ naturam simplicis querele habet, cap. 5. de appellat. Sequitur hinc, quod non ad superiorem statim recurrendum sit, sed ad eum Judicem, qui de tali gravamine cognoscere in prima instantia valet. Proinde si magistratus ut privatus gravavit, hic coram magistratu suo ordinario primæ instantiæ convenitur, nec præcisè fatalia observanda sunt; Lyncher. d. tract. cap. 7. part. 2. §. 4
- A Judice, qua tali gravari quis extra judicium potissimum dicitur, quando Judex de facto, & sic non judicialiter procedit, scilicet absque omni, vel sufficienti causæ cognitione aliquid decernendo, vel mandando in præjudicium alterius; & quando aliquid decernit, ante litem contestatam. Exornat hoc Lyncher. d. tract. cap. 3. part. 2. §. 1. uberrima exemplorum serie, veluti si denegantur processus, justitia denegatur &c. Accedit autem hæc appellatio extrajudicialis ad naturam appellationis propriæ dictæ. Quo fit, ut si dirigatur ad superiorem, interponenda sit intra decem dies à tempore scientiæ computandos, & intra annum finienda sit, licet hoc fatale justificandæ appellationis in praxi vix observetur, Bohemer. in Decretal. lib. 2. tit. 28. §. 6. Vide, si plura cupias de appellatione hac extrajudiciali, Lyncher. sæpè dict. tract. de gravam. extrajud.
- In appellatione judiciali appellans, quæ in prima instantia non probavit, adhuc probare, & non deducta deducere potest; l. 4. Cod. de temp. Appellat. Strych. in usu modern. Pandect. lib. 49. t. 1. §. 15.
- De differentia appellationem inter & relationem, tum de forma & solemnitate relationis, consule Jacob. Gothofred. in comment. ad Cod. Theodosian. lib. 11. tit. 29. & (Testimonium, parti conlatum ad appellationem prosequendam apostolis æquivalet; in seculari præsertim foro secundum hispanicam praxim, exceptis conventionalibus, locum habere ceteri possunt: sed testimonialium prout ab Auctore, frequens non verificatur usus: sæpè sæpius pro honestarum personarum attestazione copia petitionis, in eundem appellationis finem præsentatæ, dum judex hancine, seu testimonium ejus denegat, retinetur, querelæ justitiam superiori demonstrandi ergo; à lege tamen non reprobatur; 22. tit. 23. part. 3. Semper quod à judice injustè gravatus, justo metu ductus non appellaverit, coram notario, sive personis honestis, per se non stare quominus appellet, debet protestari, & hujusmodi protestatio vim habet legitimæ appellationis.
- Definitio seu descriptio appellationis per leg. 1. ejusd. tit. & part. assignata, ab Auctore proposita nihil formaliter differt; judicialis tamquam propter judicium, denominationem accipit: extrajudicialis, quamvis, eo quod extra judicium propriè non sit appellatio, nonnumquam gravamen illatum sive commissu messe creditur, quod à judice ordinario, in ejusvè defectu à Superiore erit corrigendum: inter alios casus in judicium inferiorum, prætorum, procuratoris syndici generalis, diputatorum electionibus, ad villas, ceterosque incolatus atinentibus, datur ingressus; gubernationis materia tam in harum quam americanum ditionum territoriis, per Rectores aut Gubernatores exercitæ, vid. leg. 34. 35. & 36. tit. 15. lib. 2. 22. & 23. tit. 12. lib. 5. Indiar. aliquid etiam congruit.)

ARTICULUS II.

Appellare quis possit, vel non possit.

SUMMARIUM.

- 1 APPELLARE potest omnis à Judice injustè gravatus.
- 2 Etiam si quis juraverit stare sententiæ, vel præcepto, si injustè gravetur, appellare potest.
- 3 Etiam excommunicatus, si injustè opprimatur, & gravetur, appellare potest.
- 4 Immo non solum ille, qui gravatus existit, sed etiam alii, quorum interest, appellare possunt.
- 5 Procurator pro domino, & tutor pro pupillo, vel minore.
- 6 Pater, & mater pro filio, cujus causa deserta est.

- 7 *Filius familias pro patre, & matre.*
- 8 *Procurator, & gestor negotii alieni, dummodo dominus mox id ratum habeat.*
- 9 *Episcopus pro suo clero, Abbas pro suo monacho, Civitas pro cive, Dominus pro subdito vel servo.*
- 10 *Clericus, vel monachus pro sua ecclesia, vel monasterio.*
- 11 *Utraque pars litigantium appellare potest ab eadem sententia continente plures articulos, quatenus in aliquibus utriusque parti est contraria.*
- 12 *Si eadem sententia plures reperiantur gravati, licet ceteris non appellentibus, unus solus appellet, iste debet audiri, & ejus appellatio pro omnibus prodest, si eadem sit ratio, & causa pro omnibus.*
- 13 *Appellare non potest primo, qui appellationi renuntiavit, vel expressè, vel tacitè negligendo fatalia, vel proseguendo litem coram Judice à quo.*
- 14 *Secundo, qui sententiam contra se latam expressè, vel tacitè, ipsoque facto approbavit.*
- 15 *Tertio, qui appellationi partis adversæ non detulit, in eadem causa appellare non potest.*
- 16 *Quarto, qui confessus est, & convictus in Judicio.*
- 17 *Quinto qui est excommunicatus, non potest appellare extrajudicialiter appellatione, quæ se habet per modum provocationis: Potest tamen appellare judicialiter appellatione, quæ rationem defensionis habet.*
- 18 *Sexto appellare non potest ille omnis, cujus nihil interest appellatio. ad num. 20.*
- 21 *De appellationis regularium, ad num. 46.*
- 47 *Novæ addit. ex aliena manu, ad num. 61.*

APPELLARE potest omnis à Judice injustè gravatus, *cap. Omnis oppressus 3. & seq. caus. 2. quæst. 6. & cap. Pastoralis 53. de appellat.* Appellatio enim est remedium defensionis, & præsidium innocentia; c. Cum speciali 61. §. Porro, & c. Suggestum 15. *de appellat.* Adeoque jure naturæ omnibus injustè gravatis permissa esse debet, ita ut etiam qui juraverit stare sententiæ, vel præcepto, si injustè gravetur, appellare possit: *cap. Ad hæc 20. de appellat.* Etiam excommunicatus, si injustè opprimatur, & gravetur, appellare potest; *cap. Cum inter 5. cap. Dilecti 8. & cap. Significaverunt 11. de exceptionibus.* Immo non solum ille, qui gravatus existit, sed etiam alii, quorum interest, appellare posunt; *l. 1. de appellationibus recipiendis, cap. Non solent causa 2. quæst. 7.* Sic fidejussor appellare potest pro principali debitore; *l. A sententia ff. appellat. recipiend.* Procurator pro domino & tutor pro pupillo vel minore; *l. Tutor ff. de appellat.* Pater, & mater pro filio; cujus causa deserta est; *l. 1. §. 1. de appellationibus recipiendis. Filius familias pro patre, & matre; l. Ex consensu 23. §. Filius familias, juncta Glossa verb. Nonnisi Patris. ff. de appellat.* Procurator, & gestor negotii alieni, dummodo dominus mox id ratum habeat; *cit. l. 1. de appellat. recipiend. & cit. cap. Non solent 2. quæst. 6. cap. Dilecti filiis, de appellat.* Utraque pars litigantium appellare potest ab eadem sententia continente plures articulos, quatenus in aliquibus utriusque parti est contraria, ut docet Glossa in *cap. Significaverunt verb. Absolvit, de exceptionibus*, & patet exemplo in *cap. Si duobus 10. de appellat. & cap. Raynucius 26. & cap. Raynaldus 18. de Testament.* ubi à sententia prolata utraque pars appellasse legitur. Si eadem sententia plures reperiantur gravati, licet, ceteris non appellentibus, unus solus appellet, iste debet audiri, & ejus appellatio pro omnibus prodest, si eadem sit ratio, & causa pro omnibus; *cap. Una sententia 72. de appellationibus*, ubi expressè habetur: *Una sententia pluribus condemnatis, si unus solus ad appellationis beneficium convolaverit, illius victoria juri communi ceteris suffragatur, si communi jure juventur, idemque negotium, & eadem causa defensionis existat.*

men patiuntur, appellationis nequit remedium denegari: *leg. 12. in proem. For. Reg. 1. t. 15. lib. 2. ejusd. 150. Styli. 1. 4. & 13. tit. 23. p. 3.* Indicant ipsum *leg. 1. tit. 16. lib. 3. Ord. Reg. 1. t. 18. lib. 4. Recop. Cast. tit. 12. lib. 5. Ind.* Cum præcedentibus conveniunt *leg. 2. 3. 4. & 8. ejusd. tit. & part.* Ad rem maximè conducunt *leg. 1. & 5. tit. 5. part. 3.* Episcopos, Capitula, Monasteria, & Universitates posse ad litigandum procuratorem constituere, in eis advertitur: ideo, si gravamen per sententiam eisdem inferatur, valent appellationem interponere; non sic dum interponitur ab Episcopo pro Clerico, Civitate pro cive, Domino pro subdito: si quorum interest, facultas appellandi conceditur, cum de peculiari eorum agitur jure: obvia non est ratio, quare nominati prædicto remedio uti possint: secus autem, si in corpus utilitas redigatur. Pro monacho quod monasterium intendat, *l. 10. tit. 2. part. 3.* determinat.

Ubi discrimen aliquod invenitur, circa procuratoris facultates notatur: verum est, *leg. 11. tit. 10. lib. 1. For. Reg. 19. t. 5. p. 3.* nil, præter in mandato expressum, procuratorem efficere posse: omnes sciunt per *leg. 157. Styli* esse concessum, licet facultas talis mandato non sit inserta, procuratorem non solum provocare sed etiam prosegui appellationem valere; per *leg. 23. tit. 5. p. 3.* demonstratur, finito judicio per sententiam, mandatum expirare, & quamquam istud demandatum non fuerit, appellabit, non autem prosequetur, dummodo ad hujus qualitatis recursum dominus litis novam non dederit facultatem; quidquid in prædictis legibus præcipiatur, determinatio in *leg. 3. tit. 23. part. 3.* videtur contraria; ibique asseritur, procuratorem ad certam causam nominatum, appellare debere, & si velit, prosegui, etiamsi mandato fuerit destitutus: invitum non compellendum, & post appellationem interpositam, domino denunciare teneri: lex denique concludit, si ad omnes sit nominatus, etiam renuentem appellare & prosegui debere; nihil in hac dissensione exprimere audeo: aliquis posteriorem esse legem 3. affirmat, propterea anteriorem corrigere: verum enimvero, licet in ordine detur posteritas, in publicatione hujus legislativi corporis nec ante nec post reperitur; uno contextu & eodem tempore fuit publicatio demandata, & legum in eo contentarum observantia *vid. leg. 4. tit. 4. lib. 1. Ord. Reg. leg. 1. tit. 1. lib. 2. Recop. Cast.* Si in eis datur oppositio, legislatoris erit declaratio seu interpretatio, *vide eandem proximè citat.* nihilominus sani erit consilii, procuratorem tempore notificationis responsum præbere; quod pars læsa certior sententiæ efficiatur.)

Appellare non potest primo, qui appellationi renuntiavit, vel expressè, vel tacitè, negligendo fatalia; *cap. Personas 4. cap. Cum sit 5. de appellat.* vel proseguendo litem coram Judice à quo; *cap. Gravatum 20. de Officio Delegati.* Secundo, qui sententiam contra se latam expressè, vel tacitè, ipsoque facto approbavit; *l. ult. §. final. Cod. de temp. appellat. citat. cap. Gravatum; & Glossa final. de Officio Delegati.* Tertio qui appellationi partis adversæ non detulit, in eadem causa appellare non potest; *cap. Constitutis 23. cap. An sit 42. de appellat.* Quarto, qui confessus est, & convictus in judicio; *leg. 2. Cod. Quorum appellat. non recipiend. cap. Ei qui 41. §. Nullus etiam caus. 2. quæst. 6. cap. Per tuas 10. de probat. cap. Romana 3. de appellat. in 6.* Quinto, qui est excommunicatus, non potest appellare extrajudicialiter appellatione, quæ habet se per modum provocationis, cum excommunicato provocare non liceat; *cap. Intelleximus de Judiciis;* potest tamen appellare judicialiter appellatione, quæ rationem defensionis habet; *cap. Cum inter 5. cap. Dilecti 8. cap. Significaverunt 11. de exceptionibus.* ut dictum est *numer. 3. antecedent.* Sexto, appellare non potest ille omnis, cujus nihil interest appellatio; *l. 1. de appellat. recipiend. & cap. Non solent. caus. 2. quæst. 6.* ubi habentur præcisa verba; *Non solent audiri appellantes, nisi hi quorum interest; & cap. Cum inter 16. de election.* ubi præcisè dicitur: *Cum nisi quorum interest audiri non soleant appellantes; appellationem illam dicimus legitimam non fuisse.*

De communione appellationis breviter agit hic *Auctor num. 12.* Ad latiùs disserendum de ea est. *Communio appellationis, definiente Strichio jurid. dissert.*

rom. 5. disp. 20. cap. 1. num. 75. est participatio beneficii ex interposita ab altero appellatione legum auctoritate alteri indulta: Quibus autem à legibus hæc participatio sit indulta, videndum est.

- 20 Communis in primis est appellatio omnibus consortibus ejusdem litis, licet illi expressè non appellaverint, vel adhæserint; & quidem *quoad omnes effectus*, qui ex ipsa appellatione derivant; Strychius *ubi supra cap. 2. n. 1.*
- 21 *Et plur. sequent.* Notandum verò est, quod si sententia, à qua est appellatum, contineat res individuas, indistinctè omnibus prodest appellatio; sin autem circa res dividas versetur, sequentia hæc concurrant oportet, ut prosit appellatio ceteris litis consortibus. I. Ut ex eadem causa sint omnes condemnati. II. Ut eadem defensionis sit causa. III. Ut uterque jure communi fretus appellaverit, non si ex singulari jure ac ratione impetraverit appellationem.
- 22 IV. Ut unus autem appellaverit. Si enim omnes appellaverint, alterque eorum in prosecutione appellationis defecerit, consortes ejus appellatione non juvabuntur. V. Ut consortes cum appellante eundem non item diversum habeant procuratorem. VI. Ut reliqui consortes sententiæ non acquieverint. VII. Ut intra decem dies sciverint esse appellatum. VIII. Demum ut contrarium prius non fuerint confessi consortes. Vide de his omnibus fuse disserentem Strychium *d. cap. 2. à num. 17. ad num. 59.*
- 23 His vero concurrentibus prodest appellatio omnibus litis consortibus, licet appellans protestatus fuerit, se ratione sui interesse, nequaquam verò in commodum reliquorum appellare. Et non modo in civilibus, sed etiam in criminalibus. Quinimmo in criminalibus appellatio unius reliquis prodest, quamvis ii acquieverint sententiæ, nec alterius appellatione juvari voluerint.
- 24 Communis præterea est appellatio parti adversæ, id est
- 25 appellato; *L. Ampliorem. C. de appellat.* Distingui vero oportet, utrum à tota sententia, an à certis tantum capitibus fuerit appellatum. Priori casu liberum est appellato, an interpositæ appellationi adhærere velit necne. Adhæsiō autem intra decem dies fieri debet. Eaque facta nequit appellans appellationi renunciare. Quod si non adhæserit, potest appellans suæ appellationi renunciare antequam citationem contra partem adversam extraxerit, ac appellationem interpositam prosequi inchoaverit. Postquam autem appellationem suam appellans inchoavit, appellatus se non minus appellatione juvare potest, ac si ipse appellasset, vel appellationi adhæsisset, & judex appellationis potest corrigere sententiam in favorem appellati etiam eo non petente: Confer. Strychium *cit. dissertat. cap. 3. à numer. 1. ad plur. sequent.* ubi de eo etiam inquit, an Judex appellationis debeat appellantem condemnare in expensas, tum in usuras intermedii temporis.
- 26 Posteriori autem casu videndum utrum sententia capitula contineat connexa; an separata. Si contineat capitula separata, appellatio non est appellato communis. Sin autem capitula connexa contineat, appellatio est communis appellato. Connexio autem estimanda est non ex rebus, sed ex causa petendi, ita ut si hæc una sit capitula, quæ in actionem veniunt, tametsi concepta sint de rebus diversis, adhuc tamen censeantur connexa; Strychius *d. cap. 3. à num. 61. ad num. 81.* Vide quoque eundem à *num. 82. ad finem*, ubi de his etiam disserit; an scilicet communis sit appellatio, si utraque pars appellavit seorsum: an appellanti prosit, quod appellatus prosecutus sit appellationem desertam: & demum an etiam in causis criminalibus appellatio prosit parti adversæ.
- 27 Reliquum est, ut examinetur, an & quando appellatio communis sit tertio, qui in lite non fuit. Sed ne longiores simus, quam pars est, consule de hac materia Strychium *in d. dissert. cap. 4. per tot. & c.*

(Si recognoscuntur *leg. 2. 3. 8. t. 15. lib. 2. For. Reg. 151. 158. 159. & 173. Styli, 5. 9. 14. 16. 22. 23. & 24. tit. 23. p. 3. à præcedenti doctrina ferè non discrepant.*)

ARTICULUS III.

A quo iudice, & à ad quem appellari possit, vel non possit.

SUMMARIUM.

- 1 *A* quibus iudicibus appellari possit, ad num. 7.
 8 Appellari debet gradatim, ad num. 9.
 10 Exceptis aliquibus casibus, ad num. 22.
 23 De appellatione, & recursu Regularium, ad n. 43.
 44 Inspiciuntur Additiones ex aliena manu, ad n. 61.

APPELLARI potest ab omnibus iudicibus Judicem superiorem cognoscentibus. Cum enim appellatio sit quædam species defensionis, quæ datur oppressis contra injuriam Judicis, *l. 1. ff. de appellat. & cap. Cum speciali 61. §. Porro de appellat.* ab omnibus iudicibus, qui injustè gravant, regulariter appellari potest; *c. Omnis 3. c. Ad Romanam 8. caus. 2. q. 6.* Nec injuriam facit Judici, qui ab ejus sententia appellat; *l. Et in majorib. Cod. de appellat. & relat.* ubi expressè dicitur: *Neque enim Judicem oportet injuriam sibi fieri existimare, quod litigator ad provocationis auxilium convolvavit.* Notanter autem dicitur, *Judicem superiorem cognoscentibus*, ut sciatur non posse appellari à Principe supremo non habente superiorem; *l. 1. ff. A quibus appellare non licet*, ubi expressè dicitur: *Stultum est illud admonere, à Principe appellare fas non esse, cum ipse sit, qui provocatur.* Et Glossa ibi exponens *versic. Stultum* dicit, idest *Supervacuum, quia omnes sciunt.* Unde à Papa appellari non potest; *cap. Ipsi sunt, & cap. Cuncta per mundum caus. 9. quæst. 3.* Ipse enim in terris, ut Vicarius Christi, superiorem non recognoscit, & de essentia appellationis est, ut fiat ab inferiori ad superiorem, per quem sententia inferioris corrigatur. Neque appellari potest à Concilio generali legitime congregato, & approbato, quia una cum Romano Pontifice, qui illud approbavit, repræsentat totam ecclesiam, à cujus sententia nequit appellari, quia injuria facit iudicio generalis Concilii, si quis semel judicata, ac rectè disposita revolvere, & publicè disputare contenderit, ut dicitur *in leg. Nemo 4. Col. de Summ. Trinit.* Neque appellari potest à sententia totius congregationis Cardinalium, ut tradunt communiter Doctores apud Dianam *in Summa verb. Appellatio n. 6.* Sic etiam sicuti nequit appellari à sententia Imperatoris, Regum, & omnium aliorum Principum suprema auctoritate gaudentium, *ex l. 1. §. 1. ff. A quibus appellare non licet.* Neque potest appellari ab eorum supremis Consiliis, quia eorum sententia nomine supremi Principis lata, ejusdem sententia censetur, ut tradit Maranta *de Ordine Judic. part. 6. act. 2. n. 240.* Pirrhing. *lib. 2. tit. 28. sect. 6. n. 81. & alii.*

Appellatio regulariter fieri debet gradatim ad proximum, & immediatum superiorem ejus, à quo appellatur, non autem, omisso medio, ad remotum, & mediatum. Sic expressè colligitur *ex cap. Dilecti filii 66. de appellat.* ubi appellatio, quæ, omisso diocesano Episcopo, fuit facta immediatè ad Archiepiscopum, exceptione partis contrariæ opposita, non habuit effectum, & sententia lata ab officiali, idest Vicario ipsius Archiepiscopi de mandato Honorii III. fuit declarata irrita: colligitur etiam *ex cap. Romana §. Ab Archidiaconis, de appellat. in 6. & cap. Anteriorum §.* Ita tamen *caus. 2. quæst. 6. & l. Imperatores ff. de appellat.* ubi statuitur, appellationem esse gradatim faciendam, & appellantem diversimode esse remittendum ad iudicem immediatum, & proximum juxta *dict. l. §.* Si quis *ff. de appellat.* Et hoc jure merito fuit cautum, ne jurisdictiones iudicum confundantur, sed cuilibet sua jurisdictio conservetur; *cap. Pervenit ad nos, caus. 11. quæst. 1. & l. Nemo cum Glossa verb. Auxilium Cod. de jurisdict. omnium Judicum: & ne iudex medius per contentum præteritus videatur, atque, ut partium laboribus, & expensis parcatur, Vivian. in Rational. hic, Pirrhing. lib. 2. tit. 28. sect. 4. §. 3. num. 88. Scaccia, Anaclet. & alii.*

Excipiuntur tamen plures casus, in quibus ob specialem rationem potest appellari ad superiorem mediatum, omis-

omisso superiore medio, seu proximo. Et primo ad Papam ab omnibus appellari potest immediate, omissis cunctis Judicibus intermediis in causis ecclesiasticis, ac spiritualibus; & à subjectis suæ jurisdictioni temporali, etiam in causis temporalibus; *cap. Si quis vestrum, cap. Ad Romanam, & cap. Quoties caus. 2. q. 6. & cap. Si duobus 7. de appellat.* Papa enim est Judex ordinarius omnium christianorum habens concurrentem potestatem cum omnibus Ordinariis; *cap. Cuncta per mundum, caus. 9. quest. 3. & cap. ultim. de foro competenti*; ideò ab omnibus appellari potest immediate ad ipsum in causis ecclesiasticis, ac spiritualibus, & à suæ jurisdictioni temporali subjectis, etiam in causis temporalibus. Secundo appellari potest immediate ad Legatum Papæ in tota sua provincia, omissis Judicibus intermediis, scilicet Episcopo, Archiepiscopo &c. *cap. 1. de Officio Legati.* Legatus enim in sua legatione, & provincia vices Papæ gerit: Abbas in *cap. Dilecti filii num. 12. & 19. Maranta part. 6. tit. de appellat. num. 371. Pirhing. & alii communiter.* Tercio appellari potest immediate ad superiorem, *verb. grat. Metropolitanum, omisso medio Episcopo, si id consuetudo legitime præscripta permittat; cap. Romana 3. de appellat. in 6.* Quarto potest appellari immediate ad superiorem omisso medio, si habeatur privilegium; privilegium enim est lex privata, *cap. Abbate 25. §. contra, de verbor. significat.* Quinto, & sic possunt scholares indebite gravati appellare immediate ad superiorem, puta Imperatorem, omisso medio, ex speciali privilegio ipsis scholaribus concesso *in Authent. Habita Cod. Ne Filius pro Patribus 4.* Sic etiam ratione privilegii possunt immediate appellare ad superiorem viduæ, pupilli, aliæque miserabiles personæ, ut colligitur ex *l. unic. Cod. Quando Imperator inter pupillos.* Sexto ab officiali, seu generali Vicario Episcopi appellatur, omisso Episcopo, immediate ad Archiepiscopum, ne videatur appellatio fieri ab eodem ad eundem, seu ad seipsum, cum Vicarii generalis, & Episcopi unum indivisum sit tribunal, seu auditorium; *cap. Romana 3. de appellat. in 6. Rota Romana part. 13. decis. 182. num. 5. & part. 14. decis. 115. num. 210.* Septimo quando Episcopus litigat cum suo subdito, tunc eligendi sunt arbitri, à quorum sententia appellandum est immediate ad Papam, omissis mediis; *cap. Ab Arbitris, de Offic. delegati in 6. Glossa ibi Abbas, Scaccia, Pirhing. & alii passim.* Octavo; quando Judex intermedius est inhabilis, quia v. gr. excommunicatus, suspensus, hæreticus, negat Justitiam, vel sua sponte causam remittit ad superiorum, ut colligitur *ex cap. Si is, cui 10. de Officio Delegati in 6. & tenet Abbas in cap. Dilecti filii, de Appell. Soccin. Felin. Scaccia, Marant. Pirhing. Anaclet. & alii passim.*

18 Si utraque pars litigantium appellet à sententia sui Judicis, v. gr. Episcopi, & una appellet ad Archiepiscopum, & altera immediate ad Papam, potest Archiepiscopus procedere contra alteram partem, si nesciat eam appellasse ad Papam, & ipsa pars citata ab Archiepiscopo tenetur comparere, vel per se, vel per procuratorem, aliter si contumax parere contemnat, poterit ab Archiepiscopo, seu Judice inferiore excommunicari, & excommunicatio valebit, non obstante, quod ipsa appellaverit ad Judicem superiorem, seu ad Papam; *cap. Si duobus tit. 28. de appell. ubi si præcisè habetur: "Si duobus coram suo Judice litigantibus, alter ad nostram, alter ad sui Judicis audientiam super eodem negotio appellaverit, & ille, qui ad suum Judicem appellavit, ad diem appellationis veniens se ad eum appellasse proponit, eo tacito, quod adversarius ejus ad audientiam Romani Pontificis appellarat; si legitime citatus, nec venit, nec responsalem misit, aut etiam alias parere contemnit, tenebit excommunicationis sententia in eum pro contumacia promulgata; nisi Judex cognoverit eum ad audientiam Romani Pontificis appellasse."* Et ratio est clara, quia Judex inferior habet jurisdictionem ordinariam in talem, donec ea per exceptionem, sive oppositionem appellationis ad Papam, seu superiorem elidatur, adeòque hac appellatione ad Papam, seu superiorem non opposita, vel saltem sibi non patefacta, poterit contra legitime citatum, & contumacem procedere usque ad promulgationem excommunicationis, sicuti contra alios contumaces; & sic te-

nent hoc loco Abbas, Barbosa, Scaccia, Pirhing, Anaclet, & alii.

(Quod gradatim, non per saltum fieri debeat appellatio, *lex 4. tit. 14. lib. 2. For. Reg.* demonstrat: ideò fit patens aliter factam, etiamsi ad Imperatorem dirigatur, non substinendam; tamen posse omissis mediis ad Principem appellationem interponi, secundum *leg. 18. tit. 23. p. 3.* nulla est difficultas: totius sui territorii dominium hanc in se continet facultatem: quocumque in loco præsens fuerit, Ordinarius est Ordinariorum judex: anima & caput regni æstimatur, omnesque subditi membra; *leg. 5. tit. 1. p. 2.* pari passu Summi Pontificis in spiritualibus potestas cum ea quæ in temporalibus regis visceribus inhæret, decurrit: siquidem, ut à nemine possunt expediri negotia quorum appellatio ad summum ecclesiæ Præsulem interponatur, nisi ab ipsomet, ejusve delegato: *leg. 5. tit. 5. p. 1. 1. tit. 1. part. 2.*, ita, si ad regem, *leg. 18. & 19. tit. 23. p. 3.*

Pro viduis, pupillis, senibus, aliisque fortunæ injuria miserabilibus personis appellationis rescripta ad aulam principis evocari possunt: *leg. 20. tit. 23. part. 3.* secus autem quando ab actore aut reo contra eosdem rescriptum impetrari intenditur, intra provinciam debet contendere, ne prædicti terminos provinciarum excedere cogentur *leg. 41. tit. 18. part. 3. Vide verb. Forum, vers. Viduæ :: leg. 1. tit. 1. lib. 3. Ordin. Reg. Ejusd. 14. tit. 16. leg. 1. tit. 1. lib. 4. Recop. Cast.* In delegatis à principe vide *verb. Delegare Delegatus, ad istum appellatur leg. 20. & 21. tit. 23. p. 3.*

Præcedentium quæ hodie sit observantia, in materia spirituali, aut ecclesiastica, vide *infra proximè hisp. add. in fine hujus verb. Appellatio, verb. Decimæ, verb. Forum, ac vers. Verumtamen, & verb. Judex*; in Seculari verò, quamvis ad regem fieri possit appellatio, Supremo Castellæ Consilio, ubi nec violentiæ locus datur, nec vitia formidantur avaritiæ, ubi & innocentiae profugium, & calumniatores jus possunt invenire districtum, ad omnium causarum quæ sibi benè visæ fuerint, cognitionem semper & pro semper jurisdictionem inest & potestas; *leg. 25. tit. 3. lib. 2. Ord. Reg. 22. tit. 4. lib. 2. Recop. Cast.* nihilominus quod sit provisum, de omnibus judicibus ordinariis, aut delegatis, exceptis à principe sive Supremo Senatu delegationem accipientibus, ad regium immediatum Auditorium appellationes *leg. 7. tit. 4. lib. 2. Ord. Reg. 20. tit. 4. 12. tit. 5. lib. 2. Rem. 16. tit. 18. lib. 4. Recop. Cast.* iri delatum. Ad universalem præcedentem propositionem ut detur major claritas, vide *add. hisp. verb. Alimenta, vers. Ubi viget :: & supra proximè citat. verb. Decimæ &c.*

Appellari non potest regulariter loquendo à Judice Seculari ad Papam, nisi litigantes sint temporali jurisdictioni Papæ subjecti, *cap. Si duobus 7. §. Denique de appellat.* ubi Alexander III. super hoc consultus sic præcisè respondit: *Denique quod queris, si à civili Judicè ante Judicium, vel post, ad nostram audientiam fuerit appellatum, an hujusmodi Appellatio teneat? Tenet quidem in his, qui sunt nostræ temporali jurisdictioni subjecti: in aliis verò, etsi de consuetudine ecclesiæ teneat, secundum juris rigorem credimus non tenere*; Et in ejus sumario sic etiam præcisè habetur: *A civili Judicè, qui non est de temporali jurisdictione ecclesiæ, non appellatur ad Papam.* * De appellationibus Regularium nulla hic doctrina subjicienda videtur: cum enim per imperantium leges fere ubique nunc temporis causarum Regularium tum civilium, tum criminalium cognitio regie potestati seculari omninò vindicata sit, supervacanea esset quæcumque jurisprudentia, quæ ut exemptioni regulari solummodò innixa ab Auctore nostro in antea actis editionibus quoad hanc materiam exponitur, & sustinetur. *

(Poterat qui præcedens proponit assertum, animadvertere, propositionem immisam omninò universalem non esse; duo illa verba fere ubique universalitatem excludunt; adminus confitetur territorium inveniri, ubi regia secularis potestas sibi cognitionem similem non vindicavit: quapropter, ne hujusmodi jurisprudentiæ daretur imperitia, sicut alia aliis in locis inseruntur, hic omissa necti debuerunt; præmaximè si proloquium illud scilicet quod discere supervacuum est, prodest cognoscere

retinisset in mente; idem, cum hispanicis regionibus hæc vindicatio objici nequeat, vide *addit. hisp. in fine hujus verb. Appellatio, verb. Forum, præcipue vers. Præsentibus hisce ordinationibus, verb. Furnus, verb. Jurisdictio, incip. Tam constans, & verb. Superiores, omisa inseritur doctrina.*)

22 Et ratio est, quia Papa in causis temporalibus Christianorum laicorum jure communi jurisdictionem non habet, nisi temporali ejus jurisdictioni sint subjecti; adeoque non debet se in his intromittere in præjudicium Potestatis secularis; *arg. cap. Novit ille 13. num. 1. de Judiciis, & cap. Lata, & cap. Causam quæ 7. tit. 17. Qui filii sint legitimi; & summar. hujus ultim. c. in quo expressè dicitur: De causa civili inter Laicos non cognoscit ecclesia. Sic tenet Abbas in cap. Si duobus num. 5. Barbosa ib. n. 6. Anaclet. lib. 2. tit. 28. de appell. num. 70. & seq. Pirhing. ib. n. 98. & alii.*

23 A Regularibus etiam, & potissimum, gradatim est facienda appellatio, prout statuit Bonifacius IX. *constit. incip. Sacræ Religionis. Et Leo X. in constit. incip. Romani Pontificis, & expressè Sacra Cong. Regul. præcisus his verbis: Quoniam nonnulli Regulares vagandi studio, si- ve dum imminentem admissorum criminum pœnam ex suis Constitutionibus, aut alias debitam, metuunt, falsa & commentitia gravamina causari, non ad immediate sui ordinis Superiores, scilicet à gravamine Prioris ad Provinciale, à Provinciali ad Generalem, à Generali ad Protectorem, prout cujusque Religionis Constitutionibus disponitur, sed ad hanc Romanam Curiam absque licentia sæpius fugiunt, potius quam recurrant, ex quo Ordinum disciplina relaxatur, Prælati contem- nuntur, & ipsi in dies audaciores evadunt, placuit Sac. Cong. Regul. ex ordine Sanctissimi statuere, ut si quis Regularium imposterum temere, levique ex causa hanc Almam Urbem, si- ve Curiam absque sui superioris licentia, & supradicta forma prætermissa, adire præsumserit, ad suos eosdem Superiores severiori pœna plectendus remittatur. Frater Michael Bonnellus Cardin. Alexandrinus. Romæ 1587. Georgius Palcarius U. J. D. Secretarius, Quarant. Summ. verb. Monaster. & Convent.*

24 Nullimodè tamen possunt regulares appellare ad judices extraneos, seu ad tribunalia secularia. Colligitur ex *cap. Ad nostram 3. & cap. Reprehensibilis 26. de appellat.*

25 Et sic appellantes, & eos admittentes incurrunt excommunicationem latæ sententiæ, prout decreverunt varii summi Pontifices, & signanter Bonifacius IX. in sua *constit. incip. Sacræ Religionis, Julius II. in constit. incip. Exposuisti Nobis, & Leo X. in constit. incip. Romani Pontificis: Gregorius XIII. in constit. incip. Quoniam nostro pro Franciscanis de Observantia; Clemens VIII. in constit. incip. Quoniam nostro, pro Carmelitis; item Clemens in constit. etiam incip. Quoniam nostro pro Augustinianis; idem pariter Clemens in constit. quoque incip. Quoniam*

26 *nostro pro Servitis. Immodò nec licet regularibus appellare ad judices ecclesiasticos, quibus non subduntur, v. g. Episcopos, Archiepiscopos, Primates, & Patriarchas, nec querelam coram ipsis contra suos Prælatos facere. Et ratio est, quia, cum regulares sint exempti à jurisdictione Ordinariorum, nullo jure possunt ad illos appellare, vel coram ipsis contra suos Prælatos talem querelam facere. Appellatio enim, seu querela non fit nisi ad superiorem, cum sit ab inferiori ad superiorem judicem provocatio ratione gravaminis illati, vel inferendi, ex cap. Placuit caus. 2. quæst.*

27 6. Et ideo Leo X. in *supracit. constit. incip. Romani Pontificis, punit excommunicatione latæ sententiæ supradictos regulares sic appellantes, & judices ecclesiasticos eorum appellationem admittentes. Et per hoc Sacra Congregat. Episcop. & Regular. die 10. Octobr. 1586. omnibus Ordinariis sic præcisè prohibuit: Tertio Ordinarii in cognitionibus causarum Fratrum mendicantium, tam civilium, quam criminalium minimè sese ingerant. Quinimodò licet Nuncii Apostolici sint judices appellationum pro aliis exemptis, non tamen recipere debent appellationes regularium, sed relinquere gradatim à suis superioribus cognoscendas, ut decrevit Sac. Congreg. Episcop. & Regul. in Florentina 8. Novemb. 1593. * Adverte tamen, subdit hic satis opportune Antonius à Spiritu Sancto in Direc-*

29 *torio Regularium tract. 3. disp. 6. sect. 5. §. 6. num. 776.*

§ 777. quod licet regulares non possint ad tribunalia secularia recurrere per appellationem, quando se sentiunt gravatos, si tamen per appellationem, vel alia via inter ordinem non possunt vitare vim sibi illatam injuste, quia vel non recipitur appellatio, vel superior, ad quem possent recurrere, longè distat, ita ut non possint illum adire instante gravamine, tunc posse regulares recurrere ad judicem secularem, non quasi appellent ad judicem competentem, sed solum ut sibi succurrat in illo gravamine injusto, tollendo vim factam, modo quo licite potest, suadendo scilicet Prælato, ut vel abstineat à vi injusta, vel det locum appellationi, vel judices novos assignet. Ita Portel in *additionibus ad dubia regularia, verb. Appellare num. 3. Sousa in Bulla Cœnæ c. 15. dis. 78. num. 2. Delbene tom. 2. cap. 9. dub. 6. sect. 1. num. 23. Et hic modus defensionis, quam Tuitivam dicunt, videtur his nostris temporibus in Romana Curia approbatus in judicio contradictorio in causa cujusdam Tuitivæ, quam Fratres provinciæ Matris Dei in Indiis orientalibus impetrarunt adversus suum Commissarium pro defensione creationis novæ Provinciæ, in quo casu Romæ fuit judicatum Tuitivam licite fuisse impetratam à judice seculari regiæ coronæ, & validam fuisse, ut testatur F. Emman. à Monte Oliveti in *tract. regulari p. 2. art. 7. num. 495. Quod maxime notandum est contra Suarium, Azorium, & alios, quos refert, & sequitur Delbene sup. num. 27. qui existimarunt, prædictas Tuitivas esse contra libertatem ecclesiasticam. Ita Antonius à Spiritu Sancto. De hujusmodi ad secularia tribunalia ecclesiasticorum recursu fuse agit, & satis docte, more suo, Nicolaus Rodriquez Fermosinus in tract. de Judiciis quæst. 19. quem vide.**

Nec licet regularibus recurrere extra ordinem, & religionem ad quascumque personas, tam ecclesiasticas, quam seculares, etiam cardinalatus honore, & excellentia ducali, regulari, & imperiali fulgentes pro consequendis honoribus, dignitatibus, gratiis, & officiis in ipso ordine, vel religione, cum ipsis talis recursus sit expressè prohibitus à variis Summis Pontificibus sub gravissimis pœnis privationis vocis activæ, & passivæ, & perpetuæ inhabilitatis ad illa, & similia officia, vel dignitates. Sic prohibuit Patribus Ordinis Prædicatorum Gregorius XIII. in *constit. incip. Cum nihil magis; & hoc ampliavit Clemens VIII. in sua constit. incip. Religiosos viros, confirmando Decretum Capituli Generalis ejusdem ordinis, & hoc ipsum præcipiendo in virtute S. Obedientiæ. Sic prohibuit idem Clemens Carmelitis in *constit. incip. Quoniam nemo. Sic etiam idem Clemens prohibuit Camaldulensibus in *constit. incip. Ambitiosam. Sic idem Clemens prohibuit Hieronyminis in *constit. etiam incip. Ambitiosam. Sic idem Clemens prohibuit Cruciferis in *constit. incip. Quoniam nemo. Sic idem Clemens prohibuit Augustinianis in *constit. etiam incip. Quoniam nemo. Sic Paulus V. prohibuit Canonice regularibus S. Salvatoris in *constit. incip. Quoniam nemo. Sic idem Paulus prohibuit Augustinianis in *constit. incip. Admonentur. Sic idem Paulus prohibuit Cælestinis in *constit. incip. Quoniam nemo. Sic idem Paulus prohibuit Franciscanis de Observantia in *constit. incip. Admonemur. Sic idem Paulus prohibuit Franciscanis conventualibus in *constit. etiam incip. Admonemur. Sic idem Paulus prohibuit Prædicatoribus in *constit. etiam incip. Admonemur, præcipiendo ipsis in virtute S. Obedientiæ, & sub excommunicatione latæ sententiæ Papæ reservata, ne ad favores extra Religionem recurrant pro se, vel aliis ad effectum consequendi Officium Generalis. Sic etiam idem Paulus prohibuit Minimis S. Francisci de Paula in *constit. etiam incip. Admonemur. Sic idem Paulus prohibuit Monachis Cisterciensibus Congreg. Italiæ recursum ad favores extra religionem in virtute S. Obedientiæ, & sub pœna excommunicationis latæ sententiæ in *constit. incip. Alias per nos. Et sic Urbanus VIII. prohibuit Franciscanis de Observantia in *constit. incip. Admonemur. Sic etiam prohibuit Franciscanis de Observantia Benedictus XIII. in *constit. incip. Universalis ecclesiæ, præcipiendo eis in virtute S. Obedientiæ, & sub pœna perpetuæ inhabilitatis, & incapacitatis ad dignitates & officia religionis, nedum ut ad eas dignitates obtinendas sibi favores extra ordinem non curent, sed nec etiam sponte oblatos, aut ab eis minimè procuratos recipere præsumant. Et hic est ad-****************

advertendum, quod non solum est prohibitum regularibus subditis recurrere extra ordinem pro dignitatibus, & officiis in ipso ordine consequendis; sed insuper sub gravissimis pœnis, & etiam excommunicationis latæ sententiæ est prohibitum superioribus regularibus ad instantiam, & requisitionem quarumcumque personarum extra suos ordines officia, & dignitates eis concedere, ut in supracitatis *constit.* expressè cavetur; *vid. verb. Recursus*, ubi multa ad rem. (*Vid. v. Forum, in princ. verb. Judicium.*)

47 ¶ Primam partem hujus articuli exornat more suo Cletzelius *de appellation. cap. 4.* pluribus discussis quæstionibus, inter quas sunt, *an appellari queat à Judice non admittente appellationem à Judice protrahente justitiam, à Judice excedente fines delegationis, à Judice exequente, aliæque id genus.*

48 Exornat idem Auctor; & secundam partem. Non incongrue quæri hic potest, utrum à sententia subdelegati ad subdelegantem, an verò ad subdelegantis superiorem interponenda sit appellatio?

49 Multi tenent, appellandum esse ad subdelegantem allegato *text. in l. unic. cap. Qui pro sua jurisdic. Vocatus à Vacuna lib. 6. declar. 84. num. 9.* & ad *d. l. unicam* respondet legendum esse: *Ad nos jure judicia remeabunt, non autem ad eos.* Distinguunt alii, num totum subdelegatum sit, an verò pars, ut hic ad ultimum delegantem, illic ad primum devolvatur appellatio. Vide Gilchen. *in d. l. unic. per tot. & Cletzelium de appellat. cap. 4. à num. 19. ad plur. sequent.*

51 Celebris est etiam in hac materia & magna Interpretum contentione agitata quæstio, num à sententia Judicis ecclesiastici in causa seculari lata appellari possit ad superiorem laicum. Vide dissidentes inter se opiniones apud Cletzelium *de appellat. d. cap. 4. num. 32. & sequent.*

52 Omissisque aliis quæstionibus, de quibus hic agit idem Auctor omninò hic videndus, claudat additionem hanc quæstio hæc: Si quis in appellatione erraverit, ut quum ad unum appellare deberet, ad alium appellaverit, num causa remittenda sit ad priorem Judicem, an verò ad primum deserta, executioni mandanda? Movet dubitationem, quod currunt decem dies de momento ad momentum à tempore scientiæ, itaut aut non interposita, aut non jure interposita appellatione, hujusmodi error post decem dies corrigi nequeat. Petenda autem resolutio hujus quæstionis ex *l. 1. §. 3. ff. de appellat.* ut si quis ad parem vel majorem appellaverit, ad alium tamen pro alio, in ea causa sit, ut ei error non noceat, si ad minorem noceat. Quod ita intelligendum, non ut intercidat appellatio, sed ad medium superiorem remittenda veniat, nisi appellans data opera medium superiorem prætergrediat, & ipsum tamquam appellationis judicem recognoscere noluerit. Si itaque medius Judex se opponat, & definiatur ad illum appellandum fuisse, intercidit appellatio, ut exemplo illustrat Grevæus ad Gail. *conclus. 111. n. 5.* quum ratio dictæ *leg. 1. §. 3. ff. de appellat.* cessare videatur. (*Consonat lex 18. tit. 23. p. 3.*)

57 Alias si alium pro alio quis adeat, nihil oberit, ac pro eo habebitur, atque si is aditus sit, qui adiri debuit *l. 5. §. 3. ff. de appell. recip. vel non*, modo ad minorem non appellaverit, nam nisi intra decem dies iterum appelletur ad competentem Judicem, nihil ei hic error proderit, *l. 1. §. 3. & seq. ff. de appellat. recip. vel non.* Ex justa tamen causa probabiliter ignoranti ad quem appellandum, eaque propter appellanti ad alium Judicem quam deberet; decursis fatalibus, beneficio restitutionis in integrum subveniendum, Cletzel. *de appellat. cap. 4. sub num. 30.*

59 Ne quis itaque erret, consultius est, ut dicat: *Appello ad talem Judicem, aut ad quemcumque alium competentem.* Ità enim appellando sustinetur hæc alternativa appellatio. Hoc verò cum temperamento intelligi debet, modo intra decem dies certioretur, quis sit Judex appellatus. Sin autem simpliciter appellatum sit, non expresso Judice, intelligitur ad superiorem competentem appellatum, Cletzelius *ubi supra.* ¶

(Quò sit dirigenda appellatio, si delegatis causam judicaverit, supra notatur; illud obtinet, si delegatus non subdelegaverit: nam delegationem efficiente, à subdelega-

to ad delegatum subdelegantem est interponenda, *leg. 21. tit. 23. p. 3. Vide leg. 20. tit. 14. p. ead.* in qua asseritur, à nullo alio quam à delegato posse negotium expediri; quocirca inter delegatos est investigandum, & memoriæ commendandum discrimen. *Vide tit. 34. lib. 2. Ind. præcipuè in leg. 18. 19. & 20. Remis. 4. in fin. dict. tit. & lib. 2.* Prælatos, personasque alias ecclesiasticas posse in temporalibus habere jurisdictionem, valereque, regulares *Reg. Resol. 22. Sep. an. 1770.* si excipias, eam per se exercere, quis dubitat? Quis nescit, de una jurisdictione ad aliam extraneam transire appellationem non licere, ut pote naturæ appellationis, de inferiori ad superiorem interponi præcipienti, adversatur? Quælibet jurisdictio, secularis aut ecclesiastica intra suos continetur cancellos: nihil inter eas commune, præter justitiæ administrationem: gradus perconsequens deficiunt; *vide add. hispan. verb. Clericus, vers. Consonat :: leg. 48. ibi citat. verb. Forum, vers. Nullus ambigit :: verb. Jurisdictio, vers. Cum nullus ::* Quapropter est demirandum, quæ ratione Interpretes in dubium vocarunt, num à sententia judicis ecclesiastici in causa seculari appellari possit ad superiorem laicum? præmaximè quando iidem Interpretes istum superiorem esse confitentur. Vassalli Regis Catholici cum legem habeamus, *8. tit. 3. lib. 1. Recop. Castel. ibi: otorguen las apelaciones para nuestras Chancillerías, ó para otros qualesquier nuestros Jueces, á quien pertenezca el conocimiento de las tales apelaciones :: eadem stare, obtemperareque debemus.*)

ARTICULUS IV.

A quibus sententiis, & quibus causis appellatio fieri possit, vel non.

SUMMARIUM.

- 1 SENTENTIA quotuplex sit.
- 2 De sententia definitiva.
- 3 De interlocutoria, ad n. 7.
- 8 A qua ex his duabus appellari possit de jure canonico, ad n. 19.
- 20 Quid de jure civili, ad n. 23.
- 24 Et quid de jure novissimo Tridentini, ad n. 32.
- 33 Illationes variorum casuum, in quibus admittitur appellatio, ad n. 47.
- 48 Et aliorum, in quibus non admittitur, ad n. 61.
- 62 Additiones ex manu aliena perleguntur, ad n. 95.

AD faciliorem captum est præmittendum, duplicem esse sententiam, unam definitivam, interlocutoriam alteram. Definitiva est illa, quæ principalem causam, seu controversiam in Judicium deductam definit, eique finem imponit per absolutionem vel condemnationem. Sic desumitur ex *l. 1. ff. de re judicata*, & eam ita definit Gloss. *in Clement. unica verb. Definitiva de Sequestr. possess. Abbas ad Rubr. de sentent. & re judicata num. 4. Hostiens. in Summa num. 1. de sent. & re judic. Durand. Pirhing., & alii passim.* Interlocutoria verò est illa, quæ non super principali causa, & controversia, sed super aliquo emergente, vel incidente articulo inter principium, & finem causæ fertur, ut v. gr. super dilationibus dandis, vel testibus producendis, recipiendis, examinandis, repellendis, & similibus rebus incidenter in Judicio se offerentibus; sic Gloss. *cit. loc. Abbas, & Hostiens. pariter loc. cit. Maranta part. 6. Speculi aurei tit. de sentent. num. 3. Speculator, Durand. Et est in re Communis.* Et dicitur *Interlocutoria*, vel quia Judex in ista sententia causam non definit, sed interloquitur inter principium, & finem, vel quia inter partes loquendo sine solemnitate scripturæ pronunciat, ut ex multis à se citatis tenet Fagnan. *in cap. Super eo, de appellat. num. 38.* Unde quidquid Judex decernit, & statuit inter principium, & finem litis contestatæ ante sententiam definitivam, pertinens ad ipsam litem contestatam, dicitur sententia *Interlocutoria.* Est in re Communis.

Et hæc sententia Interlocutoria subdividitur in mere Interlocutoriam, & in Interlocutoriam habentem vim definitivam. Sententia mere Interlocutoria est illa mox definita.

ta. Sententia verò Interlocutoria habens vim definitivæ est illa, quæ quidem causam principalem non definit, eam tamen ferme perimit, ut deducitur ex l. Post sententiam; *Cod. de sent. & interlocut. omn. Jud.* ubi dicitur: *Nec causam ullam interlocutiones plerumque perimunt: Dicitur enim notanter Plerumque*, quia interlocutio aliquando rem firme perimit, ut ex aliis *Anaclet. lib. 2. tit. 27. §. 1. num. 17.* & proinde talis sententia Interlocutoria dicitur habere vim sententiæ definitivæ, ut est omnis illa sententia, post quam non speratur alia sententia ferenda in eadem instantiâ, eo quod ipsi finem imponat, ut sententia absolutoria ab observatione Judicii. Sic etiam sententia, per quam pronuntiatur appellationem esse desertam, quia per talem quoque sententiam finitur instantiâ, vel per quam alicui multa imponitur, vel præcipitur aliquid esse dandum, vel faciendum, vel per quam finitur officium Judicii, ut si Judex interlocuendo pronunciat se non esse Judicem competentem, vel per quam definitur unus articulus substantialis controversiæ principalis, vel per quam admittitur, vel rejicitur exceptio peremptoria, & aliæ similes, ut videri potest apud *Felin. in clet. Alex. sentent. & re judicat. Marant. Pirhing. Ana-Rubr. de Jason. & alios.*

8 De Jure canonico appellari potest ab utraque sententia, scilicet definitiva, & Interlocutoria, ut habetur expressè in *cap. Super eo 2. de Appellat.* præcisis his verbis: *Sacri canones ante, & post litis contestationem, & in prolatione sententiæ, & post, singulis facultatem tribuunt appellandi. Leges autem seculares appellationem (nisi in casibus) ante sententiam* (scilicet definitivam, quæ nomine sententiæ absolute positæ intelligitur, *Abbas hic in num. 6.) non admittunt: & colligitur etiam ex cap. Cum sit 5. de appellat. & cap. Cordi, de appellat. in 6.*

9 In appellatione tamen facta in Judicio ab Interlocutoria decem requiruntur, quorum si unum solum defuerit, non valebit appellatio. Primum est causa gravaminis illati, vel comminati, ut colligitur ex *cap. Cum cessante 60. de appellation.* Secundum, ut causa hujusmodi sit probabilis, id est talis, ut si foret probata, deberet legitima reputari, ut habetur in *cap. Ut debitus 46. & cap. Cum speciali 61. §. Excessu, de appellat. & cap. Romana, §. Cum autem; de appellat. in 6.* Tertium, ut sit verâ, ut expressè habetur *cap. Interposita 70. de appellat.* Quartum ut si expressa, *cap. Cum Causam 62. & cit. cap. Ut debitus 49. de appellat.* Quintum, ut appellantis petitio non sit admissa, ut in *cit. cap. Interposita 79. de appellat.* Sextum, ut sit facta appellatio, eo quia petitio non sit admissa, ut expressè cavetur in *cap. Dilecto filio 63. de appellat.* Septimum, ut fiat appellatio in scriptis; *cap. Cordis nobis 1. de appellat. in 6. ibi: Causam appellationis in scriptis assignare deproperet. Octavum, ut petantur Apostoli: cit. cap. Cordi nobis, ibi: petat Apostolos.* Nonum, ut si appellatus hoc petierit, veniat instructus appellans, *cit. cap. Cordi nobis, §. Post hoc.* Decimum, ut appellatio fiat intra decem dies *cap. Bonæ memoriæ 3. de confirmat. utili, vel inutili, cap. Cum inter 13. & cap. Quod ad consultationem 15. de sentent. & re judic. cap. Romana 3. §. Si verò, & cap. Concertationi 8. de appell. in 6.*

20 De Jure Civili appellari potest solum à sententia definitiva; ab Interlocutoria verò, etiamsi prædicta decem concurrant, non potest appellari, nisi in quibusdam casibus *cit. cap. Super eo 2. de appellat. l. Apertissime, Cod. de Jud. l. fin. Cod. de sentent. Interlocutor. omn. Jud. & l. Ante sententiæ tempus. Cod. Quorum appellat. non recip.* Et ad dignoscendum, qui sint hujusmodi casus, in quibus de jure civili potest appellari ab Interlocutoria, communiter à Doctoribus traduntur duæ regulæ. Prima est, quod ubi post Interlocutoriam non expectatur alia definitiva, tunc licet ab hujusmodi Interlocutoria appellare etiam de Jure civili, ut colligitur ex *Gloss. fin. Authent. Habita, Cod. Ne Filius pro Patr.* dum ait, à sententia, quis pronuntiat, se non esse Judicem competentem, licitum esse appellare, quia non expectatur alia definitiva, & hanc regulam assignant in *cap. Super eo, de appellat. Abbas num. 3. vers. & Qui sint isti casus, Franc. in not. vers. Et comm. conclusus est. Præposit. num. 6. vers. & Est alia regula, Fagnan. num. 27. Pirhing. l. 2. tit. 28.*

sect. 3. num. 32. Lanfranc. & alii. Secunda regula est, quod, quotiescumque gravamen ante definitivam illatum, per ipsam definitivam, vel per appellationem à definitiva reparari non potest, tunc ab hujusmodi gravamine etiam de Jure civili licitum est appellare, ut colligitur ex *glossa in Clement. 1. in verb. Ipso Jure, de hæret. & l. 2. ff. de appellat. & hanc regulam etiam assignant citati Doctores pro prima regula.*

Concilium vero Tridentinum *sess. 13. cap. 1. & sess. 24. cap. 20. de reform.* statuit, quod quantum ad hujusmodi appellationes, conformiter Juri civili procedatur etiam in jure canonico; nam decrevit: quod *In causis visitationis & correctionis, sive habilitatis, & inhabilitatis, nec non in criminalibus ab Episcopo, seu illius in spiritualibus Vicario Generali ante definitivam sententiam ab Interlocutoria, vel alio quocumque gravamine non appelletur; Nec Episcopus, seu Vicarius appellationi hujusmodi, tamquam frivole, deferre teneatur, sed ea quacumque inhibitione ab appellationis Judice emanata, nec non omni stylo; & consuetudine etiam immemorabili, contraria non obstante, ad ulteriora valeat procedere, nisi gravamen hujusmodi per definitivam sententiam reparari, vel ab ipsa definitiva appellari non possit, quibus casibus sacrorum & antiquorum Canonum statuta illibata persistent, sunt verba præcisa Concil. sess. 13. c. 1. quod decret. sess. 24. c. 20. extendit ad omnes causas ad forum ecclesiasticum pertinentes. Unde ex istis Concilii decretis apertè colligitur; posse in judicio, universaliter loquendo appellari in quatuor casibus tantum. Primo à sententia definitiva, ut *c. 20. sess. 24.* expressè dicitur, *nisi à definitiva, quod procedit etiam in causis visitationis, & correctionis, ut patet in cit. cap. 1. sess. 13.* licet in his appellatio executionem non suspendat, ut decernitur in ipso *cap. 1. sess. 13. in cap. 10. sess. 24.* per expressa hæc verba: *Nec in his, ubi de visitatione, aut morum correctione agitur, exemptio, aut alia inhibitio, appellatio, seu querela etiam ad Sedem Apostolicam interposita, executionem eorum, quæ ab his mandata, aut judicata fuerint quoquo modo impediatur, aut suspendatur.* Et sic in causis prædictis post definitivam sententiam admittitur appellatio devolutiva tantum, non autem suspensiva, nisi gravamen esset irreparabile, quia tunc liceret appellare quoad utrumque effectum, scilicet devolutivum, & suspensivum, ut declaravit *Sac. Congreg. Concilii teste Fagnano in cap. Super eo, de appellat. n. 30.* Secundo appellari potest, ex Concilio, à sententia habente vim definitive, ut expressè habetur *cap. 20. sess. 24.* per hæc præcisa verba *Vel à definitiva vim habente.* Tertio potest appellari, ex Concilio, à sententia interlocutoria, vel alio quocumque gravamine, quando gravamen hujusmodi per sententiam definitivam reparari non potest, *cit. cap. 1. sess. 13.* per hæc præcisa verba: *Nisi gravamen hujusmodi per definitivam sententiam reparari... non possit.* Quarto potest appellari, ex Concilio, à sententia interlocutoria, quotiescumque à sententia definitiva appellari non potest, *cit. cap. 1. sess. 13.* per hæc verba: *Vel ab ipsa definitiva appellari non possit.**

Extra autem hos recensitos casus ab Interlocutoria, vel quovis alio gravamine ante definitivam sententiam hodie in judicio appellare non licet, uti licebat de jure veteri, *ex cap. Super eo, de appellat. in 6.* cum isti canones quatenus permittunt appellationem ante sententiam definitivam à quocumque gravamine, sint modificati, & restricti à Concilio, & redacti ad terminos juris civilis, *Ne re criminum plerumque ad evitandas pœnas, & Episcoporum subterfugienda Judicia, querelas & gravamina simulent, & appellationis diffugio Judicis processum impediatur, ne remedio ad innocentiam præsidium instituto, ad iniquitatis defensionem abutantur, ut loquitur Concilium cap. 1. sess. 13.* Inhibitio autem ista Concilii comprehendit solum appellationes judicialiter factas in judicio non autem appellationes extrajudicialiter factas extra judicium, ut declaravit *Sac. Congreg. ejusdem Concilii interpretes: »Nam proposito dubio, an decretum Concilii »sess. 24. cap. 20. in principio locum habeat, quando Ordinarius extrajudicialiter procedendo gravat partes, adeo »ut non liceat partibus à tali actu extrajudiciali ad alios »superiores Judices appellare, seu reclamare, quatenus id*

„jus permittat, sed omnino causa gravaminis in prima instantia coram eodem Ordinario cognosci debeat, responsum est hoc casu non habere locum decretum Concilii. Unde jura, quæ permittunt appellationem extra judicium à quocumque gravamine etiam reparabili per definitivam sententiam, ut in dict. c. Cordi, in hoc non sunt correctæ à Concilio, sed ea tantum parte, in qua concedunt posse appellari ab interlocutoria, vel alio gravamine judicialiter illato.“ Sic decisum fuisse refert Fagnan. in cap. Super eo, de appellat. n. 37.

33 Ex supra autem firmatis universalibus conclusionibus varii inferuntur casus in quibus appellatio admittitur ab Interlocutoria, vel quia vim definitivæ habet, vel quia 34 damnum irreparabile continet. Primo ab injusta articulo- rum admissione, vel ab eorum denegata justa admissione appellari potest. Bald. in leg. Post sententiam in fin. Cod. de sentent. & Interloc. Mascard. de probat. concl. 131. & sequent. & multi alii cit. à Barbosa in Concil. Trident. sess. 24. cap. 20. n. 22. Secundo appellari potest ab admis- sione, vel rejectione testium, an scilicet testes admittendi sint, vel non admittendi? Stephanus Gratian. cap. 14. num. 15. cap. 77. num. 13. Salgad. cap. 1. n. 151. Osac. dec. 15. n. 14. Barbos. loc. cit. num. 24. Tertio appellari potest à rejectione probationum. Marant. de Ord. Jud. part. 6. tract. de decis. judicii num. 44. in fine. Trivis Venet. decis. 4. part. 1. Surd. decis. 36. num. 15. Scaccia, & alii cum Barbosa loc. cit. num. 25. Quarto appellari potest à victore ab expressa absoluteione expensarum. Stephan. Gratian. Marchiæ decis. 50. num. 1. & 2. Gam. Lusit. decis. 65. num. 1. Barbosa loco cit. num. 27. cum Salgado cap. 1. num. 176. Quinto appellari potest à delatione juramenti in litem alteri parti per Judicem facta; Lancellot. de attent. part. 2. cap. 12. lim. 50. num. 190. Gonzalez ad regul. 8. Cancellar. Glos. 1. §. 1. in annot. num. 195. Barbosa loc. cit. num. 28. cum Seraphin. de privileg. jurament. privileg. 102. num. 15. limit. 4. Sexto appellari potest, quando datur dilatio ad probandum adeò brevis, ut ex brevitate possit deficere facultas probandi: de appellat. quest. 17. lim. 47. in princip. memb. 1. num. 36. Salgad. cap. 1. n. 118. Barbosa loc. cit. num. 29. Septimo appellari potest à sententia, qua Judex pronuntiat aliquem tormentis esse subjiciendum, utpote continente damnum irreparabile. Aloysius Ricc. in collect. decis. collect. 642. vers. 2. & in praxi rerum fori ecclesiastici resolut. 405. vers. Tutius, Zerola in prax. Episcop. part. 1. verb. Appellatio. Scaccia. dict. quest. 17. lim. 47. num. 143. Barbos. loc. cit. num. 30. Fagnan. cap. Super eo de appellat. num. 39. Octavo appellari potest à sententia Interlocutoria, ut quis in carcerem conjiciatur, quia affert damnum irreparabile. Piasec. in praxi Episc. p. 2. cap. 2. num. 100. Aloysius Ricc. in d. praxi resolut. 505. num. 4. vers. primus; Barbos. loc. cit. num. 31. Fagnan. loc. cit. num. 40. & seq. ubi num. 44. dicit sic fuisse declaratum à Sacr. Congr. Concil. Nono appellari potest à condemnatione ad triremes quoad effectum suspensivum, Aldan. in compend. canon. resolut. lib. 1. tit. 8. num. 9. ubi dicit ita fuisse resolutum à Sacra Congreg. Episcop. & Regul. in Aversana 22. Januarii 1591. Decimo appellari potest à privatione beneficii quoad effectum suspensivum, Aldan. loc. cit. tit. 4. n. 10. ubi asserit sic fuisse decisum à Sacr. Congreg. Episcop. & Reg. in Milevitana 1. Junii 1604. Undecimo appellari potest, quando Judex se pronuntiat competentem, Marant. de Ordin. Jud. part. 6. tract. de decis. Jud. act. 1. num. 43. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 47. n. 15. Scaccia, Salgado, & alii cum Barbosa loc. cit. num. 23. Duodecimo appellari potest à sententia lata, qua quis excluditur ab aliquo officio publico tamquam infamis. Gam. Lusit. dec. 139. num. 1. Barbos. l. c. num. 34. Tertiodecimo appellari potest à sententia legitimationis personarum, veluti si pars opposuerit non esse quem tutorem, non procuratorem, aut legitimo mandato carentem, non filium, & similia, vel è contra. Scaccia cit. quest. 17. lim. 6. membr. 73. num. 73. Pacian. de probat. l. 1. c. 68. sub num. 48. Salgado cit. part. 2. cap. 1. n. 47. Barbos. l. c. n. 47. Barbos. num. 34. Quartodecimo appellari potest à decreto denegationis copiarum actorum, vel instrumentorum communium; Aloysius Ricc. cit. resolut. 405. vers. Sextus; Salgado cit. part. 2. cap. 1. n. 72. & alii cum Barb.

l. c. n. 35. Sunt etiam alii casus, in quibus appellari potest à sententia interlocutoria, & maxime in materia de censuris, & correctione morum, sed de istis diffusius agetur in articulo sequenti, & hic subnectuntur statim casus, in quibus jura prohibent appellare.

(Præter quæ in fine hujus verbi Appellatio addita reperiuntur, cum antecedentibus consonant leg. 1. tit. 15. lib. 2. For. Reg. 13. tit. 23. p. 3. 4. tit. 16. lib. 3. Ord. Reg. 3. tit. 18. lib. 4. Recop. Cast. 20. tit. 31. lib. 2. 5. tit. 11. lib. 5. Indiar. nec erit obliviscendum add. hisp. verb. Judicium, & Sententia.)

Casus, in quibus jura prohibent appellare, sunt plures, & ideò ut facilius maxime à tyronibus memoriæ retineantur, in sequentibus versibus præcipuè adducuntur.

Sublimis Judex, Scelus, Executio, Pactum, Contemptus, Res minimæ, dilatio nulla, Clausula quæ removet, Res quæ notoria constat, Et textus juris clarus, Possessio, Fatum.

Primo per ly Sublimis Judex denotatur sublimitas seu excellentia Judicis supremi, V. G. Papæ, Concilii generalis, Imperatoris, Regis, Principis suprema auctoritate gaudentis; à quibus appellari non potest, ut dictum est supra art. 3. num. 1. & 2. Secundo per ly Scelus denotatur causa criminalis criminaliter mota, in qua non admittitur appellatio ab illis, qui jam sunt de crimine convicti, & confessi, l. 2. cod. Quorum appellationes non recipiuntur. Tertio per ly Executio denotatur, quod non potest appellari ab executione sententiæ, quæ transit in rem judicatam, l. 4. de Appellat. l. Ab execut. 5. cod. Quorum appell. non recip. Quarto per ly Pactum intelligitur, quod appellare nequeunt qui in judicio transegerunt; cap. 1. & ultim. de transactionibus l. Causas 15. & l. Minorem 20. cod. de transact. sicuti nec appellare possunt, qui causam per delationem juramenti voluntarii, aut judicialis terminarunt; leg. Non erit 5. §. 2. de jurejurando, vel pepigerunt de acquiescendo sententiæ judicis, & non appellando, l. ult. §. fin. cod. de tempor. appellat. & l. 1. ff. A quibus appellare non licet, ubi expressè dicitur: Si quis ante professus fuerit se à Judice non provocaturum, indubitate provocandi auxilium perdidit. Quinto per ly Contemptus intelligitur, quod contemptus Judicis, qui fit à vero contumaci legitime citato, & contumaciter comparere renuente, impedit quominus à sententia in contumacem lata appellari possit, quia appellatio datur solum gravato, & oppresso, non vero rebeli, & contumaci, ne sit iniquitatis defensio; l. 1. cod. Quorum appellat. non recip. l. Contumacia, ff. de re judicata. Sexto per ly Res minimæ denotatur, quod res exigui momenti non merentur appellationem, & protractionem litis, saltem spectatis diversarum regionum constitutionibus; In Camera enim Imperiali non admittitur appellatio, nisi in causis, quæ non sint minus 100. Imperialium, ut refert Gail. l. 1. pract. observat. 123. & in Curia Romana, nisi in causis excedentibus saltem quinque ducatos auri de Camera, & in Curia Neapolitana, nisi in causis excedentibus saltem valorem duarum unciarum, & pariformiter in aliis regionibus, ut refert Barbosa in cap. de Appellat. 11. hoc tit. Quod tamen aliter se habet de Jure canonico, ex quo potest appellari etiam pro rebus minimis, ut expressè habetur cap. de appellationibus pro causis minimis 11. hoc tit. quia appellatio non est fundata super quantitate gravaminis, sed super injustitia sententiæ, & iniquitate, seu imperitia Judicis, l. 1. §. de appellat. ibi: Appellandi usus iniquitatem judicantium, vel imperitiam corrigit; injustitia autem, & imperitia Judicis intervenire potest etiam in causis minoribus, & ideò etiam Jus civile ipsis appellare permittit; l. Et in majoribus, cod. de appellat. ubi expressè dicitur: Et in majoribus, & in minoribus negotiis appellandi facultas est.

(Ipsamet appellationis descriptio, vid. art. 1. ibique adnotata, demonstrat, non esse à superiore alium supra se non recognoscente appellandum; immò de nullo supremo tribunali interponi debet, sed conceditur supplicatio; vid. in fine hujus verbi. Recognosce tit. 17. lib. 3. Ord. Reg. tit. 19. lib. 4. Recop. Cast. tit. 12. lib. 5. Indiar.

consequens videtur, licet à Principis sententia non debeat, nec possit appellari, *leg. 17. tit. 23. p. 3.* supplicari valere: thronus clementia roboratur, & principi sic porrecta petitio efficit, ut rigor justitiæ reparetur; *in proemio & leg. 1. tit. 24. p. 3.* quocumque iudicio, quovisque tribunali si esset terminatum negotium, posse à Supremo Principe gratiæ hujuscemodi rescriptum impetrari, est juris compertissimi; *vide dict. leg. 17. & toto tit. 24. ejusd. p. in eoque præcipue leg. 4. cujus fit mentio in dict. add. prop. fin. vers.* Per tres ::: *Lex 14. tit. 23. p. 3.* generaliter loquitur, dum de appellationibus in causis criminalibus tractatur; *dict. addit. vers.* In criminalibus ::: *mente conserva*, in omnibus, sive majora sint crimina, sive minora, appellari concedi: ita ut in causa, pœnam sanguinis irrogante, damnati consanguineus, etiam illo renuente, appellare, & prosequi appellationem valeat; sicut quilibet extraneus, si reus non dissentiat; verum tamen, si rei convicti, aut confessi fuerint publici latrones, seditiosi, sectarii, eorum capita, virginum, viduarum, monialiumve raptores, monetam cudentes, regis sigillum falsificantes, venefici, proditores, seu alevosi, excluduntur à remedio appellationis, nec audiuntur si interposita; *circa pœnas horum criminum additiones hispan. recognosce verb.* Alchimia, Dos, Falsum, *vers.* Si alius ::: Forum, *vers.* De raptoribus ::: Furtum *per tot.* Grassator, Infamia, Libellus famosus, Sigillum, *vers.* Quod hisce ::: Sors, & *verb.* Zingari.

Cetera, quæ ex num. 51. perleguntur, jure hispano sunt conformia: de executione nullum dubium oritur; *vide dict. add. in citat. vers.* Per tres, *verb.* Sententia, *leg. 1. tit. 14. lib. 2. For. Reg. à tot. tit. 27. p. 3.* in quo designantur iudices, per quos est sententia exequenda, quibus in rebus, qua forma, & quomodo est in executioni resistentes procedendum, hæc doctrina confirmatur; *vide tamquam in eundem finem promulgatas leg. 9. & 13. tit. 16. lib. 3. 5. & 6. cap. ult. tit. 13. lib. 5. 43. tit. 19. lib. 8. Ord. Reg. 6. 7. 8. & 9. tit. 17. lib. 4. Remis. 1. ad tit. 22. Remis. 9. ad tit. 26. lib. 8. Recop. Cast. De pacto, ut pote est servandum, vide add. hisp. verb.* Pactum, partium nemini ad provocationis auxilium licet pervenire, *leg. 13. tit. 23. p. 3.* Sicut de transactione non ambigitur, *leg. 35. tit. 4. 17. tit. 23. p. 3.* cum hoc tamen discrimine, in primo casu propter conventionem; in secundo, quia Arbitratores iudicandi facultatem non habent uti alii iudices nisi ex partium consensu; *leg. 2. & 23. usque in fin. tit. 4. p. 3. leg. 5. tit. 15. lib. 2. Ord. Reg. 4. tit. 9. lib. 3. Recop. Cast. non discrepat lex 2. tit. 7. lib. 1. For. Reg.* Ideò hujusmodi qualitate deficiente, cumque non possint iudices propriè denominari, non datur aditus ad appellationem. De juramento, si causa per idem sit terminata, observantiam retinet, & videtur, *per leg. 9. in fin. 10. vers. Otrosi in fin. 12. 14. 15. 16. 18. 22. & 25. tit. 11. leg. 11. tit. 23. p. 3.* sic indicari. De iudicis contemptu, & quod contumaces appellare nequeunt, determinant *leg. 9. & 13. tit. 23. p. 3.* Conducunt aliquid *3. tit. 15. lib. 2. For. Reg. 151. styl. 1. tit. 9. 5. tit. 16. lib. 3. Ord. Reg. 1. tit. 11. 4. tit. 18. lib. 4. Recop. Cast. Addit. hisp. verb. Actor. cum leg. 9. tit. 22. p. 3.*

Ne despicias recognoscere *add. hisp. in fin. hujus verb. vers.* Prætereundum non est; *verb.* Iudicium, *vers.* Causa modici valoris: *leg. 5. tit. 15. lib. 2. For. Reg. 6. tit. 16. lib. 3. Ord. Reg. 7. tit. 18. lib. 4. Recop. Cast. in quibus prænotatur quantitas, cujus in iudicio deductæ debeat interponi appellatio, atque sine strepitu, & figura iudicii est procedendum; vide etiam leg. 6. tit. 22. p. 3.)*

55 Septimo per ly *Dilatio nulla* denotatur, quod, quando res non patitur dilationem, tunc appellari non potest, saltem quoad effectum suspensivum, ne cum periculum sit in mora, interim res pereat, aut grave præjudicium patiatur propter dilationem causatam ab appellatione, ut si agatur super futuris alimentis, de aperiendo testamento, de erogando tritico in usum militum, & similibus, quæ dilationem non patiuntur sine magno gravamine, ideò ne interim, dum pendet appellatio, hoc præjudicium habeatur, prohibetur in istis appellatio, saltem quoad effectum suspensivum; *leg. Si res 7. ff. de appellat. recipiend. (l. 8. tit. 15. lib. 2. For. Reg. 3. tit. 23. part. 3. 11. tit. 16. lib. 3. Ord. Reg. 6. tit. 18. lib. 4. Recop. Castel. cujus*

legis recordatur in addit. hisp. infra in fin. hujus verb. vers. His notatis.) Octavo per ly *Clausula quæ removet* 56 denotatur, quod, quando à Supremo Principe delegatur alicui causa cum clausula *Appellatione remota*, tunc amplius appellari non potest; *l. 1. §. fin. ff. à quibus appellare non licet, & cap. Pastoralis 53. de appellat. sed de hac clausula diffusus agetur infra in 6. art. (leg. 13. prop. fin. tit. 23. p. 3.* supplicari ad principem non denegatur; quia cum nullus alius possit, appellatione remota, causam committere, per viam supplicationis ipse est adeundus; *leg. 4. tit. 24. part. 3.)* Nono per ly *Res quæ notoria* 57 constat indicatur, quod in notoriis, quæ per evidentiam rei nulla possunt tergiversatione celari, non potest appellari, quia tunc talis appellatio solummodo ad differendam litem, & impediendam executionem sententiæ interpone retur; *cap. Cum sis Romana 5. in fin. cap. Pervenit 13. cap. Consult. 14. de appellat. (leg. 10. t. 7. lib. 2. Recop. Castel.)* Sic etiam convictus in iudicio, simulque sponte confessus appellare non potest; *l. Observare Cod. Quorum appellationes non recip. & cap. Ei, qui appellat caus. 2. quæst. 6.* ubi expressè dicitur; *Nullus etiam homicidarum, veneficorum, maleficorum, adulterorum, itemque eorum, qui manifestam violentiam commiserunt, argumentis convictus, testibus superatus, voce etiam propria vitium, scelusque confessus audiatur appellans. (Vide supra post. num. 54. vers. Lex. 14.)* Decimo per 58 ly *Et textus juris clarus* denotatur, quod non potest appellari circa id, quod Iudex secundum clarum Juris textum decrevit, & deffinivit, *l. Si res 7. §. ff. de appellat. recip. c. Consult. 29. de appellat.* Et sic v. g. si Episcopus jubeat Clerico nullam justam excusationem habenti, ut resideat in suo beneficio, & is appellet, non est admittenda ejus appellatio; *cap. Resolutum 4. de Cleric. non resident. (Consonant leg. 34. tit. 6. 15. 16. 17. 18. & 19. tit. 16. p. 1. 20. 27. & 36. tit. 3. Auct. 7. cap. 22. n. 3. tit. 3. l. 1. Recop. Castel. vid. add. hisp. verb. Residentia, ubi l. 27. perlegitur.)* Undecimo per ly *Possessio* denotatur, quod 59 à sententia lata in possessorio non datur appellatio, si possessorium sit momentaneum; seu summarissimum; *l. unic. Cod. Si momentanea possessione fuerit appellat. & cap. Ei qui appellat §. De possessione caus. 2. quæst. 6.* ubi expressè dicitur; *De possessione etiam, & ejus momento, si causa dicatur (quæ sententia interlocutoria appellatur) quamvis provocatio interposita fuerit, tamen lata sententia sortitur effectum,* Si verò possessorium sit ordinari- 60 um, & magni præjudicii, in isto locum habet appellatio; *cap. Cum ad Sedem 15. de restit. spoliat. & Clementin. unic. de caus. posses. & propriet.* Et ratio discriminis est, quod in possessorio momentaneo est superflua appellatio, quia ejus præjudicium, & gravamen, ut pote momentaneum, potest illico in momento reparari per iudicium ordinarium, seu petitorium; Condemnatus enim in possessorio potest statim rem controversam recuperare in petitorio, & sic possessio parti adversæ adjudicata durabit momento, seu modicissimo tempore, ut constat exemplo *in cap. Cum Ecclesia 2. cap. Cum dilectus 6. de caus. professionis, & proprietatis:* In possessorio autem ordinario, seu petitorio, cum non possit aliter reparari ejus præjudicium, & gravamen, est necessaria appellatio, utpote ad hunc finem instituta; *cap. Omnis oppressus 3. & seq. caus. 2. quæst. 6. cap. Suggestum 15. cap. Pastoralis 53. cap. Et cum speciali 61. de appellat. (Vid. add. hisp. in fin. hujus v. Appellatio, vers. Ut nulla, verb. Iudicium, cum add. verb. Sententia, vers. Animadvertitur; ad rem signanter leg. 27. 28. & 29. tit. 2. part. 3. 15. & 25. ejusd. tit. & part. 4. tit. 2. lib. 4. Recop. Castel. in quibus idem demonstratur quod Auctor asserit.)* Duode- 61 cimo per ly *Fatum* intelliguntur fatalia, seu tempora appellationi præfixa, quibus elapsis non potest amplius appellari, & de istis diffusius agetur infra in articulo septimo. (Ibi jure hispano conformia notabuntur.)

De jure civili, ut tradit Auctor, non nisi à sententia definitiva appellari potest. De jure verò canonico permissa quoque fuit appellatio à sententia interlocutoria. In Concilio Tridentino Joannes Gropperus summopere adlaborabit, ut appellatio à sententia interlocutoria tolleretur. Placuit verò eidem Concilio sancire, appellationem non 64 esse recipiendam ab interlocutoria sententia, nisi vim de-

finalis habente, & cujus gravamen per appellationem à definitiva reparari nequeat.

65 Dicitur interlocutoria sententia vim definitivæ habere, ex qua per necessariam consequentiam totius causæ decisio quodammodo pendet, Gail. 1. observ. 138. num. 8. quod variis illustrat exemplis Altimar. de nullit. sentent.

66 part. 1. quæst. 85. per tot. Huc pertinet, si ei qui probare haud tenetur, onus probandi per sententiam interlocutoriam imponatur; Si super exceptionibus peremptoriis juramento delato, vel relato pronuncietur; si habita appellatio pro deserta; Si rejecti testes; Si probatio elapso jam termino probatorio recipiatur, vel rejiciatur; si quis ab instantia absolvatur; Si rejiciantur instrumenta, vel denegetur recognitio; Si rejiciantur articuli tanquam impertinentes; Si suppletorium vel purgatorium deseratur; Si productio instrumentorum noviter repertorum post conclusionem in causa denegetur. Dicitur verò sententia continere gravamen irreparabile, quod neque per appellationem à sententia definitiva reparari potest, Lincher. de gravam. extrajud. part. 40. num. 2. Quale autem gravamen illud sit, erui potest ex cap. 12. de appellat. in 6.

67 Distinguitur enim in eo inter gravamina, quæ judicium reddunt nullum, aut negotio principali præjudicant, & ea, quæ judicium non reddunt nullum, nec parant præjudicium negotio principali. Illa per appellationem à definitiva sententia emendari, & reparari possunt, non verò hæc, nisi speciatim ab iis appellatum fuerit.

68 Omittendæ hic haud sunt plures, quæ intercedunt, differentia inter appellationem ab interlocutoria, & appellationem à definitiva. Prima est circa fatale interponendæ appellationis. Decennium utique in utroque casu observandum est, sed in appellatione à sententia definitiva illud statim incipit currere à tempore publicatæ sententiæ, ad cujus publicationem necessario citare oportet litigantes. Sententiæ interlocutoriæ talem solemnem publicationem semper non desiderant, neque est necessè, ut partes ad ejus publicationem ubique citentur. Ubi ergo solemnis publicatio haud desideratur, à tempore scientiæ, & quidem certæ & specificæ, fatale currere incipit, Altimar. de nullit. sentent. quæst. 251. num. 27. Mevius part. 5. decis. 269.

69 Secunda differentia est, quod appellatio à definitiva fieri potest vel viva voce, vel in scriptis, sed ab interlocutoria semper in scriptis faciendæ est; cap. 1. de appellat. in 6. Excipiuntur tamen sententiæ interlocutoriæ vim definitivæ habentes; ab iis enim in voce appellari posse tenent Gail 1. observ. 130. num. 5. & Scacc. de appellat. quæst. 3. num. 12.

70 Tertia differentia est, quod appellari à definitiva indefinitè potest, nec necessè est, ut gravamina schedulæ appellationis inferantur, sed sufficit si appellans se gravatum esse asserat; l. Cum quidam ff. de appellat. At in appellatione ab interlocutoria specifica expressio gravaminum fieri necessario debet, cap. 59. d. tit. & cap. 1. eod. tit. in 6. Gail. 1. observat. 130. num. 1. Mevius part. 17. decis. 7. num. 13.

71 Quarta differentia superiori consecraria est, quod in appellatione à definitiva licet afferre novas causas si fortè appellans aliquas expresserit; secus verò in appellatione ab interlocutoria, nam appellans non nisi causas in appellatione nominatim expressas prosequi potest, Clemen. 15. de appellat. Cletzelius de appellat. cap. 5. num. 57. & sequent.

72 Quinta differentia est, quod appellari à definitiva debet ad Judicem proximè superiorem, ab interlocutoria verò appellari valeat ad Judicem æqualem; Vide Bohem. in Decretal. lib. 2. tit. 28. §. 14. (contrar. vide sup.)

73 Sexta differentia est, quod appellatio à definitiva statim suspendit officium Judicis; Sed in appellatione ab interlocutoria duo hæc singularia concurrunt. I. Quod si Judex inferior non deferat appellationi: ante inhibitionem in causa procedere valeat. II. Quod Superior Judex non statim decernat inhibitionem, sed antea cognoscendum de veritate gravaminum, inquirendumque utrum appellatio admitti debeat, nec ne; cap. 3. §. Si objiciatur, de appellat. in 6. Gail. 1. observ. 130. num. 7. & observ. 144. num. 4. Bohemer. ubi supra §. 15.

74 Septima differentia est, quod in appellatione à defini-

tiva locum habet beneficium Legis 4. Cod. de temp. appellat. scilicet non deducta deducendi, & non probandi; non item in appellatione ab interlocutoria, Mevius p. 2. decis. 153. & decis. 235. part. 3. dec. 84. & part. 8. decis. 48. & sequent. Limita tamen si agatur de appellatione ab interlocutoria, quæ vim definitivæ habeat; Vide Bohemer. eod. loc. §. 16. & duob. sequent. ubi alias tradit differentias.

(Sine discrimine sententiæ sive definitivæ aut interlocutoriæ idem affirmant leg. 39. tit. 16. p. 3. 4. tit. 11. lib. 3. Ord. Reg. 4. & 5. tit. 9. lib. 4. Recop. Cast.)

Silentio demum nec illud est prætereundum, quod si est reformata sententia interlocutoria in instantia appellationis, tota causa ad Judicem appellationis devolvitur, neque locus est remissionis, cap. 59. de appellat. Gail. 1. observ. 131. num. 1. idque quia Judex, qui semel gravavit, semper gravari præsumitur. Quinimmo id ipsum obtinet, si pro parte tantum reformata fuerit sententia, Mynsing. art. 4. observat. 46. per tot. Excipe tamen, si super eo puncto incidenti, an Judex inferior sit competens, necne pronunciasset Judex, & in appellationis instantia hanc sententiam Judex superior reformasset, conreoque responsionem imposuisset, non posset non ex natura rei remissio causæ ad Judicem prioris instantiæ decerni, uti pronunciatum refert Berger in elect. discept. Forens. ad Proces. Sax. tit. 35. §. 8. num. 2. &

(Vide per tot. Add. hisp. in fin. hujus verb.; multum proderit ut memoriæ mandetur quod in principio add. similis verb. Forum est præventum. Supra post num. 54. noviter addita recognosce vers. Cetera, ibique fit mentio tit. 27. p. 3. qui hanc doctrinam benè determinat.)

ARTICULUS V.

Quandonam sit prohibita, vel non Clericis appellatio à correctione superioris, & à censuris.

SUMMARIUM.

- 1 APPELLATIO à legitima correctione superioris, est omnibus subditis Clericis prohibita.
- 2 Appellatio tamen admittitur à correctione superioris, si in corrigendo modum excedat.
- 3 A correctione morum facta à Prælato, seu superiore extrajudicialiter, seu paternaliter, & ad pœnitentiam nullo formato processu judiciario, admittitur appellatio subditi solum quoad effectum devolutivum, non autem quoad suspensivum, ad num. 4.
- 5 Hinc appellatio quoad effectum suspensivum non admittitur à visitatione ecclesiæ cathedralis, & personarum ipsius ab Episcopo faciendæ, nec ideo potest appellatione suspendi.
- 6 Nec appellatio datur à decreto facto in visitatione per Episcopum.
- 7 Appellationis cujuscumque prætextu nequaquam potest impediri, seu retardari diœcesanæ synodi celebratio.
- 8 Nec appellatione à decretis, & constitutionibus synodalibus, quæ fuerunt à Sede Apostolica confirmatæ, potest illarum executio impediri, nec retardari.
- 9 A mandato de residendo in visitatione edito non datur appellatio ad effectum suspensivum, sed solum ad effectum devolutivum.
- 10 A correctione morum facta à Prælato, seu Superiore judicialiter formato processu judiciario admittitur appellatio subditi, & quoad devolutivum, & quoad suspensivum.
- 11 Appellatio à censuris absolutè ab homine latis admittitur solum quoad effectum devolutivum, non verò quoad suspensivum, ad num. 14.
- 15 Appellatio à censuris ab homine latis sub conditione admittitur: nedum quoad devolutivum, sed etiam quoad suspensivum ante conditionis eventum, etiamsi conditio non servetur, ad num. 16.
- 17 Appellatio à censuris comminatis admittitur etiam quoad utrumque effectum, scilicet devolutivum & suspensivum.
- 18 Hinc si quis citetur ad adducendam rationem, quare

re non debeat excommunicari, hic poterit appellare, & Ordinarius tenebitur huic appellationi deferre.

- 19 *E contra vero si quis citetur ad adducendam rationem, quare non debeat declarari incidisse in excommunicationem, hic non poterit appellare, nec Ordinarius tenebitur simili appellationi deferre.*
- 20 *Ad uberiores notitiam, & solidiorem confirmationem presentis materiae adducitur declaratio Sacrae Congregationis Episcoporum de mandato Clementis VIII. edita.*
- 21 *Adducuntur alia decreta pro hac materia edita à Sacra Congregationis Concilii.*
- 22 *Referuntur Add. ex alien. manu, ad num. 29.*

1 **A**PPELLATIO à legitima correctione superioris est omnibus subditis sive Clericis prohibita, ut habetur expressè in cap. Reprehensibilis 26. de appellat. ubi de subditis, seu Clericis secularibus sic statuitur: *Nec subjecti contra disciplinam ecclesiasticam in vocem appellationis erumpant. Si verò quispiam pro sua necessitate crediderit appellandum, competens ei ad proseguendam appellationem terminus præfigatur, infra quem, si fortè prosequi neglexerit, tunc Episcopus liberè sua auctoritate utatur.*

2 Appellatio tamen admittitur à correctione superioris, si in corrigendo modum excedat; cap. Irrefragabili 13. de Offic. Judic. Ordinar. ubi sic expressè habetur: *Ut autem correctionis, & reformationis officium liberè valeant exercere, decernimus, ut executionem ipsorum nulla consuetudo, vel appellatio valeat impedire, nisi formam in talibus excesserint observandam.* Tunc enim superior potestate sua abutitur, & subditum injustè gravat, & ideò ad reparandum tale gravamen potest subditus appellare, ut colligitur etiam ex cap. Priore de appellat. & cap. Super quæstionem §. Nos autem, de Offic. Delegati, c. Licet de Offic. Ordinar. & cap. Inquisitionis, de accusat.

3 A correctione morum facta à Prælato, seu Superiore extrajudicialiter, seu paternaliter, & ad poenitentiam nullo formato processu Judiciario, admittitur appellatio subditi solum quoad effectum devolutivum, ita quod potest quidem iudex ad quem cognoscere de prætenso excessu in corrigendo, sed interim non impeditur executio eorum, quæ ab ordinario Iudice, seu Superiore decreta sunt, c. Irrefragabilis 13. de Offic. Ordinar. ibi: *Decernimus, ut executionem ipsorum, nulla consuetudo, vel appellatio valeat impedire, & apertè habetur ex Concil. Trident. sess. 22. cap. 1. ibi: „Nec appellatio executionem hanc quæ ad morum correctionem pertinet, suspendat, & sess. 24. cap. 10. ibi: Ut Episcopi aptius, quem regunt, populum possint in officio, atque obedientia continere, statuitur, ut omnibus iis, quæ ad visitationem, ac morum correctionem subditorum suorum spectant, jus habeant etiam tanquam Sedis Apostolicæ delegati ea ordinandi, & exequendi, quæ illis pro subditorum emendatione, & diocesis suæ utilitate necessaria videbuntur: nec in his, ubi de visitatione, & morum correctione agitur, exemptio, aut ulla inhibitio, appellatio, seu querela etiam ad Sedem Apostolicam interposita executionem quoquomodo impediatur, aut suspendatur. Et sic censuit*

4 *Sacr. Congreg. Conc. Nam consulta, an in causis visitationis, & correctionis appellari posse post definitivam? respondit posse, ita tamen, ut appellatio non suspendat executionem, ut sancitum est cap. 10. sess. 24. & cap. 1. sess. 2. Item consulta, an decretum c. 10. sess. 24. sustulerit appellationem devolutivam? censuit non sustulisse devolutivam, sed suspensivam tantum; Sic testatur Fagnan. in cap. Ad nostram, de appellat. n. 8. & 9.*

5 Hinc appellatio ad effectum suspensivum non admittitur à visitatione ecclesiæ cathedralis, & personarum ipsius ab Episcopo faciendæ, nec ideò potest appellatione suspendi, Sac. Congreg. Concil. in Oriolensi 27. Martii 1632. in respons. ad. 6. Nec appellatio datur à decreto facto in visitatione per Episcopum; Sac. Cong. Rit. in Genuensi 24.

7 *Septembris 1605. Appellationis cujuscumque prætextu nequaquam potest impediri, seu retardari diocesanæ synodi celebratio, Sac. Cong. Conc. in Oriolensi 27. Martii 1632.*

8 *in respons. ad 17. Appellatione à decretis; & constitutionibus synodalibus, quæ fuerunt à Sede Apostolica confirmatæ, non potest illarum executio impediri, nec retarda-*

ri; Sac. Congr. Concil. in d. Oriolensi in resp. ad. 18. dub. A mandato de residendo in visitatione edito, non dari appellationem ad effectum suspensivum, sed ad effectum devolutivum tantum, decisum refert Armend. in addit. ad Recop. legum Navarrae lib. 1. tit. 6. & lib. 5. §. 2. num. 2.

A correctione morum facta à Prælato, seu Superiore, judicialiter formato processu Judiciario, admittitur appellatio subditi quoad utrumque effectum, scilicet devolutivum, & suspensivum, ut colligitur ex cap. Irrefragabili 13. de Offic. Judic. Ordinar. in princip. ubi dicitur: *nisi formam in talibus excesserint observandam, & tenent Gratian. Marchiæ decis. 188. num. 4. Cevall. de cognit. per viam viol. p. 2. q. 113. num. 14. & 15. Piassec. in prax. Episcop. p. 2. cap. 3. num. 61. Barbosa in Concil. Trid. sess. 13. cap. 1. num. 8. & alii plurimi, & sic censuit Sacra Congreg. Concil. Nam consulta ab Auditore Camerae, an, cum Episcopi, servata tela Judicaria, ferunt sententiam definitivam contra delinquentes, habeant locum decreta Concilii de visitatione loquentia, & præcipuè cap. 10. sess. 24. adeò ut appellatio ad effectum suspensivum nullatenus debeat admitti, etiamsi sententia lata fuerit ad puniendum delictum blasphemiae, vel adulterii; Sacra Congregatio censuit appellatione correctionis morum non comprehendendi blasphemiae, & adulterii correctionem, seu punitionem, quando Episcopus judicialiter processit, cognovit, & pronunciavit: Ideoque si Episcopus in dictis duobus criminibus judicialiter processit, admittendam esse appellationem, etiam ad effectum suspensivum. Et Sanctitas sua Congregationis sententiam approbavit, ut si Episcopus judicialiter processit ad definitivam, non comprehendatur hic casus appellatione correctionis morum, & datur appellatio etiam suspensiva, nedum in prædictis duobus casibus blasphemiae, & adulterii, sed etiam in omnibus aliis similibus, ubicumque Episcopus judicialiter processit. Sic tenet, & refert Fagnan. in cap. Ad nostram, de appellat. num. 14. & 15. Vide supra in art. 4. num. 7.*

Appellatio à censuris absolute ab homine latis admittitur solum quoad effectum devolutivum, non verò quoad suspensivum; cap. Pastoralis 53. de appellat. Ipsa enim censura v. gr. excommunicatio trahit secum executionem, adeò ut per subsequentem appellationem, non solum ea non suspendatur, sed etiam non impediatur ejusdem denuntiatio, sive quominus Iudex talem excommunicatum esse denunciare, & declarare possit, non obstante appellatione, ut expressè decernitur in cit. cap. Pastoralis §. Verum, ubi cum ab Episcopo Parisiensi quæsitum fuisset ex Pontifice Innocentio III. si Iudex ecclesiasticus, Episcopus v. gr. in diocesanum suum sententiam excommunicationis proferat, ille verò ab ea tamquam irrationabiliter, seu injustè lata appellet, utrum Episcopi iudicium censi debet, quod pendente appellatione suspensa sit, ac dormitet, proinde ac si ante latam excommunicationem appellatio facta fuisset, an verò nihilominus eundem denunciare possit, & ecclesiasticis beneficiis Clericum ipsum privare; Sic præcisè respondit Pontifex: *Nos itaque respondemus, quod cum executionem excommunicatio secum trahat, & excommunicatus per denunciationem amplius non ligetur, ipsum excommunicatum denunciare potest, ut ab aliis vitetur, & illi proventus ecclesiastici merito subtrahuntur, cui ecclesiæ communio denegatur. Et sic etiam currit de suspensione, ut habetur in cap. Is cui 20. de sentent. excomm. num. 6. præcisè his verbis: Sane sicut excommunicatio, sic ab officio, vel ingressu ecclesiæ lata suspensio, aut ipsius effectus per appellationem sequentem minime suspenduntur. Idem pariter est dicendum de Interdicto, cap. Ad hæc 37. de appellat. ubi præcisè habetur: Ad hæc quoniam sub Interdicto aliqui constituti appellant, & dein de illud servare contempnunt, quid in hoc casu servandum sit, consulere voluisti. Noveris igitur, quod sicut post appellationem excommunicari non possunt, sic Interdictum nequeunt, cui ante appellationem eos constat suppositos, declinare; & clarissimè innuitur in hujus capituli summario his verbis; Sententia Interdicti non suspenditur per appellationem seq. Et ratio est, quia cum censurae ecclesiasticæ sint medicinales, & principaliter sint ad corrigendum; cap. Cum medicinalis 1. de sentent.*

excomm. in 6. fuit per allegatos canones justissime dispositum, quod per appellationem subsequentem non suspendantur, ne prætextu frivola appellationis quandoque impediatur medicinalis correctio. Unde stat, quod appellatio à censuris ab homine latis non pariat effectum suspensivum, sed solum devolutivum, ex quo Judex, ad quem appellatur de justitia latae censuræ, & interpositæ ab illa appellationis, cognoscere possit, ac debeat; *Est Communis.*

15 Appellatio à censuris ab homine latis sub conditione admittitur nedum quoad effectum devolutivum, sed etiam quoad suspensivum ante conditionis eventum, etiamsi conditio non servetur. Habetur clare, & expressè in *cap. Præterea 40. de appellat.* præcisus his verbis: *Præterea requisiti fuimus, si quis Judex ita protulerit sententiam: nisi Sempronio infra 20. dies satisfecerit, te excommunicatum vel suspensum, aut interdictum esse cognoscat: ille, in quem fertur sententia, medio tempore appellans, ad diem statutum minimè satisfecerit, utrum ille sententiæ tali ligetur, interpositione appellationis tutus existat: Videtur autem nobis, quod hujusmodi sententiæ appellationis obstaculum debeat impedire, & clarissimè innuitur in ejus Summario: Sententiæ excommunicationis, suspensionis, vel interdicti lata sub conditione, suspenditur, si ante conditionis eventum fuerit*

16 *appellatum.* Et ratio est, quia in tantum à censura absolute lata non admittitur appellatio quoad suspensivum, in quantum ipsa jam arctat censuratum ante appellationem, cum censura absolute lata secum trahat executionem, ex *cap. Pastoralis 53. de appellat.* & censura lata sub conditione non arctat censuratum ante positam conditionem, cum conditionale nihil ponat in esse, nisi purificata conditione, adeoque ante eventum conditionis potest libere appellare quoad suspensivum, cum per appellationem sit suspensa ipsius (scilicet Judicis) jurisdictio, ut expressè habetur *cap. Si à Judice 10. de appellat. in 6.* Appellatio à censuris comminatis admittitur etiam quoad utrumque effectum, scilicet devolutivum, & suspensivum. Et ratio est, quia licet illarum sententiæ sit potius Interlocutoria, quam definitiva, ut notat Innocent. in *cap. Per tuos, Joann. Andreas, in cap. Venerabilibus, de sentent. excomm. in 6.* & Doctores passim, *Rubr. de re judicata*, tamen semper infert gravamen, quod per appellationem reparari non potest, & ideò ante sententiæ admittitur appellatio ab hoc futuro gravamine, ita ut si à comminata censura, v. gr. excommunicatione appellatum fuerit, excommunicatio postea lata sit ipso jure nulla, cavetur *cap. Per tuos 40. de sentent. excomm.* Hinc deducitur, quod si quis citetur ad adducendam rationem, quare non debeat excommunicari, hic possit appellare, & ordinarius tenebitur huic appellationi deferre, qui agitur de gravamine, quod si non reparatur per appellationem, est aliunde irreparabile, ut de se patet, cum censura statim ac est fulminata, trahat secum executionem,

17 ex *cit. cap. Pastoralis 53. de appellat.* E contra verò si quis citetur ad adducendam rationem, quare non debeat declarari, se incidisse in excommunicationem, hic non poterit appellare, nec ordinarius tenebitur simili appellationi deferre, Sac. Congr. Concil. in *Tropien. 16. Martii 1619. & in Neocastrens. 22. Febr. 1620.* Et ratio est, quia cum à declaratoria detur appellatio etiam suspensiva præterquam in judicialibus, *cap. Solet in fin. de sentent. excomm. in 6. Felin. in cap. Rodolphus num. 43. de rescript. Rota dec. 2. num. 5. de dolo, & cont. in novis,* illius comminatio non infert gravamen, quod reparari non possit per appellationem à definitiva, & ideò in hac comminatione non admittitur appellatio, sicut in alia. Et hanc differentiam inter comminationem excommunicationis jam latae tradunt Felin. in *cap. Cum non ab homine num. 12. de Jud. & Duen. in regul. 12. num. 8.* & sæpius probavit Sacra Congr. Conc. ut refert, & tenet Fagnan. in *cap. Super eo num. 50. de appellat.*

20 Ad uberiorem notitiam, & solidiorem confirmationem præsentis materiæ placet hic referre per extensum declarationem sacrae Episcoporum congregationis de mandato, & approbatione Clementis VIII. editam 16. Octobris 1600. quæ est, ut sequitur.

»Ad tollendas ambiguitates, & controversias jurisdic-

»tionales, quæ inter appellationum, & prioris instantiæ Judices, non sine partium dispendio, cursusque Justitiæ impedimento, & sæpe cum scandalo oriuntur; Sac. Congr. caus. Episcoporum præposita, facta prius relatione Sanctissimo D. N. Clementi papæ VIII. ac Sanctitatis suæ mandato vivæ vocis oraculo desuper habito in hunc, qui sequitur, modum ab omnibus, ad quos spectat, in posterum servari debere mandavit, & mandat.

»Metropolitani, Archiepiscopi, Primate, aut Patriarchæ, Suffraganeos, eorumque subditos non judicent, nisi in casibus à Jure expressis.

»Item & alii quivis Superiores, etiam Nuncii, vel Legati de Latere specificam facultatem majorem non habentes, causas in curiis Ordinariarum, vel aliorum inferiorum Judicum pendentes ad se non advocent, nisi per viam legitimæ appellationis ad ipsorum tribunalia deferantur; tunc appellantes, ab inferiorum Jurisdictionibus, quoad alias causas, eximi non possunt.

»Appellationes numquam recipiantur, nisi per publica documenta, quæ realiter exhibeantur, prius constiterit appellationem à sententiæ definitiva, vel habente vim definitivæ, aut à gravamine quod per definitivam reparari non possit in casibus à Jure non prohibitis per legitimam personam, aut intra debita tempora fuisse interpositam, ac prosectam.

»Dum causæ coram inferioribus Judicibus pendent, ante definitivam sententiæ, vel habentem vim definitivæ de gravamine illato, superiores cognoscere non valeant, licet citra præjudicium cursus causarum se id facere contestentur; nec ad hunc effectum liceat eis inhibere, aut simpliciter mandare, ut ipsis copia processus transmittatur etiam expensis appellantis.

»Inhibitiones post appellationem sicut præmittitur receptam, non concedantur, nisi cum insertione tenoris sententiæ, aut decreti definitivi, aut vim definitivi habentis, vel damnum per definitivam irreparabile continens; alias inhibitiones, & processus, inde secuta quæcumque sint ipso Jure nulla, eisque impune non parere liceat.

»Si appellans asserat sententiæ, aut appellationis exemplum culpa Judicis à quo, aut actuarii haberi non posse, non ideò recipienda erit appellatio, aut aliqua inhibitiō concedenda. Sed eis tantum, ad quos pertinet, injungi poterit, ut soluta condigna mercede, actorum exemplum authenticum appellandi intra brevem aliquem competentem terminum tradatur. Caveat tamen Judex à quo nisi vere appellatum fuerit in causa appellabili, interim aliquid in præjudicium appellantis attentet, & si per actum publicum, aut per testium depositiones constiterit, acta denegari appellanti, Judex appellationis mandato tradendi acta possit adjicere, ne interim aliquid novi contra appellantem attentetur.

»A sententiæ autem definitiva contra verum contumacem prolata, appellatio non recipiatur, nec inhibitiō, aut alia quævis provisio, quamdiu appellans in hujusmodi vera contumacia perstiterit, concedatur.

»Ab executione decretorum Sacri Concilii Trid. aut Visitationis Apostolicæ, appellationes à Metropolitanis non recipiuntur, neque etiam quando Episcopi virtute ejusdem Sacri Concilii Trid. procedunt uti Sedis Apostolicæ delegati in causis, quæ sub eorum jurisdictione ordinaria non comprehenduntur, salva tamen in hoc casu Legatorum, & Nunciorum Apostolicorum auctoritate.

»In causis verò visitationis Ordinariarum, aut correctionis morum quoad effectum devolutivum tantum appellationes admittantur, nisi de gravamine per definitivam irreparabili agatur, vel cum Visitator citata parte, & adhibita causæ cognitione judicialiter procedit, tunc enim appellationis locus erit, etiam quoad effectum suspensivum.

»Cum à gravamine, quod per definitivam reparari nequit, ut indebitæ incarcerationis, vel torturæ, aut excommunicationis etiam comminatæ, appellatur, non nisi visis actis, ex quibus evidenter appareat de gravamine, appellatio admittatur, aut inhibitiō, vel provisio aliqua concedatur.

»Causa appellationis pendente, appellans in eodem, quo reperitur, carcere permanebit, quoad Judex ad quem /

»quem appellatum est, visis actis, & causa cognita aliter decreverit; Et tunc si à Judicis ad quem decreto vim definitivæ habente fuerit appellatum, is nihil mandare, aut pro sui decreti executione attentare poterit, donec per Judicem superiorem aliud fuerit ordinatum.

»Acta originalia processus primæ instantiæ ad Judicem appellationis Notarius mittere non cogatur, nisi probabilis aliqua falsitatis causa, & suspicio incidat, quæ Judicialiter objiciatur, & tunc terminata causa, remittenda sunt ad Ordinarium, ut in suo archivio conserventur.

»Censura ecclesiastica contra appellantem prolata relaxari, aut nulla declarari per Judicem appellationis non possit, nisi auditis partibus, & causa cognita, tuncque si constiterit eam justam esse, ad Judicem, qui excommunicavit, appellans remittendus est, ut ab ipso juxta sacros canones, beneficium absolutionis, si humiliter petierit, debitamque emendationem præstiterit, obtineat: Si verò injustam esse clare appareat, superior absolutionem impediatur; Si autem dubitatur, honestius est, ut ad excommunicatorem intra brevem aliquem competentem terminum eidem præfigendum absolvendus remittatur, licet etiam superior hoc casu idipsum per se præstare jure possit.

»Absolutio ad cautelam, non nisi parte citata, & visis actis, cum dubitatur de nullitate excommunicationis ab homine prolata, vel à jure, si occurrat dubium facti, vel probabile dubium juris, concedenda erit, tunc ad tempus breve cum reincidentia, & præstita per excommunicatum cautione de stando juri, & parendo mandatis ecclesiæ tantum; & si juxta formam à jure præscriptam apparebit, aliquem ob manifestam offensam excommunicatum fuisse, debitam etiam satisfactionem præstare: Si verò ob contumaciam manifestam, expensas quoque reficere, ac insuper cavere de judicio sisti coram excommunicatorem, qui teneatur, priusquam ad cautelam absolvatur.

Romæ in Sac. Congr. die 16. Octobris 1600.

Alex. Cardin. Florent.

Hieron. Agustius Secret.

Insuper die 15. Maji 1700. circa hanc materiam fuerunt edita à Sac. Congr. Conc. alia decreta in causa Insulæ, seu regni Sardinia, quæ pariter ad literam cum propositis dubiis hic adducuntur.

21 1. An quando Ordinarii ad evitanda scandala procedunt, non citata parte, nec adhibita causæ cognitione in causis vjsitationis, aut correctionis morum, possit Judex Delegatus Apostolicus appellationem simpliciter admittere?

2. An ab Interlocutoria, vel alio quocumque gravamine, quod tamen potest reparari per sententiam definitivam, valeat appellationem admittere?

3. An quando appellatur à gravamine, quod per definitivam reparari nequit, ut carcerationis, torturæ, aut excommunicationis, possit appellationem admittere, aut inhibitionem, vel aliam inhibitionem concedere non visis actis, ex quibus evidenter appareat de gravamine?

4. An censuras ecclesiasticas in appellantem prolatas valeat relaxare, aut nullas declarare, non auditis partibus, nec cognita causa?

5. An valeat absolutiones ad cautelam concedere, non citata parte, nec visis actis, nec præstita cautione ab appellante de stando juri, & parendo mandatis ecclesiæ?

6. An ab executione decretorum Sacri Concilii Trident. valeat appellationem admittere?

7. An valeat causas in curiis Ordinariorum, vel aliorum Judicum inferiorum pendentes ad se avocare, vel illorum cursum impedire sub quolibet prætextu, præterquam per viam legitimæ appellationis fuerint ad ipsius tribunal delate?

8. An valeat appellationem recipere, nisi per publica documenta (quæ realiter exhibeantur) prius constiterit appellationem à sententia definitiva, vel habente vim definitivæ, aut à gravamine, quod per definitivam sententiam reparari non possit in casibus à jure prohibitis per

legitimam personam, & intra debita tempora fuisse interpositam, & prosecutam?

9. An valeat inhibitionem concedere post receptam appellationem absque insertione tenoris sententiæ, aut decreti definitivi, aut definitivi vim habentis, etiamsi appellans asserat culpa Judicis quo, vel actuarii exemplum habere non posse, non justificato impedimento, & an in causa possint inhibitiones impune sperni?

10. An valeat appellationes in secunda instantia recipere à decretis, seu sententiis Suffraganeorum, omissio medio curiæ metropolitanae?

11. An in causis de sui natura appellabilibus, in quibus dictus Judex processit, valeat appellationem quoad effectum suspensivum denegare?

Sacra Congreg. die 15. Maji 1700. respondit:

Ad 1. Negative quoad effectum suspensivum.

Ad 2. Negative.

Ad 3. Negative quoad cognitionem causæ in gradu Appellationis tantum, & affirmative quoad brevem supersessoriam.

Ad 4. Negative.

Ad 5. Negative præterquam in casu absolutionis ab breve tempus, & tunc cum obligatione de stando juri, & parendo mandatis ecclesiæ.

Ad 6. Negative.

Ad 7. Negative.

Ad 8. Negative.

Ad 9. Negative.

Ad 10. Negative.

Ad 11. Negative.

¶ Quod tradit Auctor num. 6. non admitti appellationem quoad effectum suspensivum à decreto lato in vjsitatione, ita distingue: Aut decretum illud concernit res ad cultum divinum, morumque correctionem pertinentes, & non habet locum appellatio quoad effectum suspensivum. Aut dictum decretum respicit alia negotia, quæ nil commune habent cum cultu divino, morumque correctione, & quoad ipsum effectum suspensivum procedit appellatio: Van-Espen *Juris Eccles. univers. p. 1. tit. 17. cap. 4. num. 3. & seq.* Card. de Luca in *adnot. ad Conc. Trident. discurs. 5. fer. per tot.* Ventrigl. de *Jurisd. Archiep. cap. 121. num. 5. & 6.* Rot. cor. Rembold. *dec. 294. num. 3. cor. Dunozett. jun. dec. 333. numer. 3. & cor. Caprar. dec. 523. num. 5.*

A sententia excommunicationis, ut advertit Auctor, appellari nequit. Idem dicendum est (ut ait Murg. de *Appellat. part. 1. q. 17. num. 648.*) de suspensione ab ingressu ecclesiæ, ab officio, sive ab alia re mere spiritali & animam concernente: quia hæc parificantur excommunicationi quoad hunc effectum suspensivum &c. ALIUD in suspensione à beneficio, vel ab alia re temporalis, tunc enim appellatio suffragatur quoad utrumque effectum.

Tametsi à sententia declaratoria incursus censurarum appellari queat; Id tamen fallit, si dicta sententia declaratoria lata sit in executionem mandati executorialis rei judicatae, nam ut sit tandem aliquando litium finis, non admittitur ab eo appellatio, Murg. de *appell. part. 1. q. 7. §. 2. divis. 12. num. 227.* Quod ipsum obtinet quoque quando Judex in mandato dicit: *Nisi infra sex dies, quem terminum tibi damus, obediveris &c.* Idem Auctor loco citato.

De appellatione ab ipsa sententia incursus censurarum hæc habet Murg. de *appellat. part. 1. q. 7. §. 2. divis. 12. num. 328.* Sed est notandum, quod à sententia declaratoria incursus censurarum solum appellare licet quoad effectum devolutivum, non verò quoad suspensivum. Interim enim habendus est appellans pro excommunicato, donec Judex ad quem super excommunicatione pronunciet.

(Nihil amplius hic prænotandum venit quam ad *adit. hispan. verb. Forum, vers. Præsentibus*, Lectorem remittere; perlegantur *Auct. Acord. 6. tit. 8. lib. 1. cap. 4. & 22. num. 15. Auct. 4. §. 24. tit. 1. lib. 4. Recop. Cast. Vide nota num. 55. art. præced. ubi inter casus quo-*

quorum in legibus ibi citat. non datur appellatio, excommunicatio exprimitur; conferantur hi articuli; ne despicias *leg. 30. tit. 6. p. 1.* in qua, quamvis appellatio interponatur, non suspenditur decretum, ad promotionem majoris ordinis ab Episcopo resolutum; *videatur addit. hispan. verb. Clericus, vers. Tales Clerici.*)

ARTICULUS VI.

Appellatio quoad vim, & effectus clausulæ:
Appellatione remota.

SUMMARIUM.

- 1 **C**AUSAS committens cum clausula appellatione remota, potest solus Papa in causis ecclesiasticis ubique terrarum, & in causis profanis Papa in locis suæ temporalis Jurisdictionis, Imperator, Reges, & omnes Principes supremi in suis respectivis dictionibus.
- 2 Unde nec Legatus à Latere potest sub illa clausula subdelegare.
- 3 Nec Sacra Congregatio Cardinalium.
- 4 Nec Signatura Justitiæ.
- 5 *Vi Clausulæ*: appellatione remota, censetur prohibita omnis appellatio, quæ à jure expressè concessa non reperitur.
- 6 *Per clausulam*: appellatione remota, non solum non prohibentur appellationes à jure expressè concessæ cum adjecto: non obstante clausula, appellatione remota, sed neque prohibentur appellationes à jure expressè concessæ, & approbatæ, licet sine tali adjecto, non obstante clausula, appellatione remota, ad num. 7.
- 8 *Clausula* appellatione remota, plures operatur effectus, quorum principales assignantur. Primus effectus est, quod tollat omnem appellationem, quæ non reperitur expressè in jure concessa.
- 9 Secundus effectus est, quod non suspendatur jurisdictionis à quo, nec iste teneatur deferre appellationi, sed possit sententiam suam mandare executioni, antequam sciat per Judicem ad quem fuisse receptam appellationem, & sibi inhibitum, ne ad ulteriora procedat.
- 10 Tertius effectus est, quod Judex non deferens tali appellationi, quantumvis probabili, non punitur, incidit in pœnam, *cap. Decreto 11. caus. 2. q. 6.*
- 11 Quartus effectus est, quod rescriptum posterius non revocet prius datum sub tali clausula appellatione remota, nisi prioris rescripti, & talis clausulæ faciat expressam mentionem.
- 12 Quintus effectus, quod attentata post talem appellationem non revocantur à Judice ad quem per viam attentati, vel nullitatis.
- 13 Sextus effectus est, quod teneat excommunicatio lata in contumacem post appellationem ipsius à Judice dato cum clausula appellatione remota: dummodò tamen appellatio illa non sit in casibus expressè ad appellandum à jure approbatis.

1 **C**AUSAS committere cum clausula appellatione remota, potest solus Papa in causis ecclesiasticis ubique terrarum, & in causis profanis Papa in locis suæ temporalis jurisdictionis, Imperator, Reges, & omnes Principes suprema jurisdictione gaudentes in suis respectivè dictionibus, *leg. 1. §. fn. ff. A quibus appell. non licet, cap. Super Quæstionum articulis 27. cum ibi notat. de offic. delegati*; & sic tenent communiter Doctores hic, ut testatur Abbas, *num. 4.* Unde nec Legatus à latere potest sub illa clausula subdelegare, *ex citat. cap. Super quæstionum*, §. Si verò: Nec Sacra Congregatio Cardinalium, ut testatur Fagnan. *in cap. Pastoralis, num. 3. de appellat.* se non semel audivisse Urbanum VIII. dicentem, Congregationem Cardinalium non posse dare clausulam appellatione remota. Quam nec Signatura Justitiæ dare potest; *Marches. de commiss. part. 1. cap. 10. Fagnan. leg. cit. mox*, & alii cum Rota apud Card. Seraphin, *decis. 857. num. 2.*

Vi clausulæ appellatione remota censetur prohibita omnis appellatio, quæ à jure expressè concessa non reperitur, ut habetur expressè, *cap. Pastoralis 53. de appellat.* præcisus his verbis: „Quæsiisti, utrum quando inhibetur appellatio in rescripto, frustratoria tantum inhibita videatur? Nos igitur attendentes, quod per appellationem frustratoriam, etiamsi non fuisset inhibita, negotium non debeat impediri, respondemus, quod quælibet provocatio intelligitur removeri, quæ à jure non indulgetur expressè, sed si appellans fuerit gravatus injustè, gravamen hujusmodi per superiorem poterit emendari.“ Et clarissimè in ejus summario: *Per clausulam appellatione remota inhibetur omnis appellatio, quæ à jure non indulgetur expressè.*

Per clausulam appellatione remota, non solum non prohibentur appellationes à jure expressè concessæ, cum adjecto, non obstante clausula appellatione remota, sed neque prohibentur appellationes à jure expressè concessæ, & approbatæ, licet sine tali adjecto, non obstante clausula appellatione remota: Ita Hostiens. *in citat. cap. Pastoralis, verb. Expressè*: Abbas, *ibid. num. 14.* citans Doctores communiter, & sequuntur Fagnan. *in cap. Pastoralis, num. 24. Pirhing. lib. 2. tit. 28. de appellat. numer. 70. Anaclet. ibid. num. 289.* Et ratio est, quia ubi jura permittunt expressè appellationem, gravamen est notorium, & manifestum, sed clausula appellatione remota, non potest impedire appellationem, ubi gravamen est notorium & manifestum. Superior enim committens causam cum clausula appellatione remota, existimat Judicem non injustè gravaturum partes, *arg. cap. Secundò requiris 41. de appellat.* alias non posset justè committere causam cum tali clausula, quia sic censeretur velle gravamen alterius, adeoque à Judice notoriè, & manifestè gravante potest appellari, non obstante quod causa sit ei commissa cum clausula appellatione remota: Colligitur *ex cap. Ex conquæstione 10. de restitut. Spoliator. & Glossa ibi, verb. Post appellationem*; ubi sic præcisè dicit: *Et ita tenuit appellatio, licet esset inhibita in literis, quia remotio appellationis non impedit appellationem, ubi manifestè quis gravatur*; & hanc Glossam ex variis aliis juris canonici capitulis, scilicet *ex cap. Significante 34. cap. Rodolphus 35. cap. Significavit 36. de rescript. cap. Exhibita 19. de judic. cap. Dilecti 8. cap. Dilectæ 10. cap. Significaverunt 11. de except.* ex quibus omnibus, & aliis similibus constat, appellationem admitti, ubi adest gravamen notorium, & manifestum, licet causa sit alicui commissa cum clausula appellatione remota; Joann. Andræas, *in citat. cap. Pastoralis, num. 12.* Hostiens. Abbas, & alii loco supracitato, cum Lancelot. Seraphin. Scaccia, Marches. Gonzalez, & Barbosa cum pluribus aliis à se citatis, *tract. de claus. clausula 9. num. 20. & Rota, part. 2. decis. 117. num. 1.*

Clausula appellatione remota plures operatur effectus, quorum principales sunt: Primus effectus est, quod tollat omnem appellationem, quæ non reperitur expressè in jure concessa, *cap. Pastoralis 53. de appellat.* Secundus effectus est, quod non suspendatur jurisdictionis à quo, nec iste teneatur deferre appellationi, sed possit sententiam suam mandare executioni, antequam sciat per Judicem ad quem fuisse receptam appellationem, & ubi inhibitum, ne ad ulteriora procedat, *cap. Pastoralis 28. §. Præterea, de offic. judic. delegat. Abbas, loc. citat. Pirhing. loc. citat. & Barbosa citans plures alios, claus. 9. num. 9.* Tertius effectus est, quod Judex non deferens tali appellationi quamvis probabili, non punitur, nec incidit in pœnam, *cap. Decreto 11, caus. 2. quæst. 6.* Cum enim hoc sit ei à Jure expressè concessum, & sic juris auctoritate eam non admittat, nec Principis majestatem contemnit, nec peccat, adeoque nec ullam pœnam meretur, *cap. Qui peccato 4. caus. 23. quæst. 4. & leg. Grachus 34. cod. ad leg. Juliam, de adulter. Hostiens. in capit. Pastoralis, num. 9. Abbas, ibid. num. 10. Fagnan. ibid. num. 29. Pirhing. Anaclet. Barbosa, citat. claus. 9.* Quartus effectus est, quod rescriptum posterius non revocet prius datum sub tali clausula appellatione remota nisi prioris rescripti, & talis clausulæ facit expressam mentionem; Abbas, *loc. citat. num. 14.* hoc probans *ex cap. Ex conquæstione 10. & notatis, ibid. de restitut. Spoliator.*

- 12 Quintus effectus est, quod attentata post talem appellationem non revocantur à Judice *ad quem* per viam attentati, vel nullitatis, quia cum per eam appellationem non suspendatur jurisdictio Judicis à quo, omnia ab eo acta erunt valida, licet possint exinde à superiore revocari per viam quærelæ, ut concludunt Hostiens. num. 9. Joannes
- 13 Andræa, num. 4. Butrius, num. 3. Abbas, num. 11. Pirhing. & alii plurimi. Sextus effectus est, quod teneat excommunicatio lata in contumacem post appellationem ipsius à Judice dato cum clausula *appellatione remota*; dummodò tamen appellatio illa non sit in casibus expressè ad appellandum à jure approbatis; Abbas, *in citat. cap. Pastoralis* 53. num. 9. Scaccia, *de appellat. quæst. 17. limit. 22. num. 56.* Barbosa, *tract. de clausulis, claus. 9. numer. 15.* Francus, *in cap. Pastoralis, de appellat. num. 7.* & alii. Plures adhuc hujus clausulæ effectus enumerantur à Doctoribus, sed ut minus principales reliquuntur videnti apud Abbatem, *in cap. Ut debitus* 59. num. 14. *de appellat. Francum, in cap. Pastoralis, col. 3. circa med. verb.* Operatur ergo primo; Præposit. num. 32. *vers.* Succedit tertia quæstio principalis, Alex. num. 30. & seqq.
- 14 & Barbosa, *in citat. claus. 9.*
- ¶ Conclusioni ab Auctore positæ, num. 1. quod nonnisi Princeps causas committere valeat cum clausula, *appellatione remota*, consecraria est hæc altera, quod scilicet Delegati à Principe sub hac clausula subdelegare nequeant, idque quia si subdelegarent, indirectè sibi tribuerent facultatem delegandi sub clausula, *appellatione remota*; cum eo, quo delegati sunt, modò subdelegatio institui debeat. Cofer Bohem. *in decret. lib. 2. t. 28. §. 10.*
- 15 De vi hujus clausulæ *appellatione remota* dissidentes inter se Doctores opiniones recenset Bohemer, *loc. citat. §. 21. & 22.* Quoad effectum verò ab Auctore, num. 13. relatam, nempe quod virtute hujus clausulæ valeat excommunicatio post appellationem lata, nota, id eatenus verum esse, quatenus Judex adamussim servata forma commissionis procedat, nec partem gravet. Rota, *coram Ludovis. decis. 91. num. 10.*
- 16 Illud hic prætereundum haud est, hanc clausulam non præjudicare tertiò, qui pro suo interesse appellare intendit, *cap. 15. de offic. & potest. Judic. Delegat. Brunemann. dissert. ab appellat. rescript. Princip. remot. cap. ult.* nec esse per eam sublata alia juris remedia. Primò enim facultas recusandi Judicem non est prohibita, *cap. 3. & 9. de appellat.* Secundò, integrum est gravato remedium supplicationis, vel restitutionis in integrum, Gail. 1. *observ. 33. num. 3.* Tertiò non est impedita quærela nullitatis; Bohemer. *ibid. §. 23.*
- 17 De altera, eaque potentiori clausula: *Omni & quacumque appellatione remota*, Confer Scacc. *de appellat. quæst. 16. limit. 1. num. 96. ¶*
- (Quemlibet à sententia contra ipsum lata appellare posse, animadversum existit; per consequens, nisi, aut casus, quorum non est interponenda appellatio, assignentur; aut à Principe superiorem non recognoscente, cui privativè hæc actio competit, cum clausula *appellatione remota*, causæ committantur: Vide *sup. artic. 4. per tot. ibique citat. leg. Præcipuè 13. prop. fin. tit. 23. part. 3.* si interponitur, quin admittatur non poterit. Solus Princeps, cum sit supra jus positivum, & quidquid velit in judicarii ordinis derogationem effectum sortiatur, valet hoc efficere; Sic demonstrat *lex 25. tit. 3. lib. 2. 19. & 20. tit. 2. lib. 3. Ord. Reg. 22. tit. 4. lib. 2. Recop. Castel. Vide in fin. hujus verb. vers.* Per tres, *prop. fin.* Judiciale est proloquium, *illius est legem tollere cujus est condere*: à lege hoc assertum non discrepat, 2. 5. 7. & 8. *tit. 1. part. 2.*
- His, ceterisque antecederentur præsentibus: ratio, in qua *ex num. 6. ad fin. 7.* doctrina nitatur, comprehendendi nequit, legibus, & juri hispano eam conferendo, atque eisdem accomodari ut possit; si remedium tollitur appellationis, quomodò ad idem est confugiendum; quod de facto valeat interponi quilibet confitebitur: quod possit admitti: En difficultas, dum est sublata; janua omninò, si pars injustè gravatur, non est clausa; superexaltat misericordia judicium; *leg. 1. tit. 24. part. 3.* expressè *in præmio, dict. tit. & part.* similis casus depingitur, & in defectum appellationis propter relatam clausulam sup-

plicatio ingreditur, ut gravamina, si inventa, corrigantur.

Quæ sequuntur, nostris conveniunt decisionibus: statim prolata sententia potest exequi; *leg. 15. & 19. tit. 4. tot. tit. 27. part. 3.* quod propter executionem attentata non verificentur; vide *infr. art. 10.* incertitudinis non convincuntur ex num. 16. ad 17. exposita: præ oculis habebitur *addit. hisp. infra in hoc verb. & verb. Sententia.*)

ARTICULUS VII.

Appellatio quod Fatalia.

SUMMARIUM.

- 1 APPELLATIONUM fatalia quid sint.
- 2 Fatalia dicuntur à fato, sive morte.
- 3 Appellationum fatalia seu tempora appellationis sunt quadruplicia. Prima sunt fatalia seu tempora petendi apostolos. Tertia sunt fatalia, seu tempora præsentandæ appellationis. Quarta sunt fatalia, seu tempora finiendæ appellationis.
- 4 Fatalia, seu tempora interponendæ appellationis de jure antiquo erant duo dies in causa propria, tres in causa aliena, seu procuratorio nomine actitata.
- 5 De jure vero novo sunt decem dies à die gravaminis illati, vel latæ sententiæ, & scientiæ numerandi.
- 6 Isti decem dies ad appellandum concessi incipiunt currere statim à momento habitæ notitiæ de illato gravamine, & data sententia.
- 7 Hoc decendium currit de momento in momentum.
- 8 Et taliter debet currere de momento in momentum, ut etiam debeat esse conscius, ita ut in eo decendio includantur etiam feriæ, nec propter ipsas censeatur prorogari.
- 9 Fatalia, seu tempora petendi apostolos, remissivè,
- 10 Fatalia, seu tempora præsentandæ appellationis de jure civili sunt sex menses.
- 11 De jure verò canonico nullum reperitur determinatum tempus, sed videtur relictum dispositioni Judicis à quo.
- 12 Fatalia, seu tempora faciendæ appellationis de jure sunt duodecim menses, & ex causa necessaria, & evidenti biennium, ita tamen, ut Judex à quo secundum locorum distantiam, & personarum, & negotii, seu causæ qualitatem, prout expediens judicaverit, possit brevius tempus præfigere.
- 13 Hoc tempus est numerandum non à die latæ sententiæ, sed à die interpositæ appellationis.
- 14 Taliter quod, si ipse appellans, cessante justo impedimento, non fuerit prosequutus, neque terminaverit, debet ejus appellatio censeri deserta.
- 15 Et sic tenebit sententia prius lata.
- 16 Fatalia, seu tempora unius anni, & ex justa causa biennii ad prosequendam, & finiendam appellationem à jure concessa, non currunt legitime impedito.
- 17 Impedimenta legitima, quorum quodlibet sufficit, ut appellans etiam elapso biennio habeat jus ad prosequendam appellationem, enumerantur à Canonistis communiter sex; & primum se tenet ex parte appellantis, scilicet ratione propriæ impotentiae.
- 18 Secundum impedimentum provenire potest ex parte appellati.
- 19 Tertium impedimentum provenire potest ex facto utriusque, scilicet appellantis, & appellati.
- 20 Quartum impedimentum provenire potest ex parte Judicis ad quem.
- 21 Quintum impedimentum provenire potest ex facto tertii.
- 22 Sextum impedimentum provenire potest ex casu fortuito.
- 23 Ad hoc tamen, ut unumquodque ex dictis impedimentis sufficiat ad prosequendam appellationem post elapsam biennium, debet esse reale, & veridicum, & ut tale evidentissima probatione constet.
- 24 Et hoc onus probandi esse verum, & legitimum im-

pedimentum incumbit appellanti.

25 *Immò nedum appellanti incumbit onus probandi verum esse, & reale impedimentum, sed insuper probare debet, quod diligentiam adhibuerit ad removendum tale impedimentum, & appellationem prosequendam.*

26 *Solus enim ille dicitur ex justa, necessaria, & evidenti causa impeditus, qui post adhibitam diligentiam adhuc remanet impeditus. Non verò ille, qui de facili potest tollere impedimentum, & non tollit.*

1 **A**PELLATIONUM fatalia sunt illa tempora, intra quæ debet inchoari, & terminari causa appellationis; aliter appellatio, seu facultas appellandi fit deserta, & extinguitur: Est in re communis. Et ista dicuntur *fatalia à facto*, sive à morte, prout colligitur *ex leg. 2. cod. de temporibus in integrum restitut.* ubi expressè dicitur: *Pater tuus in fata concessit*: Sicut enim mors extinguit totaliter hominem, ita lapsus temporis pro appellatione concessi extinguit appellationem, itaut, ipso elapso, censeatur etiam elapsa, & totaliter deserta appellatio, & rata maneat prior data sententia: Sic Abbas, *in cap. Ex ratione 8. num. 8. de appellat.* Scaccia, *quæst. 15. de appellat. num. 11.* Maranta, *part. 6. speculi aurei, tit. de appellat. num. 232.* & alii communiter.

3 Appellationum fatalia, seu tempora appellationis sunt quadruplicia. Prima sunt fatalia, seu tempora interponendæ appellationis. Secunda fatalia, seu tempora petendi apostolos. Tertia fatalia, seu tempora præsentandæ appellationis. Et quarta fatalia, seu tempora finiendæ appellationis: Engel, Pirhing, & alii *hoc loco, & est in re communis.* Fatalia interponendæ appellatio, seu tempora concessa ad appellandum, quibus elapsis, elabitur etiam, & extinguitur facultas appellandi, de jure antiquo erant duo dies in causa propria, & tres in causa aliena, seu procuratorio nomine actitata; *leg. 1. §. Biduum, ff. Quando appelland. sit; leg. Eos 6. §. Sin autem, cod. hoc tit. & cap. Biduum 29. quæst. 6.* (Sine distinctione tres tantum assignabantur, *leg. 1. tit. 15. lib. 2. For. Reg. infr. citat. 150. Styl.*) De jure verò novo sunt decem dies à die gravaminis illati, vel latæ sententiæ, & scientiæ numerandi. *Est communis; & expressè habetur in authent. Hodiè juxta Gloss. ibid. cod. de appellat. & cap. Anteriorum 28. caus. 2. quæst. 6.* ubi expressè habetur: *Sancimus, omnes appellationes, sive per se, sive per procuratores, sive per defensores, vel curatores, & tutores, ventilentur, posse intra decem dierum spatium à recitatione sententiæ numerandorum Judicibus ab his, quorum interest, afferri.* Et clarissimè in ejus Summario; *infra decem dies remedium appellationis conceditur.* Et expressè etiam habetur, *in cap. Quod ad consultationem 15. de sentent. & re judicata*, præcisè his verbis: *Cum post decem dierum spatium sententia in auctoritatem rei transeat judicatæ, qui ad provocationis subsidium infra id temporis non recurrit, appellandi sibi aditum denegare.* Isti decem dies ad appellandum concessi incipiunt currere statim à momento habitæ notitiæ de illato gravamine, & data sententia, *cap. Concertationi 7. de appellat. in 6.* ubi expressè dicitur: *Quisquis ex eis* (scilicet electionibus, postulationibus, provisionibus, & quibuslibet extrajudicialibus actibus) *quisquis ex eis gravatum se reputans per appellationis beneficium gravamen illatum desideraverit revocari, infra decem dies, postquam sciverit, si velit, appellet. Post decendum verò eidem aditus non pateat appellandi.* Et hoc decendum currit de momento in momentum, taliter quod, si sententia lata sit contra præsentem hora vigesima, v. gr. primæ diei mensis, decendum debeat currere usque ad horam vigesimam diei undecimæ ejusdem mensis, ad hoc ut sit integrum, & completum, cum horæ antecedentes ad vigesimam primæ diei, in qua lata est sententia, non ingrediantur tale decendum, & ideò Gailus, *lib. 1. pract. observ. 139. num. 5.* Pirhing, *lib. 2. tit. 28. num. 135.* Anaclet. *ibid. num. 159.* cum aliis monent Notarios, ut in instrumento appellationis, non tantum diem, sed etiam horam interpositæ appellationis exactè notent, ad hoc ut certo sciatur, quando decendum sit elapsum, necne. Et

4 colligitur ex Glossa, *in clementin.* Sicut, *de appellat. verb. A die*, ubi dicit: *Ergo videtur, quod illa pars diei, in qua appellatur, cedat lucro appellantis, nec computetur in anno, & in hoc differat à tempore appellationis interponendæ, quod currit de momento ad momentum.* Et totaliter debet currere de momento ad momentum, ut etiam debet esse continuum, itaut in eo decendio includantur etiam feriæ, ne propter ipsas censeatur prorogari; *leg. 1. cod. de feriis; leg. Sive 3. §. Feriæ, cod. de dilation. & Doctores supracitat.* (Quæ præcedentèr animadvertuntur, *leg. 22. & 24. tit. 23. part. 3. 151. & 156. Styli*, ferè in omnibus conveniunt.)

5 Fatalia, seu tempora petendi apostolos, vide supra in *9 verb. Apostoli, id est Literæ missoriæ.* Fatalia, seu tempora præsentandæ appellationis, id est præsentandi apostolos, & introducendæ coram Judice ad quem appellationis, secundum jus civile sunt sex menses, intra quos computandos, & numerandos à die interpositæ appellationis, & non à die latæ sententiæ, debent præsentari apostoli, & appellatio introduci coram Judice ad quem; *leg. 2. & 3. cod. de tempor. appellat.* Camera Spirens. *part. 2. tom. 30. Gailus, lib. 1. pract. observat. 140. num. 2. & 3.* Pirhing. *lib. 2. tit. 28. num. 145.* Sannig. *ibid. cap. 6. num. 9.* Anaclet. *ibid. num. 167.* De jure tamen canonico nullum reperitur determinatum tempus ad præsentandos apostolos, seu ad præsentandam, vel introducendam appellationem coram Judice ad quem, sed videtur relictum dispositioni Judicis à quo, qui secundum locorum distantiam, ac personarum, & negotii, seu causæ qualitatem debet præfigere congruum terminum, intra quem appellatio præsentetur Judici ad quem, aliter elapso tali termino habeatur appellatio pro deserta, *capit. Cum sit 5. & cap. Ad aures 83. de appellat. & clement. Quamdiù 4. de appellat.* Et sic tenent Scaccia, *quæst. 15. in appellat. num. 12.* Engel. *lib. 2. tit. 28. num. 48.* Pirhing. *ibid. num. 145.* Anaclet. *ibid. n. 168.* & alii passim. (*Leg. 2. tit. 15. lib. 2. For. Reg. 23. tit. 23. part. 3. 2. tit. 16. lib. 3. Ord. Reg. 2. tit. 18. lib. 4. Recopil. Castell.*)

6 Fatalia, seu tempora finiendæ, seu prosequendæ usque ad finem appellationis, de jure sunt duodecim menses, seu annus integer, & ex causa necessaria, & evidenti biennium, ita tamen, ut Judex à quo secundum locorum distantiam, & personarum, & negotii, seu causæ qualitatem, prout expediens judicaverit, possit brevius tempus præfigere, ut habetur expressè *in cap. Cum sit Romana 5. de appellat.* his verbis: *„Si ante sententiam, vel postea fuerit appellatum, hujusmodi appellationibus annus indulgetur, aut ex necessaria: & evidenti causa biennium, nisi fortè Judex, à quo appellatum fuerit secundum locorum distantiam, & personarum, & negotii qualitatem recisius tempus fuerit moderatus.“* Et concordat *clement.* Sicut appellationem *3. de appellat.* Et hoc tempus est numerandum, non à die latæ sententiæ, sed à die interpositæ appellationis, ut expressè habetur *ex Clementin.* Sicut appellationem *3. de appellat.* his verbis: *„Infra annum à die interpositionis ipsius* (scilicet appellationis) *prosequi, & finire tenetur appellans.* Taliter quod si ipse appellans, cessante justo impedimento, non fuerit prosecutus, neque terminaverit, debet ejus appellatio censi deserta, ut præcisè statuit *cit. clementin.* Sicut appellationem, his verbis: *„Quod si justo impedimento cessante, non fecerit, debet ejus appellatio deserta censi.“* Et sic tenebit sententia prius lata, ut expressè statuitur *in cap. Cum sit Romana 5.* his verbis: *„Infra quod, si is, qui appellaverit, causam appellationis non fuerit prosecutus, tenebit sententia, si post sententiam appellaverit, & à causa sua cecidisse videtur, nec amplius super eodem negotio audietur appellans.“* Concordat *cap. Et qui appellat, caus. 2. quæst. 6.* his verbis: *„Ei qui appellat, impertitur annus, intra quem secundum se communiter cum ad litem exequatur, aut (si justa intercesserit causa) alius annus indulgeatur, quo transacto, lite non completa, maneat sententia rata.“* Et jam sic fuerat statutum, *in authent.* Ei, qui appellat, *cod. de temporibus appellat.* Et es communis. (Ad intelligentiam præcedentium quid in jure hispano hodiè statuatur, vide *addition. infrascriptam, & verb. Senten-*

7

8

9

10

11

12

13

14

15

colligitur ex Glossa, *in clementin.* Sicut, *de appellat. verb. A die*, ubi dicit: *Ergo videtur, quod illa pars diei, in qua appellatur, cedat lucro appellantis, nec computetur in anno, & in hoc differat à tempore appellationis interponendæ, quod currit de momento ad momentum.* Et totaliter debet currere de momento ad momentum, ut etiam debet esse continuum, itaut in eo decendio includantur etiam feriæ, ne propter ipsas censeatur prorogari; *leg. 1. cod. de feriis; leg. Sive 3. §. Feriæ, cod. de dilation. & Doctores supracitat.* (Quæ præcedentèr animadvertuntur, *leg. 22. & 24. tit. 23. part. 3. 151. & 156. Styli*, ferè in omnibus conveniunt.)

Fatalia, seu tempora petendi apostolos, vide supra in *9 verb. Apostoli, id est Literæ missoriæ.*

Fatalia, seu tempora præsentandæ appellationis, id est præsentandi apostolos, & introducendæ coram Judice ad quem appellationis, secundum jus civile sunt sex menses, intra quos computandos, & numerandos à die interpositæ appellationis, & non à die latæ sententiæ, debent præsentari apostoli, & appellatio introduci coram Judice ad quem; *leg. 2. & 3. cod. de tempor. appellat.* Camera Spirens. *part. 2. tom. 30. Gailus, lib. 1. pract. observat. 140. num. 2. & 3.* Pirhing. *lib. 2. tit. 28. num. 145.* Sannig. *ibid. cap. 6. num. 9.* Anaclet. *ibid. num. 167.* De jure tamen canonico nullum reperitur determinatum tempus ad præsentandos apostolos, seu ad præsentandam, vel introducendam appellationem coram Judice ad quem, sed videtur relictum dispositioni Judicis à quo, qui secundum locorum distantiam, ac personarum, & negotii, seu causæ qualitatem debet præfigere congruum terminum, intra quem appellatio præsentetur Judici ad quem, aliter elapso tali termino habeatur appellatio pro deserta, *capit. Cum sit 5. & cap. Ad aures 83. de appellat. & clement. Quamdiù 4. de appellat.* Et sic tenent Scaccia, *quæst. 15. in appellat. num. 12.* Engel. *lib. 2. tit. 28. num. 48.* Pirhing. *ibid. num. 145.* Anaclet. *ibid. n. 168.* & alii passim. (*Leg. 2. tit. 15. lib. 2. For. Reg. 23. tit. 23. part. 3. 2. tit. 16. lib. 3. Ord. Reg. 2. tit. 18. lib. 4. Recopil. Castell.*)

Fatalia, seu tempora finiendæ, seu prosequendæ usque ad finem appellationis, de jure sunt duodecim menses, seu annus integer, & ex causa necessaria, & evidenti biennium, ita tamen, ut Judex à quo secundum locorum distantiam, & personarum, & negotii, seu causæ qualitatem, prout expediens judicaverit, possit brevius tempus præfigere, ut habetur expressè *in cap. Cum sit Romana 5. de appellat.* his verbis: *„Si ante sententiam, vel postea fuerit appellatum, hujusmodi appellationibus annus indulgetur, aut ex necessaria: & evidenti causa biennium, nisi fortè Judex, à quo appellatum fuerit secundum locorum distantiam, & personarum, & negotii qualitatem recisius tempus fuerit moderatus.“* Et concordat *clement.* Sicut appellationem *3. de appellat.* Et hoc tempus est numerandum, non à die latæ sententiæ, sed à die interpositæ appellationis, ut expressè habetur *ex Clementin.* Sicut appellationem *3. de appellat.* his verbis: *„Infra annum à die interpositionis ipsius* (scilicet appellationis) *prosequi, & finire tenetur appellans.* Taliter quod si ipse appellans, cessante justo impedimento, non fuerit prosecutus, neque terminaverit, debet ejus appellatio censi deserta, ut præcisè statuit *cit. clementin.* Sicut appellationem, his verbis: *„Quod si justo impedimento cessante, non fecerit, debet ejus appellatio deserta censi.“* Et sic tenebit sententia prius lata, ut expressè statuitur *in cap. Cum sit Romana 5.* his verbis: *„Infra quod, si is, qui appellaverit, causam appellationis non fuerit prosecutus, tenebit sententia, si post sententiam appellaverit, & à causa sua cecidisse videtur, nec amplius super eodem negotio audietur appellans.“* Concordat *cap. Et qui appellat, caus. 2. quæst. 6.* his verbis: *„Ei qui appellat, impertitur annus, intra quem secundum se communiter cum ad litem exequatur, aut (si justa intercesserit causa) alius annus indulgeatur, quo transacto, lite non completa, maneat sententia rata.“* Et jam sic fuerat statutum, *in authent.* Ei, qui appellat, *cod. de temporibus appellat.* Et es communis. (Ad intelligentiam præcedentium quid in jure hispano hodiè statuatur, vide *addition. infrascriptam, & verb. Senten-*

13

14

15

Y 2 ten-

- tentia, *vers.* Causas civiles, *usque in fin.*)
- 16 Fatalia, seu tempora unius anni, & ex justa causa biennii ad prosequendam, & finiendam appellationem à jure concessa non currunt legitime impedito, si quis enim intra tale tempus propter legitimum impedimentum interpositam appellationem prosequi intermisit, etiam post elapsum biennium debet admitti ad ipsam prosequendam, ut expressè habetur, *cap. Ex ratione 8. de appellat.* his verbis: „Verum si appellationem, biennio elapso, interpositam à sententia contra vos prolata prosecuti non estis, dummodò prosecutionem ipsius per impotentiam vos constiterit omisisse, nolumus, quod justitiæ vestræ debeat præjudicium generare.“ Et Glossa ibi. Abbas, Hostiens. & Canonistæ communiter, à quibus sex in specie assignantur pro impedimentis legitimis, quorum quodlibet sufficit, ut appellans etiam elapso biennio habeat
- 17 jus ad prosequendam appellationem. Primum igitur legitimum impedimentum se tenet ex parte appellantis, scilicet ratione propriæ impotentiae, quia v. gr. propter infirmitatem, vel propter inopiam, aut ejusmodi, non potuit intra tempus statutum appellationem prosequi, & terminare, *cit. cap. Ex ratione 8. expresso verbo per impotentiam, & Glossa ibi, Innocentius, Abbas, & communis.*
- 18 Secundum legitimum impedimentum provenire potest ex parte appellati, si v. gr. is per se, vel per alios impediatur appellatorem, ne intra tempus statutum possit causam appellationis terminare, ut petendo frustratorias dilationes, vel per suas cavillationes prorogando iudicium, & hujusmodi: Abbas, *in citat. cap. Ex ratione, num. 8. vers.* Quandoque impedimentum provenit ex facto solius appellati, Alexander de Nævo, *ibid. num. 27. Scaccia, q. 15. appellat. num. 61. Pirhing. lib. 2. tit. 28. num. 165. &*
- 19 alii. Tertium legitimum impedimentum potest provenire ex facto utriusque, scilicet appellantis, & appellati, ut si v. gr. uterque in Arbitros compromittat, vel de utriusque expresso consensu differatur tempus ad prosequendum, *clementin. Quamdiù 4. appellat.* ubi expressè sic dicitur: „Quando appellationis persecutio per compromissum, vel alios de partium expresso consensu differatur, tempus ad prosequendam eandem ab homine, vel à jure præfixum currere nolumus appellanti.“
- 20 Quartum impedimentum legitimum provenire potest ex parte iudicis ad quem, si v. gr. iudex ad quem noluerit, vel nequiverit intra tempus statutum appellationem audire, & expedire, *authent. Si appellatione, cod. de temporibus appellationis*, ubi statuitur, quod si iudex causam appellationis in definitis diebus suscipere differat, nullum præjudicium partibus, vel uni earum penitus fiat: Et Baldus in ejus Summario sic præcisè ait: *Si stat per iudicem appellationis, non currunt fatalia, & cap. Ex insinuatione 50. de appellat.* ubi expressè dicitur: *Lis, quæ in Consistorio speratur inferri absque damno moræ, intacta permaneat, donec ipsam faciat introduci, & à*
- 21 *Proceribus dirimi juxta morem.* Quintum legitimum impedimentum provenire potest ex facto tertii, v. gr. procuratoris, qui ex negligentia, vel dolo, debito tempore non est prosecutus appellationem, vel alterius tertii, qui dolo, & malitia appellationis prosecutionem impedit, licet enim tunc currant tempora appellationis, tamen appellans habet actionem ad interesse contra malitiosè impediendum, vel contra procuratorem dolosum, & negligentem; *leg. A procuratore 13. cod. Mandati, & si non est solvendo, appellans restitui debet in integrum ad prosequendam appellationem, Glossa, in cap. Ex ratione 8. de appellat. verb.* Impotentiam, ubi præcisè dicit: „Si verò dolo alicujus privati circumventus appellat, & appellationem non fuit prosecutus, tunc currunt tempora appellationis, sed habet recursum contra dolosum ad interesse, qui si solvendo non fuit, restituitur appellans ad prosecutionem suæ appellationis.“ *ff. De eo per quem fac. erit, leg. Ex hoc edicto, ff. de dolo, leg. Et eleganter, §. Si dolo.* Et sic Abbas, *in citat. cap. Ex ratione, num. 8. Alexander, ibid. num. 69. & 70. & alii.* Sextum legitimum impedimentum provenire potest ex casu fortuito, ut si appellans, vel ejus procurator sit ab hostibus captus, vel via ad iudicem sit ab hostibus, inundatione aquarum, vel morbo contagioso impedita, & hujusmodi, quia imputari non debet ei, per quem non stat, si non

faciat, quod per eum fuerat faciendum; *Regul. Juris. 41. in 6.*

Verumtamen est, quod unumquodque ex istis impedimentis, ad hoc ut sufficiat ad prosequendam appellationem post elapsum biennium, debet esse reale, & veridicum, & ut tale evidentissima probatione constare, ut colligitur *ex cap. Ex ratione 8. de appellat.* ibi §. Constiterit. Et hoc onus, probandi esse verum, legitimum impedimentum, incumbit appellanti, ut expressè habetur *l. fin. §. Illud etiam, Cod. de temporibus appellat.* præcisè his verbis: *Nisi ipse appellator evidentissimis probationibus possit ostendere, se quidem summa ope nisum voluisse litem exercere, per iudicem autem stetisse, vel aliam inexorabilem causam subsecutam, propter quam hoc facere minimè valuit.* Immò nedum appellanti incumbit onus probandi verum esse, & reale impedimentum, sed insuper probare debet, quod diligentiam adhibuerit ad removendum tale impedimentum, & appellationem prosequendam, ut colligunt Doctores ex ipsa mox cit. *l. fin. §. Illud etiam per illa verba: „Nisi ipse appellator evidentissimis probationibus possit ostendere, se quidem summa ope nisum, voluisse litem exercere,“* alioquin probatio non concluderet, & consequenter nec relevaret, *arg. leg. Qui commeatus, ff. de re militari.* Solus enim ille dicitur ex justa, necessaria, & evidenti causa impeditus, qui post adhibitam diligentiam adhuc remanet impeditus, non vero ille, qui de facili potest tollere impedimentum, & non tollit; Iste enim nedum non dicitur verè impeditus, sed potius dicitur volens illud impedimentum pati, qui enim potest facere, ut possit conditioni parere, jam posse videtur; *l. 174. ff. de Reg. jur. Sic Gailus lib. 1. pract. observ. 143. num. 1. & seq. Pirhing. lib. 2. n. 18. tit. 271. Anacl. ibid. num. 177. & alii passim.*

(Videantur *leg. 10. 11. & 12. tit. 23. part. 3.* in eis conceditur, absentem causa reipublicæ, militiæ, civitatis, aut regni, etsi procuratorem constituerit, si iste non appellaverit, infra decem à die scientiæ provocare posse; non nominatus, absenti sententia non officit: tamquam per restitutionem in integrum statu in quo erat litigium tempore inceptæ absentiae repositio decernitur; de capto ab hostibus idem observatur; eosdem gressus casus sequuntur, dum contra Romi petam, aut studio generali literis incumbentem fertur sententia, licet procuratorem reliquerit, si constituentem malè defendit; Quid si fuerit lata contra justè impeditum, causam impediti eo probante? hæc differentia in conspectu habebitur: ex parte adversarii dato impedimento restituitur, & infra eundem terminum appellationem interponet: ab alio, non conceditur restitutio, à die tamen scientiæ per idem temporis spatium appellabit; vide in horum majorem confirmationem *leg. 11. tit. 7. part. 3.* ubi multiplices causæ, contumaciam excusantes referuntur, si earum probatio non defecerit.)

§. A sententia dubia, eaque ad instantiam partium à iudice declarata, utrum intra decem dies ab ejus publicatione, an intra decem dies à declaratione ipsius sit appellandum, vide Strykium *in usu Modern. Pandectar. l. 49. tit. 1. §. 4.*

A scientia conditionalis (intellige lata sub conditionibus intrinsicis, & negotio principali cohærentibus) quando itidem sit appellandum, consule Cletzel. *de appellat. cap. 5. num. 4. & sequent.*

Procuratore existente apud acta, eoque non appellante, an post decem dies à lata sententia dominus appellare queat? Affirmat Fachinæus *controvers. lib. 10. cap. 97.* Negat verò ex textu *in leg. 1. §. final. ff. Quand. appellat. juncta leg. 4. §. 2. ff. De tempor. appellat.* Fachinæo confutato, Cletzel. *de appellat. cap. 5. num. 22. & plur. sequent.* Ubi tamen si agatur de procuratore ad unum actum constituto.

Quæstionis verò est, an id ipsum obtineat, si procurator, qui non appellavit, sit non solvendo? Domino remedio restitutionis in integrum succurrendum esse tenet Gail. *1. observat. 45. num. 6.* Addit vero Lancellot. *de attent. part. 2. cap. 14. num. 4.* dummodo ipse dominus se læsum probet, nimirum bonum jus in causa fovere: Vide de hac ipsa quæstione Cletzel. *eqd. loc. num. 25. & plur. sequent.*

33 Decendum an & à quo tempore contra tertium cur-
rat, discutit idem Cletzel. *loc. citat. num. 14. & plur.*
sequent.

34 Quod dicitur de tempore appellationis interponendæ
à sententia definitiva, sive interlocutoria lata, transferen-
dum, & observandum in gravamine tam judiciali, quam
extrajudiciali illato, à die nimirum gravaminis intra de-
35 cendum esse appellandum. Intellige tamen hoc cum tem-
peramento, si gravamen sit momentaneum, nam à gra-
vamine succesivo, quamdiu illud durat, sine temporis
præfinitione appellari potest. Gail. 1. *observ. 139. n. 13.*
Lancellot. *de Attent. cap. 12. lim. 50. num. 149.*

36 In appellatione extrajudiciali an petendi sint apostoli,
vide Cletzel. *dicto loco num. 63.*

37 Quum appellanti conceditur annus, & ex causa bien-
nium, si is partim negligens, partim impeditus fuerit, ut
per mensem impeditus, alia autem parte negligens, an
concedendum biennium? Consule Cletzel. *ubi supra num.*
101. & plur. sequent.

38 An Judex tempora appellationis arctare, & viceversa
prorogare possit, discutit etiam, & quidem rectè idem
Auctor *ibid. num. 123. (Vide supra adnotata.)*

ARTICULUS VIII.

Appellatio coram quibus, & quomodo, & quoties
fieri debeat, & possit.

SUMMARIUM.

- 1 APPELLATIO regulariter debet fieri coram iudice à
quo, ad num. 2.
- 3 Si vero copia iudicis à quo haberi non possit, tunc
appellatio debet fieri coram iudice ad quem, & inti-
mari iudici à quo.
- 4 Si vero neque haberi possit copia iudicis ad quem,
tunc in defectum utriusque iudicis appellari potest
coram viris honestis, vel saltem coram uno hones-
to adhibitis ei testibus.
- 5 Dato quod aliquis justo metu cadente in constantem
virum correptus non auderet appellare coram iudi-
ce à quo, tunc sufficeret, quod coram honestis vi-
ris intra decem dies protestaretur se velle appella-
re à sententia contra se injustè lata, sed detineri
justo timore iudicis à quo.
- 6 In tale enim casu ejus protestatio haberetur pro vera
appellatione, ad num. 7.
- 8 Appellatio potest fieri duplici modo. Primo mo-
do illico, seu incontinenti à sententia lata, seu ut
alii dicunt stante pede, & iudice adhuc pro tribu-
nali sedente, & tunc ea fit viva voce.
- 9 Hoc autem solum procedit in appellatione à senten-
tia definitiva.
- 10 Secundo modo potest fieri ex intervallo, intra tamen
decem dies.
- 11 Appellatio potest fieri, nedum per hæc verba expres-
sè appello, vel provoco, sed etiam per alia equi-
pollentia.
- 12 Appellatio potest fieri, nedum scriptis, & verbis,
sed etiam factò, dummodo servantur ea, quæ ad
appellationem sunt necessaria, scilicet, quod
appellans factò iter arripiat ad legitimum supe-
riorem, petat Apostolos, & exprimat causam gra-
vaminis.
- 13 Aliter si negligenter ipsos Apostolos petere præter-
mittat, censetur renunciasse appellationi.
- 14 Appellatio generalis super omnibus causis, quæ con-
tra appellantem quovis tempore possint moveri, non
potest fieri, & non admittitur.
- 15 Potest tamen fieri appellatio generalis respectu cu-
juscumque gravaminis, quod in aliqua determina-
ta causa, sibi quis timeat esse inferendum.
- 16 Assignatur ratio differentie, ad num. 17.
- 18 Appellatio à sententia interlocutoria, vel à grava-
mine extrajudiciali, debet fieri in scriptis petendo
apostolos, & expressa in specie causa rationabili
appellationis, aliter est invalida.

19 Nec sufficit, quod causa rationabilis exprimat in
genere.

20 Immò adeo necessè est in hac appellatione causam
in specie exprimere, ut appellans ab interlocutoria
non possit alias causas in appellatione proseguire, no-
minatim dumtaxat antea in ea expressas.

21 Appellatio verò à sententia definitiva, si ea fiat sta-
tim, ac est lata sententia, & adhuc iudice pro
tribunali sedente, & nondum ad alia divertente,
potest fieri viva voce.

22 Si vero fiat ex intervallo, etiam ipsa debet fieri in
scriptis, aliter est invalida.

23 In appellatione à definitiva non est necessè exprimere
causam appellationis in specie, sed sufficit dicere
in genere appello, quia gravatus sum, vel quia la-
ta sententia est injusta, nulla expressa in specie
causa, vel gravamine, ad num. 24.

25 In eadem causa non potest ab eodem tertio appellari
à sententia, quæ fuit bis confirmata.

26 Et hoc verum est, non solum in appellatione à defi-
nitiva, sed etiam in appellatione ab interlocutoria.

27 Immò hoc verificatur etiam in sententiis, quæ non
transeunt in rem judicatam.

28 Et hoc adeo verum est, ut nec Papa, nec alius Prin-
ceps Supremus possit potestate ordinaria per viam
rescripti concedere, quod tertio appelletur ab eodem
in eadem causa; licet possit per viam privilegii, &
ex certa scientia hoc Princeps concedere.

29 Potest tamen ab eodem appellari pluries, si pluries
gravaretur super diversis articulis, licet in una
eademque causa.

30 In eadem causa, & super eodem articulo licet utri-
que parti colligantium bis appellare successive, ad
num. 31.

32 Et adhuc quilibet tertius, cujus intersit, potest ap-
pellare, non obstante, quod utraque pars litigan-
tium jam bis appellaverit.

33 Novæ add. ex aliena manu, ad num. 36.

APPELLATIO regulariter debet fieri coram iudice à quo
alioquin est nulla, & non habet effectum suspensivum,
neque devolutivum; Colligitur ex cap. Ut debitus 59. de
appellat. ubi sic habetur: »Cum autem ex rationabili cau-
»sa putaverit appellandum, coram eodem iudice, causa
»probabili appellationis exposita &c. superior de appella-
»tione cognoscat.« Et in ejus summario dicitur: »Ap-
»pellans ante sententiam tenetur exprimere causam ratio-
»nabilem coram ipso iudice à quo; « & colligitur etiam
in cap. Si justus metus 73. de appellat. & Gloss. *ibid.* ex-
pressè verbo Coram iudice à quo; & sic tenent Barbosa
in cap. Ut debitus num. 5. de appellat. Scaccia tract. de
appellat. quæst. 6. num. 1. & seq. Pirhing. lib. 2. tit. 28.
de appellat. num. 83. Rota Romana in una Salernitana
Contributionis 14. Novembris 1614. coram Dunogetto,
& est Communis; & ratio est, quia per appellationem
agitur principaliter de suspendenda, & rescindenda sen-
tentia iudicis à quo, adeoque coram ipso, & non coram
parte, vel aliis est appellandum, ne ipse iudex ignarus
de tali interposita appellatione; ulterius se tali causæ im-
miscet: Si verò copia iudicis à quo haberi non possit,
tunc appellatio debet fieri coram iudice ad quem, & inti-
mari iudici à quo, ne amplius se tali causæ immisceat, & si
adhuc illi se immiscuerit, acta per ipsum possint tamquam
attentata revocari, l. 1. §. Dies autem ff. Quando appellan-
dum sit, c. Biduum 29. §. Si quis caus. 2. q. 6. Innocent. in
c. ultim. in fin. de appellat. Jo. Andreas *ibid.* n. 9. Fran-
cus in cap. appellat. num. 24. Pirhing. *loc. cit.* num. 83.
& alii. Si autem neque haberi possit copia iudicis ad quem,
tunc in defectum utriusque iudicis appellari potest coram
viris honestis, vel saltem coram uno honesto, adhibitis
ei testibus, vel si fieri potest coram Notario, qui adhibi-
tis testibus conficiat authenticam attestationem quod talis
in sui, & talium testium præsentia appellaverit, ut collig-
gitur ex cap. Ut circa 4. de elect. in 6. ubi dicitur: »Ap-
»pellantes in instrumento publico, seu literis super appel-
»latione confectis omnia, & singula exprimat. . . coram
»personis authenticis, aut persona, quæ super hoc testi-
»monium perhibeant veritati; « Abbas in cap. Si justus
me-

- metus 73. *de appellat. num. 3.* Alexander de Nævo *ibid. num. 9.* Scaccia *de appellat. quæst. 6. num. 18. & seq.* Pirhing. Anaclet. & alii.
- 5 Et dato, quod aliquis justo metu cadente in constantem virum correptus, non auderet appellare coram iudice à quo, tunc sufficeret, quod coram honestis viris intra decem dies protestaretur, se velle appellare à sententia contra se injustè lata, sed detineri justo timore iudicis à quo.
- 6 In tali enim casu ejus protestatio haberetur pro vera appellatione, ut expressè habetur *in cap.* Si justus metus 73. *de appellat.* præcisus his verbis: „Si justus metus, quo minus appellaveris, te excusat, ad appellationis reputaris beneficium convolasse, dummodo infra tempus, quo licitè provocatur. . . in præsentia bonorum virorum, contestatione super hoc proposita, & causa appellationis duxeris exprimendas.“ Et in ejus summario dicitur, „Justus metus excusat, adeoque non appellans habetur pro appellante, si fuerit protestatus, & appellationis causas duxerit exprimendas.“ Glossa *ibi*; Abbas, Barbosa, & alii passim *ibid.* Et ratio est, ne propter gravem metum cadentem in constantem virum præcludatur aditus, & medium ad justam defensionem gravaminum, ad quæ reparanda est instituta appellatio; *cap.* Suggestum 15. & *cap.* Cum speciali 51. *de appellat.* Vid. *supra art. 1. num. 4.*
- 8 Appellatio potest fieri duplici modo. Primo modo illico, seu incontinenti à sententia lata, seu ut alii dicunt, *stante pede*, iudice adhuc pro tribunali sedente, id est eo nondum ad extraneos actus divertente, & tunc ea fit viva voce; *l.* Litigatoribus 14. junct. Gloss. *verb.* Illico, *leg.* A sententia 5. §. *fin. ff. de appellat.* & sufficit, quod appellans dicat *Appello, l. 2. ff. de appellat.* & hoc ipsum faciat per Notarium scribi in Actis. Maranta *de ordin. Jud. p. 6. in act. 2. num. 124. & seq.* Pirhing. *lib. 2. tit. 28. de appellat. num. 101.* Anaclet. *ibid. num. 119.* Hoc autem solum procedit in appellatione à sententia definitiva, nam appellatio ab interlocutoria, vel gravamine aliquo debet fieri in scriptis, ut expressè statuitur *in c. cordi nobis 1. de appellat. in 6.* Sancimus igitur, ut si quis in iudicio, vel extra super interlocutoria, vel gravamine aliquo ad nos duxerit appellandum, causam appellationis in scriptis assignare deproperet. Secundo modo potest fieri ex intervallo, intra tamen decem dies, juxta *Authent.* Hodie cum Gloss. *ibid. Cod. de appellat. & cap.* Anteriorum 28. *caus. 2. quæst. 6.* & tunc ea facienda est in scriptis per libellum, qui vocatur *Appellatorius*, in quo libello debet exprimi quis appellat, contra quem, & sententia, & appellatio. *l. 1. §. fin. ff. de appellat.* & *ibi* Gloss. *verb.* Libellos Marant. *loc. cit.* Anaclet. *lib. 2. tit. 28. de appellat. num. 120.* Pirhing. *ib. num. 101.* & alii communiter.
- 11 Appellatio potest fieri, nedum per hæc verba expressa *Appello*, vel *Provoco*; sed etiam per alia æquipollentia, dicendo, v. g. *Committo*, vel *Subjicio* me appellationi Papæ, vel alterius superioris, ex quo sim nimis gravatus, vel similia, tunc enim per similia verba censetur quis verè & validè appellasse, & acta ex post contra ipsum à iudice à quo pro attentatis habentur, ut clarè patet ex *cap.* Ad audientiam 34. *de appellat.* præcisus his verbis, „Ad audientiam nostram noveris pervenisse, quod cum Zamorensis Episcopus G. presbyterum ecclesiæ S. Jacobi Zamorensis multipliciter molestaret, tandem ille presbyter se, & ecclesiam suam nostræ protectioni subjecit; licet autem prædictus presbyter ex simplicitate fortè verbum *Appello* non expresserit, quia tamen postquam se, & sua nostræ protectioni subjecerat, non debuit sine causæ cognitione aliqua sententia condemnari; mandamus quatenus (si ita tibi constiterit) sententiam, quam præfatus Episcopus in eundem presbyterum tulit, denuncies non tenere.“ Et in ejus summario dicitur; „Si præcedente gravamine quis submittit se protectioni superioris, habetur pro appellante, dummodo servaverit ea, quæ in appellatione sunt necessaria.“
- 12 Appellatio potest fieri, nedum verbis, & scriptis, sed etiam facto, dummodo serventur ea quæ ad appellationem sunt necessaria, scilicet quod appellans facto iter arripiat ad legitimum superiorem, petat apostolos, & exprimat causam gravaminis *cap.* Olim 7. *de dolo, & contumacia*, ubi expressè dicitur: „Et si non verbo, facto tamen intelligitur provocasse, arrepto itinere ad Sedem Aposto-
- „licam, & *cap.* Dilecti filii 52. *de appellat.* ubi insuper dicitur, „quod plus sit ad Sedem Apostolicam facto pro-vocare, quam verbo.“ Et in ejus summario dicitur: „Itineris arreptio habet vim appellationis, si serventur ea quæ servari debent in appellat.“ id est iter arripiens ad Papam, seu alium legitimum superiorem, quamvis non exprimat verbum *Appello*, vel *Provoco*, habetur pro vero appellante; dummodo petat apostolos, exprimendo causam gravaminis. Aliter si negligenter ipsos apostolos petere prætermittat, censetur renunciasse appellationi, cum ad ipsam appellationem non sufficiat sola itineris arreptio, aut missio ad superiorem, textu expresso *in cap.* Ab eo 6. *de appellat. in 6.* ubi sic præcisè statuitur: „Alias præsumitur appellationi suæ renunciare appellans, si eos (scilicet apostolos) infra idem tempus petere prætermittat, etiamsi vadat, aut mittat ad appellationem hujusmodi prosequendam.“ Abbas *in cit. cap.* Dilecti filii *num. 4.* Anaclet. *lib. 2. de appellat. tit. 28. num. 123.* Pirhing. *ib. num. 105.* & alii.
- Appellatio generalis super omnibus causis, quæ contra appellatorem quovis tempore possint moveri, non potest fieri, & non admittitur; *cap.* Inter cetera 1. *de appellat.* ubi expressè habetur; „Super eo, quod Abbas Sancti Apollinaris in claustrò à te appellationem interposuit generalem super omni causa, quæ adversus eum aliquo tempore possit moveri, ipsum exinde redarguimus. Nec hujusmodi appellationem duximus admittendam.“ Et in ejus summario sic dicitur. „Appellatio generalis respectu causæ non valet.“ Nec etiam potest fieri appellatio generalis & vaga super omnibus gravaminibus, quæ sibi possunt contingere, *cap.* Consuluit 18. *de appellat.* ubi dicitur: „Quod si generaliter appellationem quis interpone-ret ab omni gravamine, quod sibi posset contingere, hujusmodi appellatio tenere non debet.“ Potest tamen fieri appellatio generalis respectu cujuscumque gravaminis, quod in aliqua determinata causa sibi quis timet esse inferendum; *cit. cap.* Consuluit §. 2. ubi sic habetur: „Si verò ab aliquo iudice super omni gravamine, quod in una causa sibi possit inferri, quamquam generalis appellatio sit interposita, appellationi tamen ejus est ab eodem iudice deferendum.“ Ratio autem quare non possit fieri appellatio generalis super omnibus gravaminibus, & postea possit fieri respectu cujuscumque gravaminis sibi inferendi in aliqua determinata causa, ratio, inquam, est, quia appellatio est instituta ad removendum gravamen certo jam alicui illatum, vel jam cœptum de præsentì in aliqua parte inferri, ut colligitur ex *l. 1. §. de appellat. & relat. c.* Suggestum 25. & *c.* Cum speciali 51. *de appellat.* Per appellationem autem generalem super omnibus causis & super omnibus gravaminibus nullum de præsentì potest removeri gravamen, cum nullum adhuc ab imperitiâ, & iniquitate iudicis sit generaliter appellanti illatum, adeoque non admittitur similis generalis appellatio, cum cessante causa cesset effectus, textu expresso *In cap.* Cum cessante causa 60. *de appellat.* Non sic verò in appellatione respectu cujuscumque gravaminis sibi inferendi in aliqua certa & determinata causa, quia per istam appellationem removetur de facto gravamen, vel quod jam supponitur fuisse illatum, vel quod prætenditur de præsentì saltem in aliquo talis causæ articulo inferri: Unde propter connexionem, & unitatem quam habet articulus cum tota causa, & tota causa cum articulo, gravamen illatum super uno articulo censetur contingere quodammodo totam causam, adeoque hæc valet appellatio, & non illa, ut expressè Glossa *in cit. cap.* Consuluit per præcisâ verba concludit: „Generalis appellatio, si fiat in omnibus causis, non valet, si fiat in una tantum, bene valet.“ Abbas, Barbosa, & alii communiter *in cit. cap.* Consuluit 18. *de appellat.*
- Appellatio à sententia interlocutoria, vel à gravamine extrajudiciali debet fieri in scriptis, petendo apostolos, & expressa in specie causa rationabili appellationis, aliter est invalida, & appellator reputatur non appellans, *cap.* Cordi nobis 1. *de appellat. in 6.* præcisus his verbis: „Sancimus igitur, ut si quis in iudicio, vel extra super interlocutoria, vel gravamine aliquo ad nos duxerit appellandum, causam appellationis in scriptis assignare deproperet, petat apostolos, quos ei præcipimus exhiberi, & postea §. Quod si appellator, sic sequitur: „Quod si

„appellator, quæ præmissa sunt, non observet, reputabi-
 „tur non appellans, & ad prioris judicis redibit examen
 19 „in expensis legitimis condemnandus.“ Et quod debeat
 exprimi in specie causa rationabilis, & non sufficiat ex-
 59 „primi in genere, habetur etiam in cap. Ut debitus honor
 „de appellat. his verbis: „Statuimus, ut si quis coram
 „idoneo iudice convenerit adversarium, ille ante senten-
 „tiam ad superiorem iudicem absque rationabili causa non
 „provocet, “ & ibi infra: „Cum autem ex rationabili causa
 „putaverit appellandum coram eodem iudice causa proba-
 „bili appellationis exposita. . . . Et si minus rationabiliter
 „eum appellasse constiterit, illum ad inferiorem remittat,“
 ex quibus verbis clarè patet non sufficere exprimere cau-
 sam appellationis in genere, sed debere exprimi in specie,
 ut de ejus rationabilitate possit iudex cognoscere. Mar.
 part. 6. Speculi aurei tit. de appellat. num. 153. Scaccia
 quæst. 4. de appellat. Anaclet. lib. 2. tit. 28. de appellat.
 20 num. 96. & 97. & alii passim. Immò adeò necessè est in
 hac appellatione causam in specie exprimere, ut appellans
 ab interlocutoria non possit alias causas in appellatione
 consequi, nisi nominatim dumtaxat antea in ea expressas,
 ut expressè statuitur in Clement. Appellatio 5. his verbis:
 „Appellanti ab interlocutoria, vel gravamine iudicis non
 „licet alias causas prosecui, quam in appellatione sua no-
 „minatim dumtaxat expressas; “ & sic etiam colligitur ex
 cap. Cum causam 62. Gloss. ib. verb. Dummodo, de ap-
 pellant.

21 Appellatio verò à sententia definitiva, si ea fiat statim
 ac est lata sententia, & adhuc iudice pro tribunali seden-
 te, & nondum ad alia divertente, potest fieri viva vo-
 ce: l. Litigat. 14. juncta Glossa v. Illico; l. A sententia 5.
 22 §. fin. ff. de appellat. Si verò fiat ex intervallo; etiam ipsa
 debet fieri in scriptis, aliter est invalida; l. Eos 6. §. Si
 quid autem, & Gloss. ib. verb. Libellos, & cap. Post ap-
 pellationem, caus. 2. quæst. 6. ubi expressè dicitur: „Et
 „hujusmodi appellationes in scriptis fieri debent;“ & Glos.
 23 ibi verb. In scriptis. In appellatione à definitiva non est
 necessè exprimere causam appellationis in specie, sed suf-
 ficit dicere in genere „Appello, quia gravatus sum, quia
 „lata sententia est injusta, “ nulla expressa in specie cau-
 sa, vel gravamine; l. 2. ff. de appellat. & cap. Cordi no-
 bis 1. de appellat. in 6. ubi expressè dicitur: „His quæ in
 „appellationibus à definitivis sententiis interpositis anti-
 „quitus statuit non mutatis,“ ubi Glossa v. Statuit exponit,
 „quod appellans in eis appellationis causam non teneatur
 24 „exprimere, sed sufficit dicere; appello ab illa iniqua sen-
 „tentia.“ Et ratio clara est, quia in appellatione à definitiva
 frustra exprimeretur causa in specie, cum de hac iudex à quo,
 utpotè jam functus suo officio, ampliùs cognoscere non de-
 beat, nec valeat, ad differentiam appellationis ab interlo-
 cutoria, in qua iudex à quo potest adhuc de gravamine
 cognoscere, illudque revocare, & eo revocato in causa
 principali adhuc procedere, ut habetur expressè in cap.
 Cum cessante causa 60. de appellat. & clarissimè in ejus
 summario præcisis his: „Si iudex à quo est appellatum à
 „gravamine, illud revocat, potest in principali causa pro-
 „cedere,

25 In eadem causa non potest ab eodem tertio appellari à
 sententia, quæ fuit bis confirmata l. unic. Cod. Ne liceat
 in una, eademque causa ter provocare, & cap. Sua no-
 bis 65. de appellat. & in ejus summario, ubi expressè dicitur:
 Ab eadem sententia ab eodem tertio appellare non
 26 licet. Et hoc verum est, non solum in appellatione ab in-
 terlocutoria; Reiffenstuel. lib. 2. decretal. tit. 28. num. 31.
 Pirhing. ibid. num. 130. Scaccia tract. de appellat. q. 17.
 limit. 1. num. 3. Barb. in cap. Sua nobis 65. de appellat.
 27 num. 2. cum aliis multis. Immò hoc verificatur etiam in
 sententiis, quæ non transeunt in rem judicatam, licet
 enim possit causa de novo inchoari, non potest tamen ter-
 tio appellari; Abbas in cap. Sua nobis num. 2. Barbosa ib.
 num. 2. Pirhing. lib. 2. tit. 28. de appellat. n. 126. Ana-
 28 clet. ibid. num. 312. Et hoc adeò verum est, ut nec Papa
 nec alius Princeps suprema auctoritate gaudens possit po-
 testate ordinaria per viam rescripti concedere, quod ter-
 tio appelletur ab eodem in eadem causa, licet possit per
 viam privilegii, & ex certa licentia hoc Princeps concede-
 re. March. de commiss. part. 2. de commiss. super nullit.
 c. 2. n. 1. fol. 140. Scaccia loc. cit. n. 2. Barb. loc. cit. n. 2.

Pirhing. loc. cit. Anaclet. loc. cit. n. 315. & alii passim.
 Posset tamen ab eodem appellari pluries, v. gr. cen- 29
 ties, & millies, si centies, & millies gravaretur super di-
 versis articulis, licet in una, eademque causa; cap. Quo-
 ties Episc. 16. caus. 2. q. 6. ubi præcisè habetur, Quo-
 ties Episcopi se à suis Comprovincialibus, vel à Metro-
 politano putaverint prægravari... mox Romanam appel-
 lent Sedem. Glossa in cap. Directæ 39. de appellat. verb.
 Appellare, ubi habet hæc præcisa verba: Immò ante sen-
 tentiam si gravaretur, quis posset appellare pluries,
 quam secundo, vel tertio, vel quarto, quoties super di-
 versis articulis gravaretur, quia super unoquoque arti-
 culo licitum est appellare, si gravaretur. Abbas in cap.
 Sua nobis, de appell. num. 7. Pirhing. l. 2. tit. 28. de
 appell. num. 127. Scaccia in tract. de appell. quæst. 17.
 num. 18. & 40. Barbosa in cap. Sua nobis 46. de appell.
 num. 2. cum variis aliis. In eadem causa, & super eodem 30
 articulo licet utrique parti collitigantium bis appellare
 successivè, & sic in eadem causa, & super eodem arti-
 culo possunt utrinque interponi quatuor appellationes. De-
 tur casus, v. gr. quod Petrus contra Paulum litigans ap-
 pellet à sententia contra se lata, & succumbat, tunc Pe-
 trus potest adhuc secundo appellare, & si in sua secunda
 appellatione obtineat victoriam causæ, tunc Paulus ejus
 adversarius poterit etiam ipse appellare, & erit tertia ap-
 pellatione in eadem causa, & super eodem articulo, & si
 feratur sententia contra ipsum Paulum, poterit adhuc Pau-
 lus appellare, & erit quarta appellatio in eadem causa,
 & super eodem articulo, post quam quartam appellatio-
 nem nec Petro, nec Paulo licebit ampliùs appellare cum
 jam uterque bis appellaverit, & sic victoria causæ rema-
 nebit illi, qui in quarta, & ultima appellatione senten-
 tiam favorabilem obtinendo tres conformes sententias in
 eadem causa, & super eodem articulo reportavit. Sicut 31
 pariter dicendum est de eo, qui non successivè, sed in-
 terpolatim modo uno, modo altero litigantium appellan-
 tes tres habuit conformes favorabiles sententias; arg. Ut
 Calumniis litigantium 1. de sentent. & re judicata. Ab-
 bas loc. cit. num. 8. Barbosa, Scaccia, Pirhing. locis su-
 præcatis. Post totum hoc autem potest adhuc quilibet 32
 tertius, cujus intersit appellare, non obstante quod utra-
 que pars litigantium jam appellaverit. Scaccia in tract. de
 appellat. quæst. 17. limit. 1. num. 63. Barbosa in cap.
 Sua nobis 65. de appellat. num. 3. in fine, Pirhing. lib. 1.
 tit. 28. num. 127. & alii.

De formula appellationis, quæ antiquitus obti- 33
 nuit, tum de appellatione, quæ fieri dicitur apud acta, 34
 seu ut ait lex 14. cod. de Appellat. illico, ac demum de 35
 appellatione facto ipso, veluti itinere arrepto versus Ro-
 manam Ecclesiam jure canonico inducta, vide Cletzel. de
 appellat. cap. 5. num. 34. & plur. seq.

De appellatione coram honestis viris, an & quando 36
 locum habere possit, vide Bohemer. in Decretal. lib. 2.
 tit. 28. §. 27. Strych. in usu modern. Pandect. lib. 49.
 tit. 4. §. 4. &

(Quid foret hic addendum, in mentem non venit: eo-
 quod Lectorem ad 4. præced. art. & hisp. add. in fin.
 hujus verb. & verb. Sententia, per tot. remittere suffi-
 ciens videbatur, ubi omnia ab Auctore enarrata fere per-
 tinguntur; nihilominus circa ex num. 21. ad 24. inclusi-
 vè proposita praxis hispanica sequentem ordinem obser-
 vat: si præter in causa principali deductum inseritur ali-
 quid & supplicatur, ex ejus denegatione non datur ap-
 pellatione; immò super eadem cum prævii articuli formatio-
 ne, dummodo non sit antea effermatum, iteratur petitio;
 adeò ut, si in effectum deduci provisum præcipiatur, his-
 pano sermone Guardese lo proveido tunc locus jam est
 appellationi, imposterumque nequit Iudex de illo arti-
 culo cognoscere, nec interlocutum revocare, ut pote func-
 tus est officio suo tamquam si de definitiva esset pronun-
 tiatum; secus verò, si hæc praxis non obtineret, num-
 quam secunda esset appellatio, quia intermedio prosecutio-
 nis super dicta denegatione poterat absdubio secundum
 decretum revocari; & partes multis sportulis infructuosè
 gravarentur.)

ARTICULUS IX.

Appellatio quando, & in quibus pariat, vel non, effectum suspensivum, vel devolutivum.

SUMMARIUM.

- 1 **A**PPELLATIONIS effectus principaliter est duplex, scilicet suspensivus & devolutivus.
- 2 Effectus suspensivus est, quod appellatio statim liget manus iudicis à quo, & ejus jurisdictionem suspendat, ut ad executionem sententiæ à se latæ procedere non possit.
- 3 Effectus devolutivus est, quod appellatio totam causam cum suis accessoriis devolvat ad iudicem ad quem, ita ut is, cognita justitia appellationis, possit causam principalem cum suis accessoriis examinare, & si opus fuerit, novam sententiam ferre.
- 4 Appellatio à sententia definitiva regulariter parit effectum suspensivum jurisdictionis iudicis à quo.
- 5 Jurisdictio tamen iudicis à quo suspenditur solum respectu illius causæ, in qua appellatur, non autem respectu aliarum.
- 6 Potest tamen appellans recusare iudicem à quo tamquam suspectum etiam in aliis causis.
- 7 Dummodo aliæ causæ non sint de notoriis, & manifestis.
- 8 Appellatio à definitiva in variis item casibus non parit effectum suspensivum jurisdictionis iudicis à quo, & primo in casibus à jure expressis, & supra allegatis in articulo 4.
- 9 Secundo appellatio à definitiva non parit effectum suspensivum in iis, quæ tendunt ad facilitatem exitum, seu finem causæ appellationis; dummodo iudex à quo se absteat à cognitione ipsius causæ appellationis.
- 10 Tertio appellatio à definitiva non parit effectum suspensivum jurisdictionis iudicis à quo in excessibus, & criminibus, quæ committuntur ab appellante post appellationem.
- 11 Quarto appellatio à definitiva non parit effectum suspensivum in censuris ecclesiasticis absolute inflicis, ad num. 13.
- 12 In censuris autem ab homine latis sub conditione, vel comminatis, appellatio ante conditionis eventum parit effectum suspensivum.
- 13 Quinto appellatio à definitiva non parit effectum suspensivum in causis piis, in causis subsidii charitativi, in causis alimentorum futurorum, in causis præcedentiæ, & in aliis causis hujusmodi, quæ celeritatem requirunt, & dilationem non patiuntur.
- 14 Appellatio à sententia interlocutoria, si sit super aliquo articulo, sive quæstione incidenti, vel gravamine ita connexo cum causa principali, ut causa principali non discussa, nec possit definiri, & discuti ille articulus, seu quæstio incidens, vel gravamen, parit effectum suspensivum jurisdictionis iudicis, nedum super illo articulo, seu quæstione incidenti, vel gravamine super quo appellatum est, sed etiam super cognitione ipsius causæ principalis.
- 15 Appellatio ab interlocutoria, etiamsi sit super aliquo articulo, sine quo causa principalis terminari potest, adhuc parit effectum suspensivum jurisdictionis iudicis à quo, nedum super illo articulo, in quo est appellatum, sed etiam super cognitione ipsius causæ principalis, ad num. 18.
- 16 Appellatio legitima, ultra effectum suspensivum, parit etiam effectum devolutivum, ita ut causæ cognitio devolvatur ad iudicem ad quem appellatur, & ipse de justitia appellationis cognoscere debeat, & non iudex à quo. Immo iudex ad quem non solum cognoscere potest de justitia appellationis sed etiam hac probata, causam principalem examinare, & sententialiter definire potest.

20 Appellatio à sententia definitiva devolvit ad iudicem ad quem, non solum causam principalem, sed etiam ejus accessoria, ad num. 21.

22 Nec tunc ipse iudex ad quem potest causam remittere ad iudicem à quo, sed tenetur propria sententia eam ultimare, & definire.

23 Appellatio à sententia interlocutoria, si sit probata legitima, devolvit totam causam ad iudicem ad quem.

24 Si verò appellatio ab interlocutoria non fuerit probata legitima, & rationalis, debet iudex ad quem remittere causam principalem iudici à quo, & irrationabiliter, & frivole appellantem in expensis condemnare.

25 In casu autem, quod iudex à quo jam ipsi appellationi frivole, & illegitimæ detulerit, concedendo v. g. Apostolos dimissorios, vel reverentiales, tunc iudex ad quem non obstante quod appellatio sit frivola, & illegitima, adhuc potest in tota causa procedere, ipsamque totaliter terminare, nec tenetur uti prius ipsum remittere iudici à quo.

APPELLATIONIS effectus principaliter est duplex, scilicet suspensivus, & devolutivus. Effectus suspensivus est, quod appellatio statim liget manus iudicis à quo, & ejus jurisdictionem suspendat, ut ad executionem sententiæ à se latæ procedere non possit; *l. Unica ff. Nihil innovari appellatione interposita*, ubi præcise dicitur: *Appellatione interposita, medio tempore nihil novari oportet; cap. Venientes 19. de jurejurando*, ubi præcise dicitur: *Vos sententias appellatione suspensas executioni mandatis & cap. Dilectis filiis §. de appellat.* ubi præcise habetur: *Cum interim appellatione interposita procedere non debuerit ad sententiam exequendam.* Effectus devolutivus est, quod appellatio totam causam cum suis accessoriis devolvat ad iudicem ad quem, ita ut is, cognita justitia appellationis, possit causam principalem cum suis accessoriis examinare, & si opus fuerit, novam sententiam ferre, *l. Eos qui §. 1. Cod. de appellat. cit. cap. Dilectis filiis 55. de appellat.* in cujus sumario sic præcise habetur: *Per appellationem legitime interpositam, principale cum accessoriis ad iudicem appellationis deferretur; concordat cap. Ut debitus honor 5. de appellat. & cap. Raynaldus 18. de Testamentis.*

Appellatio à sententia definitiva regulariter parit effectum suspensivum jurisdictionis iudicis à quo *cap. Si à iudice 10. de appellat. in 6.* ubi expressè dicitur: *Cum per appellationem sit suspensa ipsius jurisdictio, adeò ut iudex, appellatione pendente, non possit sententiam à se latam executioni mandare absque vitio attentati, ut patet ex citatis juribus numero antecedenti l. Unica ff. Nihil innovari appellatione interposita, cap. Venientes 19. de jurejurando, cap. Dilectis filiis 55. de appellat. juncto cap. Cum ad Sedem 15. §. fin. de restitution. Spoliatorum.* Est tamen hic advertendum, quod per appellationem jurisdictionis iudicis à quo suspenditur solum respectu illius causæ, in qua appellatur, non autem respectu aliorum, quia appellans eximitur per appellationem à jurisdictione sui iudicis Ordinarii solum in illa causa, in qua appellavit; *cap. Cum teneamur 17. de appellat. & Gloss. ibi verb.* Prætermisso his verbis: *Et sic videtur, quod in eo tantum articulo, super quo appellatur, exemptus est à jurisdictione iudicis sui Ordinarii;* adeoque non suspenditur ejus jurisdictio in aliis causis, quin cognoscere de illis possit, & patet expressè in *cap. Ad hæc 6. de appellat.* ubi habentur hæc præcisa verba: *Ad hæc, si in una causa quis appellaverit, & dependente appellatione, aliquod crimen committat, vel prius commisisse dicatur, vel modo etiam accusetur, aut conveniatur de alia re, super qua non sit appellatum, & illam proferri contingat ad audientiam iudicis, à quo in alio negotio appellavit, eum potest, si voluerit, tamquam suspectum vitare, alioquin debet ejus stare iudicio, maxime si suus Ordinarius iudex existat; & clarissime etiam in ejus Sumario sic: Coram iudice, à quo appellavi in una causa, possum in alia conveniri, nisi eum recusem, ut suspectum.* Et *cap. Proposuit 24. de appellat.* ubi dicitur, quod appellans non minus te-

neatur in aliis, super quibus appellatum non est, respondere: & etiam clarissimè in ejus summano sic: Appellans ab Ordinario in una causa, in aliis coram eodem respondere tenetur. Potest tamen appellans recusare Judicem à quo, tamquam suspectum etiam in aliis causis; quia, cum gravaverit in causa, à cujus sententia appellavit, periculum est, & suspicio, ne etiam in aliis causis gravet, ut habetur expressè in cit. cap. Ad hæc his verbis: *Eum potest, si voluerit, tamquam suspectum vitare; & etiam in cit. cap. Proposuit, his verbis; Judex tamen, à quo appellatur (quia illi omninò suspectus est) eum non debet ad respondendum super aliis compellere, nisi pro crimine adeò gravi, & manifesto, quod ipso actu merito sit damnandus.* Ex quibus clare patet, posse Judicem recusari, ut suspectum in aliis causis, dummodo non sint de notoriis, & manifestis, quia in notoriis non est locus nec recusationi, nec appellationi, cum appellatio, & recusatio in istis æquiparentur, textu expresso in cap. Super eo 12. de appellat. his verbis: *ubi appellationis remedium tollitur, sicut appellationi, ita recusationi non est aliquatenus deferendum.*

8 Appellatio à definitiva in variis item casibus non parit effectum suspensivum jurisdictionis Judicis à quo. Et primo in casibus à jure exceptis, & supra allegatis in articulo quarto, in quibus jura, ut ibi videri potest, post sententiam prohibent appellari: Colligitur ex cap. Non solum 7. de appellatione in 6. ubi sic habetur: *Innovata post appellationem à definitiva sententia interjectam, debent semper (exceptis casibus, in quibus jura post sententiam prohibent appellare) ante omnia per appellationis Judicem revocari.* Per ly enim exceptis casibus &c. clare demonstratur, non suspendi jurisdictionem Judicis à quo per appellationem in casibus, in quibus jura prohibent appellari; Et ratio est manifesta, quia appellatio, quæ fit contra juris prohibitionem, habetur pro infecta, ex cap. Imperiali, caus. 25. quæst. 3. ibi; *Imperiali constitutum est Sanctione aperte, ut ea, quæ contra leges fiunt, non solum inutilia, sed etiam pro infectis habenda sint; & ex Regula 64. Juris in 6. ibi: Quæ contra jus fiunt, debent utique pro infectis haberi;* Quod autem nullum est, atque infectum, nullum parit effectum, ut constat ex cap. Illud 8. cap. Cum laici 10. & cap. Suggestum 20. de jurepatr. Secundo appellatio à definitiva non parit effectum suspensivum in iis, quæ tendunt ad faciliorem exitum, seu finem causæ appellationis, dummodo Judex à quo se absteineat à cognitione ipsius causæ appellationis. Colligitur ex cap. Cum teneamur 17. de appellat. ubi deciditur, quod Judex à quo appellationis possit reformare possessionem, à qua appellans, pendente appellatione, fuerat turbatus, & ejectus; Sic enim præcisè dicitur in ejus summano: *Si appellans turbatur in possessione, super qua fuit appellatum, Judex à quo potest illam possessionem sibi reformare, appellatione in suo statu permanente:* Et desumitur etiam ex cap. Ex literis 2. de matrimonio contract. contra Interdictum eccles. ubi licet Judex à quo detulerit appellationi de quadam causa matrimonii: nihilominus districtius interdixit, ne appellans à valore talis matrimonii nuberet alteri, donec causa ipsius matrimonii debitum sortiretur effectum, ibi: *Cujus appellationi Archiepiscopus deferens eidem sub excommunicationis interminatione districtius interdixit, ne cui nuberet, donec causa ipsa finem debitum sortiretur;* Et Glossa hic præcisè, dicit, quod *licet Judex deferat appellationi, nihilominus mihi potest interdiceri, ne faciam id, propter quod appellavi.* Sic etiam Abbas in cap. Cum teneamur num. 1. Barbosa ibi num. 3. Alexander de Nævo ibi num. 7. & 8. Scaccia, Maranta, Pirhing., & alii.

10 Tertio appellatio à definitiva non parit effectum suspensivum jurisdictionis Judicis à quo in excessibus, & criminibus, quæ committuntur ab appellante post appellationem, cap. Præterea 22. de appellat. ubi sic expressè statuitur: *Præterea de his, qui ad Sedem Apostolicam appellant, & postea gravia committentes, se dum conveniuntur, appellatione tumentur, duximus respondendum, quod eos appellatio non debet in sua iniquitate tueri, quominus eorum excessus censura canonica puniantur;* Et sic præcisè dicitur: *Appellans ab Ordinario, postea*

de delicto ab eo commisso puniri potest per ipsum Ordinarium. Et Glossa ibi verb. Gravia, ubi sic ait: *Quoniam si super articulo aliquo appellatio facta est, ad ea quæ postea emergunt, non extenditur, quia in aliis remaneat sub jurisdictione Judicis sui.* Appellatio enim, ut patet ex textu, non debet delinquentem in sua iniquitate tueri, cum ista sit instituta, ut relevet appellantes ab oppressione injusta, non ut justitiam pervertat; eo vel maxime quod per appellationem non suspenditur jurisdictione Judicis à quo, nisi in ea sola causa, super qua est appellatum, ita ut in aliis retineat liberam, & plenam jurisdictionem, & possit, prout de jure, libere procedere, ex cap. Ad hæc in 6 cap. Cum teneamur 17. & cap. Proposuit 24. de appellat. & cap. Romana 3. de appellat. in 6. §. Cum verò, ubi sic expressè habetur: *Cum verò is, qui ad Remensem Curiam super aliqua causa vocem appellationis emittit; nihilominus in causis aliis Ordinarii sui jurisdictioni subjiatur, Remensis Archiepiscopus, vel Officialis ipsius nequaquam jurisdictionem ipsam in aliis impediunt, ut ab ejusdem Ordinarii potestate totaliter eximant taliter appellantem; & tenent Abbas in cit. cap. Præterea num. 2. Alexander de Nævo ibi num. 4. Pirhing. lib. 2. tit. 28. de appellat. num. 224. & alii.* Quarto appellatio à definitiva non parit effectum suspensivum in censuris ecclesiasticis absolute inflictis. Et in primis quod non pariat effectum suspensivum excommunicationis absolute latæ, habetur in cap. Pastoralis 53. de appell. Quod non pariat effectum suspensivum suspensionis absolute latæ, habetur aperte in cap. Is, cui 20. de sentent. excomm. in 6. Et quod neque pariat effectum suspensivum Interdicti absolute lati, habetur in cap. Ad hæc 37. de appellat. Vide supra in articulo quinto num. 11. & seq. ubi afferuntur citati textus pro istis tribus censuris. In censuris autem ab homine latis sub conditione, vel comminatis, appellatio ante conditionis eventum pariat effectum suspensivum, ut habetur expressè in cap. Præterea 40. de appellat. & cap. Per tuos 40. de sentent. excomm. Vide supra in art. 5. num. 15. & seq. Quinto appellatio à definitiva non parit effectum suspensivum in causis subsidii charitativi, in causis alimentorum futurorum, vel pensionis assignatæ loco alimentorum, in causis Præcedentiæ, in causis pertinentibus ad Visitationem, & à decreto Episcopi visitantis confraternitatem laicorum, & compellentis Administratores ad reddendum computa, in causis, ubi quis condemnatur ad solvendum salarium famulis, vel mercedem Operariis, in causis dotis, in causis illis, quæ celeritatem requirunt, & dilationem non patiuntur: In omnibus enim istis assignatis, & aliis consimilibus casibus appellatio non parit effectum suspensivum, & non obstante appellatione proceditur ad executionem sententiæ: Sic Barbosa in cap. Ut debitus 59. de appell. num. 15. cum pluribus aliis Doctoribus ibi citatis.

16 Appellatio à sententia interlocutoria, si sit super aliquo articulo, sive quæstione incidenti, vel gravamine ita connexo cum causa principali, ut causa principali non discussa, nec possit definiri, & discuti ille articulus, seu quæstio incidens, vel gravamen, parit effectum suspensivum jurisdictionis Judicis, nedum super illo articulo, sive quæstione incidenti, vel gravamine, super quo appellatum est, sed etiam super cognitione ipsius causæ principalis: ut habetur expressè in cap. Super eo 10. de appellat. præcisè his verbis: *»Super eo, quod sollicitudo tua quæsit, prudentiæ tuæ duximus respondendum, »quod si de aliqua exceptione quæstio oriatur, & exinde »appellationem fieri contingat, eidem exceptioni erit merito supersedendum, & si principalis causa sine illa terminari non poterit, ei nihilominus subsedeatur.«* Et clarissimè in ejus summano sic: *»Subsedetur propter articulum, in quo appellatum est, etiam super principali »causa, si sine illo articulo expediri non potest.«* Appellatio ab interlocutoria, etiamsi sit super aliquo articulo, sine quo causa principalis terminari potest, adhuc parit effectum suspensivum jurisdictionis Judicis à quo, nedum super illo articulo, in quo est appellatum, sed etiam super cognitione ipsius causæ principalis. Sic tenet Glossa in cap. Super eo 10. de appellat. verb. Terminari, Abbas num. 4. & seq. loc. cit. hanc opinionem appellans communem, & eam probans ex cap. Non solum 7. & cap.

- cap. Si à Judice 10. *de appellat. in 6. Anaclet. lib. 2.*
- 18 *tit. 28. de appellat. num. 228. & alii.* Et ratio est, quia si iudex *ad quem* deberet solum cognoscere super articulo incidente, super quo appellatum est, & iudex à quo posset, deberet procedere super causa principali, continentia causæ divideretur, & appellans in eadem causa cogeretur comparere coram diversis iudicibus, quod nimis dispendiosum, & durum esset; & ideo prohibitum in *l. Nulli 10. Cod. de iudiciis*, & in *cap. Dispendia liti-um 3. de Rescriptis in 6.* Tum quia nimis durum esset appellanti, nedum ratione dispendii, sed etiam ratione suspicionis, & inimicitiae iudicis à quo jam gravatus appellavit, si deberet iterum coram ipso causam prosecui, & ab eo expectare sententiam, cum maximè propter hoc suspecti, & inimici prohibeantur esse iudices, *cap. Quod suspecti, caus. 3. quæst. 5. ibi: Quod suspecti, & inimici iudices esse non debeant, & ipsa ratio dicitur, & pluribus probatur exemplis.*
- 19 Appellatio legitima, ultra effectum suspensivum, parit etiam effectum devolutivum, itaut causæ cognitio devolvatur ad iudicem *ad quem* appellatur, & ipse de iustitia appellationis cognoscere debeat, & non iudex à quo; immò iudex *ad quem*, non solum cognoscere potest de iustitia appellationis, sed etiam, hac probata, causam principalem examinare, & etiam sententialiter definire potest; *l. Eos, qui §. 1. Cod. de appellat. cap. Dilectis filiis 55. & cap. Ut debitus honor. 58. de appellat.* Appellatio à sententia definitiva devolvit ad iudicem *ad quem*, non solum causam principalem, sed etiam ejus accessoria; *cap. Dilectis filiis 55. de appellat.* in cuius summario sic præcisè habetur: *Per appellationem legitimè interpositam principale cum accessoriis ad iudicem appellationis defertur, & Glossa ibi verb. Principale, ubi dicit: Quod idem juris, debet esse in accessorio, quod in principali.* Et sic per talem appellationem à definitiva devoluta tota causa cum suis accessoriis ad iudicem *ad quem*, ipse debet iudicare, an bene, vel male fuerit iudicatum à iudice à quo: & si invenit, quod bene iudicaverit, debet confirmare latam sententiam, sententiando quod à iudice fuerit bene iudicatum, & ab appellante male appellatum, & si invenit, quod iudex à quo male iudicaverit, debet latam sententiam cessare, vel ipsam reformare, aliquid addendo, vel detrahendo, prout de jure opus fuerit, sententiando, quod ab appellante fuerit bene appellatum, & iudice male iudicatum. Nec tunc ipse iudex *ad quem* potest causam remittere ad iudicem à quo, sed tenetur eam propria sententia ultimare, & definire; *l. Eos, qui, Cod. de appellat. & cap. Ei, qui appellat, caus. 2. quæst. 6. §. Ab eo, ubi sic præcisè habetur; Ab eo autem, qui de appellatione cognoscit, non potest fieri recessus ad iudicem, à quo fuerit provocatum, quapropter remittendi litigatores ad provincias, remotam sibi occasionem, atque exclusam penitus intelligant, cum super omni causa interpositam provocationem, vel injustam tantum liceat pronunciare, vel justam, & Gloss. in cit. cap. Ut debitus, verb. Alioquin.*
- 23 Appellatio à sententia interlocutoria, si sit probata legitima, & ex rationabili causa proveniens, devolvit totam causam, ejusque cognitionem ad iudicem *ad quem*; qui tunc non debet causam remittere ad iudicem à quo, sed ipsemet etiam de causa principali cognoscere, & ipsam terminare, seu sententialiter definire; *cap. Ut debitus honor 59. de appellat.* ubi dicitur expressè: *Alioquin ipse procedet.* Si verò appellatio ab interlocutoria non fuerit probata legitima, & rationabilis, debet iudex *ad quem* remittere causam principalem iudici à quo, & irrationabiliter, & frivole appellantem in expensis alteri parti condemnare; *cit. cap. Ut debitus honor 50. de appell.* ibi: *„Cum autem (scilicet quis ante sententiam) ex rationabili causa putaverit appellandum coram eodem iudice, causa probabili appellationis exposita, tali videlicet, quæ si forte probata deberet legitima reputari, superior de appellatione cognoscat: Et si minus rationabiliter eum appellasse constiterit, illum ad inferiorem remittat, & in expensis alteri parti condemnet, alioquin ipse procedet.“* In casu autem quod iudex à quo jam ipsi appellationi frivolæ, & illegitimæ detulerit concedendo v. g. *apostolos dimissorios, vel reverentiales,*

tunc iudex *ad quem*, non obstante, quod appellatio sit frivola, & illegitima, adhuc potest in tota causa procedere, ipsamque totaliter terminare, nec tenetur uti prius ipsam remittere iudici à quo, cum ipse per talem delationem factam appellationi frivolæ censeatur abdicasse à se omnem jurisdictionem quoad illam causam; *cap. Cum appellationibus 5. de appellation. in 6. §. Si verò, ubi sic præcisè habetur: „Si verò iudex admittat eandem (scilicet appellationem frivolum) licet tam appellatio, quam ipsius iudicis delatio à superiore valeant refutari, quia tamen iudex ipse quantum in se fuit, à se jurisdictionem abdicavit eandem, appellationi deferens minus justæ; totius causæ decisio in superioris est potestatem transfusa, nec est illi causa de necessitate ulterius remittenda;“* in tali casu igitur erit in plena libertate iudicis *ad quem* talem causam remittere, vel non, prout sibi libuerit, iudici à quo. Sic etiam Glossa in *cit. Cum appellationibus, Ancharanus ibi num. 2. Anaclet. & alii.*

§ De effectu appellationis, in quo tam appellantis & appellati, quam iudicis à quo, & iudicis ad quem appellatum, officia continentur, adde Cletzel. *de appellat. cap. sext. & ultim. per tot.* Materia enim hic addenda, & præsertim à laudato Auctore exornata, ampla adeò est, ut intra angustos limites hujus additionis coarctari haud patiatur. §

(Recognitis præcedentibus adnotationibus, præcipuè *art. 3. & 4. & per tot. addition.* toties citat in fine hujus *verb.* Etiamque *verb. Sententia, vers. Præfiniri*, quid in hujus doctrinæ majorem elucidationem sperari debeat, non occurrit; omnis equidem est fugienda repetitio; *in num. 15.* fit mentio confraternitatum, visitationis, & earum administratorum in reddendis rationibus; *vide circa hoc addit. hisp. verb. Administrator, Capella, vers. A quo, verb. Confraternitas, vers. Circa facultates, ibique citatis: verb. Eleemosyna; hic videatur Reg. Ord. 4. Sep. ann. 1778. cum Reg. Provisione 13. Sep. an. 1769. verb. Iudex, adnotata.)*

ARTICULUS X.

Appellatio quoad attentata, & revocationem eorum.

SUMMARIUM.

- 1 *ATTENTATA* idem sunt ac innovata contra jus, lite, seu appellatione pendente.
- 2 Merito dicuntur innovata, quia, si nihil innovetur, seu non fiat aliquid novi, non vocatur attentatum, sed potius continuatum.
- 3 Attentare non dicitur is, qui facit actum continuativum.
- 4 Additur contra jus ad denotandum, quod ea, quæ fiunt de novo post appellationem ex concessione juris, non dicuntur proprie attentata.
- 5 Attenta, pendente appellatione à sententia definitiva, revocantur ante omnia per remedium Attentati; ita ut iudex ad quem ante omnia debeat penitus revocare, nedum ea, quæ sunt innovata post appellationem interpositam, sed etiam ea omnia, quæ sunt innovata, & mutata medio tempore inter sententiam, & appellationem, perinde ac si post eandem appellationem innovata fuissent; dummodo postea intra decem dies appellatum sit.
- 6 Non solum innovata post appellationem à definitiva sententia interjectam debent semper ante omnia per appellationis iudicem penitus revocari, sed etiam ea omnia, quæ medio tempore inter sententiam, & appellationem, quæ postmodum infra decendum interponitur, ab eadem contingit innovari, ac si post appellationem eandem innovata fuissent, ad num. 7.
- 8 Attentata autem, pendente appellatione à sententia interlocutoria, seu à gravamine, non revocantur ante omnia, sed debet prius justificari causa appellationis.
- 9 Assignatur ratio differentie, ad num. 10.
- 11 Addition. ex aliena manu.

ATTENTATA, prout ad præsens spectat, idem sunt ac innovata contra Jus, lite, seu appellatione pendente. Colligitur ex *l. unica, ff. Nihil novari appellatione interposita, & ex toto tit. 16. Ut lite pendente, nihil innovetur.*

Et merito dicuntur innovata, quia, si nihil innovetur, seu non fiat aliquid novi, quod antea inceptum non fuerit, non vocatur attentatum, sed potius continuatum. Attentare enim non dicitur is, qui facit actum continuativum, id est, qui continuat actum præcedentem, quia lis, seu appellatio non debet quemcumque sua possessione privare, & nemo tenetur desistere à continuatione sui juris, aut possessionis propter aliquam appellationem. Franciscus Herculanus *tom. 5. tractatum de attentatis cap. 3. num. 4. & seq. Scaccia quæst. 4. de appellat. num. 70. Franchus in cap. Cum teneamus 17. de appellat. num. 1. alii cum Rota decision. 44. num. 1. & 2. de appellation. in novis.* Et additur contra Jus ad denotandum, quod ea, quæ fiunt de novo post appellationem ex concessione juris, non dicuntur proprie attentata; Et si iudex à quo post appellationem præfigat appellanti terminum ad recipiendos apostolos, vel ad prosequendam appellationem, & similia, non committit vitium attentati, quia hæc facit ex concessione juris, *c. Personas 4. de appellation. & Clementin. Quamvis, de appellation.* Sicuti etiam non diceretur iudex à quo aliquid innovare, vel attentare, si post appellationem præ timore dilapidationis fructuum faceret eos sequestrari, cum ei concedatur à jure, *cap. Quoties post, caus. 2. quæst. 6.* ubi sic expressè dicitur: „Quoties post auditam causam iudicem possessor appellat, fructus possessionis, de qua agitur (dum sequendæ audientia eventus dubius est) merito sequestrantur; & *cap. Ab eo 3. de sequestr. possession. & fructuum*: ibi: Ab eo, qui à sententia provocavit, fructus possessionis (si dissipentur ab ipso) possunt, lite pendente, rationabiliter sequestrari.“

Attentata, pendente appellatione à sententia definitiva, revocantur ante omnia per remedium *Attentati*, ita ut iudex *ad quem* ante omnia debeat penitus revocare, nedum ea, quæ sunt innovata post appellationem interpositam, sed etiam ea omnia, quæ sunt innovata, & mutata medio tempore inter sententiam, & appellationem, perinde ac si post eandem appellationem innovata fuissent: dummodo postea infra decem dies appellatum sit: Sic præcise habetur in *cap. Non solum 7. de appellation. in 6.* Non solum innovata post appellationem à definitiva sententia interjectam debent semper (exceptis casibus, in quibus iura post sententiam prohibent appellare) ante omnia per appellationis iudicem penitus revocari, sed etiam ea omnia, quæ medio tempore inter sententiam, & appellationem, quæ postmodum infra decem dies interponitur ab eadem, contingit innovari, ac si post appellationem eandem innovata fuissent. Et ratio est, quia appellatio à definitiva eximit appellantem à jurisdictione iudicis à quo quoad illam causam, à cujus sententia appellavit, taliter quod durante appellatione, respectu illius causæ non sit amplius proprius ejus iudex, adeoque quidquid interim iudex à quo circa eam innovat, seu attentat, est ipso jure invalidum, tamquam factum à iudice non suo, & incompetente; *cap. At si Clerici 4. de Judiciis*, ibi: *Sicut etiam sententia à non suo iudice lata non tenet, ita & facta confessio coram ipso; & Regul. 26. de Regulis Juris in 6. Ea quæ fiunt à iudice, si ad ejus non spectant officium, viribus non subsistunt.* Ratio autem quare revocanda sint ante omnia etiam innovata, & attentata medio tempore inter sententiam, & appellationem, quæ postmodum infra decem dies interponitur, ut dicit citatus textus, est, quia sententia lata à iudice à quo non transit in rem judicatam, nisi post decem dies elapsam, textu expresso in *cap. Quod ad consultationem 15. de sententia, & re judicata, & intra ipsum decem dies stat in libertate condemnati appellare, vel non, à sententia definitiva iudicis à quo, juxta textum expressum in *Authentic. Hodie, & in cap. Anteriorum 28. caus. 2. quæst. 6.* adeoque intra id temporis à jure concessi ad appellandum nequeunt aliqua innovari à iudice à quo, aliter ea omnia tamquam attentata sunt revocanda statim à iudice *ad quem*, ut præjudicialia contra jus libertatis appellandi.*

Attentata autem, pendente appellatione à sententia

interlocutoria, seu à gravamine, revocantur ante omnia, sed debet prius justificari causa appellationis, & causa justificata, & probata, tunc revocantur, nisi tamen iudex *ad quem*, post devolutam ad se causam per appellationem canonice inhibuerit iudici à quo, ne ulterius procederet, quia tunc omnia innovata à iudice à quo post inhibitionem essent ante omnia reducenda in statum pristinum per ipsum Iudicem *ad quem*, textu expresso in *cap. Non solum, de appellat. in 6. §. illa verò*, ibi: „Illa verò, quæ post appellationem interpositam ante definitivam sententiam innovantur, donec appellationis causam veram esse constiterit, revocari non debent nisi Iudex appellationis (postquam sibi constiterit per appellationem emissam ex causa probabili fore ad se negotium devolutum) inhibeat canonice iudici, à quo appellatum est, ne procedat: tunc enim quidquid post inhibitionem hujusmodi fuerit innovatum, est (licet causa eadem non sit vera) per eundem appellationis iudicem ante omnia in statum pristinum reducendum.“ Ratio autem quare attentata, pendente appellatione à sententia definitiva, debeant statim, & ante omnia revocari, & attentata, pendente appellatione ab interlocutoria, non debeant revocari, nisi postquam fuerit justificata appellatio, & constiterit veram esse causam appellandi, ratio, inquam, differentia, & disparitatis est, quia per sententiam definitivam finitur officium à quo qui postquam sententiam pronunciavit, desinit esse Iudex, *l. Iudex 55. de re judicata*, & per appellationem ab ea devolvitur tota causa ad iudicem *ad quem*, statim suspensa omni jurisdictione iudicis à quo absque ulla justificatione causæ appellandi: Unde si iudex à quo ulterius se immisceret causæ illi, procederet sine jurisdictione, & invalide ageret, ut colligitur ex *cap. At si clerici 4. de Judiciis*. E contra vero per appellationem ab interlocutoria, non finitur totaliter officium iudicis à quo, qui postquam sententiam pronunciavit, remanet adhuc iudex, *l. Quod jussit 14. ff. de re judicata*, nec per appellationem ab ea devolvitur taliter causa ad iudicem *ad quem*, ut statim remaneat suspensa omnis jurisdictione iudicis à quo absque ulla justificatione causæ appellandi, quia iudex, à quo, non obstante tali appellatione, potest adhuc in causa procedere, si revocet gravamen, *cap. Cum cessante 60. de appell. & priusquam remanet suspensa jurisdictione iudicis à quo quoad effectum revocandi attentata, debet allegari, & probari causa rationabilis appellandi, cap. Ut debitus honor 59. de appell. & per hoc in appellatione ab interlocutoria necesse est, ut prius constet de veritate causæ appellationis, ut ex eventu litis sciatur, an attentata sint revocanda, necne, gloss. in *cit. cap. Non solum 7. de appellat. in 6. §. Illa verò, verb. Ante definitivam, & ibi Doctores passim.**

De attentatis quoque fuse æque ac docte more suo agit idem Cletzel. *de appellat. illo ipso cap. 6. citato in præcedenti additione.*

(*Leg. 26. & 27. tit. 23. p. 3.* doctrinam astruunt præcedentem: decernitur per illam, iudicem à quo nil novi, aut aliquid super causa terminata, cujus pendet appellatio, efficere posse: per istam verò stabilitum advertitur, si esset aliquid innovatum, aut factum, ea pendente, debere à iudice *ad quem* revocari, in pristinumque statum reponendum; hoc equidem obtinet, dum, *ut asseritur num. 4.* malæ versationis detur suspicio; tunc etenim post latam contra possessionem definitivam, licet interposita appellatio, fructuum sequestratio substinetur, & nomen deficit *attentati*, tamquam factum iudicis, legislativa dispositione innixum, *leg. 1. tit. 9. p. 3. ibi*: La tercera; vide in ceterorum comprobationem quæ *art. præced. 10.* addita fuere. Ad rem maximè conducunt *leg. 5. tit. 13. lib. 2. For. Reg. 3. & 4. tit. 22. p. 3.* in quibus demonstratur, iudicem qui semel absolvit, aut condemnavit, amplius sententiam suam corrigere non posse: nulla ei superest facultas: bene tamen poterit, si à partibus esset sollicitatum, ambigua orationis in sententia comprehensa declarationem efficere; *leg. 15. tit. 23. p. 3.*)

ARTICULUS XI.

Appellatio quoad aliquos casus, in quibus moraliter est illicita, vel licita.

SUMMARIUM.

1 **A**PPELLATIO est illicita, & contra justitiam, cum interponitur cum solo fine, ut causa longius protrahatur, & ne contra se justa sententia proferatur, & sic appellans tenetur de damnis illatis.

2 Affertur clarissima ratio.

3 Appellatio est penitus illicita in causa, quam appellans scit esse injustam, & talis appellans tenetur ad integram restitutionem damnorum illatorum.

4 Appellatio est illicita, & peccaminosa, si fiat à judice catholico ad judicem acatholicum, seu alterius fidei.

5 Condemnatus à judice non habente sufficientes probationes pro illo condemnando, licet revera sit reus coram Deo, nihilominus potest ab illa sententia licite appellare.

6 Ipse enim condemnatus, uti non sufficienter convictus in tali casu, justissime appellaret.

7 Subnectuntur Supplementa Auctoris, ad num. 31.

1 **A**PPELLATIO est illicita, & contra justitiam, cum interponitur cum solo fine, ut causa longius producat, & ne contra se justa sententia proferatur, & sic appellans tenetur de damnis illatis; colligitur ex cap. Omnino 27. caus. 2. quest. 6. ubi sic præcisè habetur: »Omnino puniendus

est, ut quoties injusta appellatio pronuntiatur, sumtus, quos, dum sequeretur, adversarius impendit, reddere

2 »cogatur, non simplis, sed quadruplos.« Et ratio est clara, quia talis appellans magnam injuriam infert judici, à quo appellat, & magnam injustitiam committit in proximum, quem cogit ad indebitas expensas protrahendo injuste causam sua iniqua appellatione. Sic Divus Thomas 2. 2. quest. 69. art. 3. in corpore his præcisè verbis: »Dupli-
»plici de causa contingit aliquem appellare. Uno quidem
»modo confidentia justæ causæ, quia scilicet injuste à ju-
»dice gravatur, & sic licitum est appellare.... Alio modo
»aliquis appellat causa afferendæ moræ, ne contra eum
»justa sententia proferatur, & hoc est calumniose se de-
»fendere, quod est illicitum... facit enim injuriam & ju-
»dici, cujus officium impedit, & adversario suo, cujus
»justitiam, quantum potest, perturbat; & ideò sicut dici-
»tur caus. 2. quest. 6. omnino puniendus, cujus appella-
»tio injusta pronuntiatur.« Et corroboratur auctoritate
S. Bernardi lib. 9. de consideratione 2. num. 7. »Iniqua
»autem omnis appellatio, ad quem justitiæ inopia non co-
»git. Appellare non ut graves, sed si gravis, licet.....
»qui igitur non gravatus appellat, liquet, quia, aut gra-
»vare intendit, aut tempus redimere. Non est autem suf-
»fragium appellatio, sed refugium.«

3 Appellatio est penitus illicita in causa, quam appel- lans scit esse injustam, & talis appellans tenetur ad integram restitutionem damnorum illatorum. Desumitur ex cit. cap. Omnino 27. caus. 2. q. 6. in cujus etiam sum- mario expressè habetur: *Injuste appellans omnino puniendus est.* Et confirmatur ex cap. Cum speciali 41. de appellatione. §. Porro, ubi Pontifex Innocentius III. declarat, appellationem institutam fuisse, ne innocentes in causis justis à judicibus subalternis opprimantur, non verò ut in causis injustis iniquitas appellantium defendatur, ibi: *Cum appellationis remedium non sit ad defensionem iniquitatis, sed in presidium innocentie institutum.* Et ad hoc facit auctoritas S. Bernardi lib. 3. de consideratione cap. 3. amplexa, & adducta à S. Antonino tom. 3. Summ. Historialis pag. 48. editionis Lugdunensis anni 1587. his verbis: *Non est appellatio suffugium, sed refugium: sed antidotum versum est in venenum.*

4 Appellatio est illicita, & peccaminosa, si fiat à Catholico ad judicem Acatholicum, seu alterius Fidei; habetur expressè in cap. Catholicus 32. caus. 2. q. 6. his verbis: *Catholicus, qui causam suam sive justam, sive injus-*

tam ad judicium alterius Fidei judicis provocat, excommunicatur. Et in ejus summario sic clarissimè dicitur: *Excommunicatur Catholicus, qui committit causam suam judicio alterius Fidei.* Et sic tenent expressè S. Thomas 2. 2. q. 69. art. 3. ad primum, his verbis: *Quia non præsumitur esse reus, ubi vera Fides non est; ideò non licet Catholico ad Infidelem judicem appellare secundum illud causæ 2. q. 6. cap. Catholicus &c.* Nam & Apostolus 1. ad Corinthios cap. 6. num. 5. & 6. arguit eos, qui judicio contendebant apud Infideles. Verba Apostoli sunt ista præcisè: *Ad verecundiam vestram dico: sic non est inter vos sapiens quisquam, qui possit judicare inter fratrem suum, sed frater cum fratre judicio contendit, & hoc apud Infideles.* Et in summario hujus capituli clarissimè dicitur: *Corripit eos, quod in judicio contenderent coram judice Ethnico.*

Condemnatus à judice non habentes sufficientes probationes pro illo condemnando, licet revera sit reus coram Deo, nihilominus potest ab illa sententia licite appellare, quia licet sit reus coram Deo, & in foro interiori, non est tamen reus in foro exteriori, & coram judice, qui ferre debet sententiam juxta allegata, & probata. Unde cum judex juxta allegata, & probata, non habeat sufficientes probationes ad ferendam talem sententiam condemnationis, poterit condemnatus licite ab ipsa appellare tamquam illegitime prolata. Colligitur ex cap. Ei, qui appellat. 41. caus. 2. q. 6. §. Item sententia: ubi sic præcisè habetur; *Item sententia contra solitum ordinem judiciorum à præside prolata auctoritatem rei judicæ non habet.* Et sic habetur etiam in l. Prolatum 4. Cod. de sententiis, & interlocutionibus omnium judicium lib. 7. tit. 45. Ipse condemnatus, uti non sufficienter convictus, in tali casu justissime appellaret, uti desumitur ex cap. Nos in quemquam 2. caus. 2. q. 1. per hæc præcisè verba S. Augustini ibi adducta: *Nos in quemquam sententiam ferre non possumus, nisi aut in convictum, aut sponte confessum:* Et in summario hujus capituli expressè dicitur: *Damnari non valeat, nisi aut convictus, aut sponte confessus.* Vide supra verb. Accusatus num. 5. 6. & 7.

(Inter definitivam aut interlocutoriam sententiam super negotio in prima, instantiaque secunda deciso distinctio magna notatur; sciunt omnes, victum, nisi litigandi justam causam habuerit, in expensis regulariter esse primo in casu condemnandum: sic determinat lex 6. tit. 13. lib. 2. For. Reg. 8. tit. 22. p. 3. ubi varia referuntur exempla, ab hoc gravamine seu condemnatione soluta: vide addit. hispan. verb. Sententia, vers. Quod non est: In secundo, si decretum definitivum, per inferiorem judicem pronuntiatum, confirmationem meruerit, in eis appellans indistincte est condemnandus: ita præcipit lex 27. tit. 23. p. 3. non discrepat 164. styli; de interlocutoria per leg. 6. tit. 15. lib. 2. For. Reg. 9. tit. 16. lib. 3. Ord. Reg. 7. tit. 17. lib. 4. Recop. Castel. si fuerit judicium confirmatum, nullaque justa causa ad litigandum inventa, à condemnatione expensarum appellationem qui interposuit, non eximitur: utraque pars est immunis, si revocatur, quia auctoritas sententiæ præstat sæpe- sæpius appellanti expensarum excusationem: eadem dispositiones ad definitivam extenduntur: conferantur prædictæ leges: nam in totum, ni fallor, ferè conveniunt; nil est jam demorandum, præsertim quando sat est manifestum in prima instantia, attentis omnibus multum judicis arbitrium prævalere: ideò, cum, in secunda, regia suprema tribunalia cognitionem fere semper assumant, eorum discretio normam constituet, & casus discernet.)

* Appellationes omnes, & inhibitiones, per quas retardetur executio, aut impediatur processus ad ulteriora in iis, quorum executio à Tridentino, vel constitutionibus apostolicis commissa est locorum Ordinariis, addita clausula: *appellatione, vel inhibitione quacumque postposita, ne à tribunalibus recipiantur, statuit Benedictus XIV. constit. incip. Ad militantis.* Quæ appellationes, & inhibitionesque si concedantur, præterquam quod hoc ejus statutum violatur, nullæ sunt; *ibid.* §. 38.

Excipiuntur tamen casus, qui forte occurrerint singulares ab hac regula eximendi; tunc verò ne dentur monitoria, citationesque vetat, nisi prius in supplici libello

ad hoc porrigendo facti circumstantia peculiaris clare exponatur cum aliquo documento semiplene saltem eandem circumstantiam verificante; *ibid.* §. 39. Et Notarii non servantales talem formam, infamiam & inhabilitatem incurrunt, cum pœnis pecuniariis; *ibid.* §. 40. (*Vide verbum Forum, in addit. hisp. vers. Nemine in dubium, ibique citatis.*)

11 Appellatio admitti nequit nisi legitimè interposita, & in casibus à jure permissis; Benedictus XIV. *tom. 1. constit. 48. incip.* Ad militantis §. 43. Appellatio à gravamine admitti nequit, nisi probato gravamine non reparabili per definitivam; *idem ibid.*

13 Appellatio in suspensivo non admittitur in causis, quarum executio à Tridentino demandata est Ordinariis appellatione remota; *idem ibid.* §. 5. In his permittitur solum recursus, & appellatio in devolutivo; *idem ibid.* §. 38. Excipiuntur casus aliqui particulares à judice superiore expendendi, in quibus præscribitur forma concedendi inhibitiones; *idem ibid.* §. 39. Notarii non servantales prædictam formam, infamiam & inhabilitatem incurrunt cum pœnis pecuniariis; *idem ibid.* §. 40.

17 Appellatio suspensiva, ubi locum non habet, non intelligitur inducta per ea, quæ disposita sunt circa valorem citationum Cameralium in partibus; *idem tom. 1. constit. 115. incip. Romanæ* §. 14.

18 Appellatio ab irrationabili judicio Episcopi à Sancto Pio V. permissa est in devolutivo tantum; *idem constit. 68. incip.* Cum illud §. 2. Sicut etiam tacite à Concilio Tridentino; *idem ibid.* §. 15.

19 Appellatio ab irrationabili judicio Episcopi infra decem dies à die collationis est interponenda; *idem ibid.* §. 7. ibique traditur forma transferendi acta coram judice ad quem. Appellatio ab irrationabili judicio Episcopi non permittitur non probato gravamine, tam quoad doctrinam ex actis, quam quoad reliqua saltem extrajudicialiter; *idem ibid.* Intellige tamen ubi servata fuerit in concursu & examine forma ibi præscripta; *idem ibid.* In hujusmodi appellationis judicio judex ad quem non potest pronunciare nisi comperto gravamine, & secundum acta tam quoad doctrinam, quam quoad reliqua; *idem ibid.* §. 16. In iis verò, quæ Episcopus à quo ex informata conscientia ipsi revelaverit, omnimodam fidem ei habe-

bit, & secreti legem custodiet; *idem ibid.* Et in hujusmodi judicio duæ conformes faciunt rem judicatam; *idem ibid.* §. 17.

25 Appellatio à judicio Episcopi super parochiali liberæ collationis admittitur in devolutivo tantum; *idem tom. 2. const. 4. incip. Redditæ.* Appellatio à judicio Episcopi instituentis, si id conforme sit judicio patroni præsentantis, non admittitur nisi in devolutivo; *idem ibid.* Si verò Episcopus postponendum censuerit eum, quem patronus ecclesiasticus tamquam digniorem præelegerat, hujus appellatio admittitur etiam in suspensivo; *idem ibid.*

28 Appellatio à sententia lata super nullitate matrimonii in quacumque instantia semper suspendit executionem; *idem tom. 1. constit. 33. incip. Dei miseratione* §. 11. (*Vide verb. Matrimonium, in addit. hisp. vers. Brevi compendio, in qua de verbo ad verbum prædicta constitutio inseritur.*) Appellatio in causis matrimonialibus præcludi nequit per acta pœnalia inter partes inita; *idem tom. 1. constit. 85. incip. Nimiam* §. 7.

30 Appellatio à sententia pro nullitate professionis regularis prolata, à defensore professionum est interponenda, & proseguenda; *idem tom. 2. constit. 47. incip. Si datam.* (*Vide addit. hisp. verb. Superiores, ubi ad litteram refertur dicta constitutio.*) Appellatio ab unica sententia lata pro nullitate professionis, semper suspendit executionem; *idem ibid.* Et licet non interposita fuerit, res non dicitur judicata, nec professus exire potest è claustris; *idem ibid.*

33 Appellantes ad futurum Concilium excommunicantur, & respectivè interdicto subjiciuntur; *idem tom. 1. constit. 14. incip. Pastoralis* §. 2. Appellantes à gravamine vel futura executione literarum apostolicarum ad potestatem secularem excommunicantur; *idem ibid.* §. 13.

35 Clericus ob crimen occultum ab Episcopo suspensus à susceptis, vel à suscipiendis ordinibus, non potest appellare, sed tantum suas querelas ad Sedem Apostolicam deferre. Et si appellet, ac in ordine ministret, incurrit irregularitatem; *idem de Synodo Diocesana lib. 7. cap. 71. à num. 3. ad 5.* Vide infra ad *verb.* Ordo in fine, ubi ad id afferuntur varia decreta. * ☉

APPLICATIO Missæ. Vide *verb. Missa art. 2. & 7. & per tot.*

AP-

☉ Olim in foro seculari intra triduum interponebatur appellatio: (1) postea verò fuit decem dierum spatium assignatum: (2) novissimoque jure de definitiva, interlocutoriave vim definitivæ habente, quinque solummodo à die intimationis numerantur: quibus transactis, nec sententia retractatur, nec qui oppositionem efficere velit, auditur: (3) nam in rem judicatam transisse conceditur, pro talique judicatur, si appellatione interposita, eam non prosequatur tempore à lege præscripto, quod quidem, si tribunal in quo ventilatur causa, extra portus existit, assignatum est spatium quadraginta dierum: secus autem, quindecim: tres tantummodo si inferior in loco, ubi superius est tribunal, sedet; (4) itaut solum se offerente justa causa, à desertione, vel rejudicata libera permanebit, (5) & dumtaxat appellatione deserta, recursus super nullitate intra sexaginta dies conceditur, à quocumque judice (6) inferiori lis fuerit terminata. Praxis tamen amplectitur, minimè in rem judicatam regulariter sententiam transire, nisi à petitione partis sic à judice declaretur.

Erit, inquam, doctrinæ propositæ locus causa in inferiore tribunali radicata, non verò si in superiore; quia tunc tem-

(1) *Ley 1. tit. 15. lib. 2. for. leg. Ibi:* Porque á las vegadas los Alcaldes agravian las partes en los juicios que dan: mandamos, que quando el Alcalde diere el juicio acabado, quier sea juicio acabado, quier otro sobre cosas que acaescen en pleito, aquel, que se tubiere por agraviado, puedase alzar hasta tercer dia:::

(2) *Ley 22. tit. 23. part. 3.* Cumple mucho á los omes de saber quando, é en que manera se deben alzar de los juicios que fueren dados contra ellos, si se sintieren por agraviados::: Mas si estonce luego que fue dado el juicio, non se alzase, non lo podria despues facer por palabra, ante lo debe facer por escrito desde el dia que fue dada la sentencia contra él, fasta diez dias:::

(3) *Ley 1. tit. 18. lib. 4.* Porque á las veces los Alcaldes, y Jueces agravian á las partes en los juicios que dan; mandamos que quando el Alcalde, ó Juez diere la sentencia, si quier sea juicio acabado, si quier otró sobre otra cosa que acaezca en pleito, aquel que se tubiere por agraviado, pueda apelar hasta cinco dias desde el dia que fuere dada la sentencia, ó rescibido el agravio, y viniere á su noticia, y si asi no lo ficiere, que dende en adelante la

sentencia, ó mandamiento quede firme:::

(4) *Ley 2. ejusd.* Seguir debe la alzada la parte que se alzare al plazo que le pusiere el juzgador, y parecer con el proceso ante el Juez de las alzadas; y si el juzgador no le pusiese plazo, en que se presente, mandamos, que sea tenido el que se alzó, de la seguir, y se presentar ante el Rey hasta quarenta dias, si fuere allende los Puertos, y si aquende los Puertos hasta quinze dias; y si fuere el Rey en la Villa hasta tercero dia, si fuere la alzada de los Alcaldes del Rey: y si fuere de los de Villa, para ante otro Alcalde mayor de la Villa, que aya poder de oír las alzadas, que las siga hasta tercero dia:::

(5) *L. ead. in fin. Ibi:* Y esto mismo mandamos que sea guardado, si el apelante alegare otra razon derecha, y la probare porque no pueda seguir la alzada, y probandola, que la pueda seguir.

(6) *Ley 2. tit. 17. ejusd.* Si alguno alegare contra la sentencia, que es ninguna, puedalo decir hasta sesenta dias desde el dia en que fuere dada la sentencia: y si en los sesenta dias no lo digere, no sea oido despues sobre esta razon:::